โครงการกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่า
เมืองเก่านราธิวาส

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สารบัญ

		หน้า
1.	**ความเป็นมา**	**1**
2.	**กรอบแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า**	**3**
	2.1 การบริหารจัดการ	4
	2.2 การส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม	4
	2.3 การอนุรักษ์โบราณสถานและสถานที่ที่มีคุณค่าและความสำคัญ	4
	2.4 การควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดิน	4
	2.5 การควบคุมการก่อสร้างและดัดแปลงอาคาร	5
	2.6 การควบคุมกิจกรรมบางประเภทที่ไม่เหมาะสม	5
	2.7 มาตรการด้านอื่น ๆ ที่เอื้อต่อการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า	5
3.	**หลักการกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่า**	**6**
	3.1 การเก็บรวบรวมและศึกษาวิเคราะห์หลักฐานและข้อมูล	7
	3.2 การวิเคราะห์และประเมินคุณค่าความสำคัญองค์ประกอบของเมือง	7
	3.3 การระบุหรือกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่า	7
	3.4 การมีส่วนร่วมของท้องถิ่น	8
4.	**ขอบเขตพื้นที่เมืองเก่านราธิวาส จังหวัดนราธิวาส**	**9**
	4.1 ความสำคัญของพื้นที่เมืองเก่านราธิวาส	9
	4.2 องค์ประกอบของเมืองเก่านราธิวาส	16
	4.3 ขอบเขตพื้นที่เมืองเก่านราธิวาส	25
	4.4 เขตพื้นที่ (Zoning) ภายในขอบเขตพื้นที่เมืองเก่านราธิวาส	31
	4.5 พื้นที่ต่อเนื่องเมืองเก่านราธิวาส	31
5.	**แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่านราธิวาส จังหวัดนราธิวาส**	**39**
	5.1 แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาทั่วไป	39
	5.2 แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาสำหรับเขตพื้นที่ (Zoning)	42
บรรณานุกรม		**46**

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

ภาคผนวก

ผ.1 ข้อมูลที่สำคัญของพื้นที่เมืองนราธิวาส ผ-1

ผ.2 การรวบรวมข้อมูลโบราณสถาน อาคาร และสถานที่สำคัญในพื้นที่เมืองนราธิวาส ผ-22

ผ.3 บัญชีรายชื่ออาคาร สถานที่ และโบราณสถานที่มีคุณค่า (Inventory) ในพื้นที่เมืองเก่านราธิวาส และบริเวณโดยรอบ ผ-39

ผ.4 การวิเคราะห์และประเมินคุณค่าองค์ประกอบที่สำคัญของเมืองนราธิวาส ผ-61

ผ.5 การจัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า และกิจกรรมการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เรื่อง การกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่านราธิวาส ผ-68

ผ.6 สรุปสาระสำคัญภาพรวมของเมืองเก่านราธิวาส ผ-74

1. ความเป็นมา

"เมืองเก่า" หมายถึง เมืองหรือบริเวณของเมืองที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะแห่งสืบต่อมาแต่กาลก่อน และมีเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่น หรือมีรูปแบบผสมผสานของสถาปัตยกรรมท้องถิ่น หรือมีลักษณะของรูปแบบวิวัฒนาการทางสังคมที่สืบต่อมาของยุคต่าง ๆ หรือเคยเป็นตัวเมืองดั้งเดิมในสมัยหนึ่ง หรือโดยหลักฐานทางประวัติศาสตร์หรือสถาปัตยกรรม ซึ่งมีคุณค่าในทางศิลปะ โบราณคดี และประวัติศาสตร์ ที่ยังคงหลักฐานทั้งกายภาพที่บ่งบอกถึงลักษณะอันเด่นชัดของโครงสร้างเมืองหรือโบราณสถานในอดีต และยังมีการใช้สอยในลักษณะเมืองที่ยังมีชีวิตอย่างต่อเนื่องจากอดีตถึงปัจจุบัน เช่น กรุงรัตนโกสินทร์ เมืองเก่าเชียงใหม่ เมืองเก่าลำพูน เมืองเก่าลพบุรี เมืองเก่าสงขลา เป็นต้น

ปัจจุบันเมืองเก่าได้ถูกความเจริญและการขยายตัวของตัวเมืองโดยไม่มีขอบเขตและทิศทาง มีการใช้ประโยชน์ที่ดินที่หลากหลายกิจกรรม ทั้งภาคราชการและเอกชน เกิดความหนาแน่นแออัดของอาคารสถานที่และการจราจร เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชน และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิทัศน์ ทำให้องค์ประกอบเมืองเก่า คุณค่าของเมืองและเอกลักษณ์ความเป็นเมืองเก่าค่อย ๆ ลดความสำคัญและถูกทำลาย ดังนั้น รัฐบาลจึงได้กำหนดนโยบายการดำเนินงานเป็นพิเศษเฉพาะพื้นที่ เป็นระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า พ.ศ. 2546 โดยมอบหมายให้คณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า มีรองนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายให้กำกับบริหารราชการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นประธานกรรมการ ทำหน้าที่วางนโยบาย กำหนดพื้นที่ และจัดทำแผนแม่บทแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี และให้สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ

การกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่า เป็นขั้นตอนแรกของการวางแผนงานอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า โดยกำหนดตามสภาพข้อเท็จจริงบนพื้นฐานข้อมูลตามหลักฐานที่อ้างถึงและการค้นคว้าทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี เมื่อมีขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าที่ชัดเจนแล้ว จังหวัดและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องสามารถกำหนดหรือพัฒนากลไกและกระบวนการบริหารจัดการเมืองเก่าแบบบูรณาการได้ต่อไป คณะรัฐมนตรีได้เห็นชอบขอบเขตพื้นที่เมืองเก่ากลุ่มที่ 1 แล้ว รวม 9 เมือง (เมืองเก่าเชียงใหม่ เมืองเก่าลำพูน เมืองเก่าลำปาง เมืองเก่าน่าน เมืองเก่ากำแพงเพชร เมืองเก่าลพบุรี เมืองเก่าพิมาย เมืองเก่านครศรีธรรมราช และเมืองเก่าสงขลา) สำหรับเมืองเก่ากลุ่มที่ 2 คณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า ในการประชุมครั้งที่ 1/2556 เมื่อวันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2556 ลงมติเห็นชอบการจัดลำดับความสำคัญเมืองเก่ากลุ่มที่ 2 รวม 27 เมือง และเห็นชอบให้สำนักงาน

นโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดำเนินการกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่า และกรอบแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า ดังนี้

ภาคเหนือ	ได้แก่	1) เมืองเก่าแพร่	2) เมืองเก่าเชียงราย
		3) เมืองเก่าพะเยา	4) เมืองเก่าพิจิตร
		5) เมืองเก่าตาก	**6) เมืองเก่าแม่ฮ่องสอน**
ภาคกลาง	ได้แก่	1) เมืองเก่าเพชรบุรี	2) เมืองเก่าสุพรรณบุรี
		3) เมืองเก่ากาญจนบุรี	4) เมืองเก่าราชบุรี
		5) เมืองเก่าอู่ทอง	**6) เมืองเก่าสรรคบุรี**
ภาคตะวันออก	ได้แก่	1) เมืองเก่าจันทบุรี	2) เมืองเก่าระยอง
		3) เมืองเก่านครนายก	
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ได้แก่	1) เมืองเก่าร้อยเอ็ด	2) เมืองเก่าบุรีรัมย์
		3) เมืองเก่านครราชสีมา	4) เมืองเก่าสุรินทร์
		5) เมืองเก่าสกลนคร	
ภาคใต้	ได้แก่	1) เมืองเก่าภูเก็ต	2) เมืองเก่าปัตตานี
		3) เมืองเก่าตะกั่วป่า	4) เมืองเก่าสตูล
		5) เมืองเก่ายะลา	**6) เมืองเก่านราธิวาส**
		7) เมืองเก่าระนอง	

เมืองเก่ากลุ่มที่ 2 ที่ได้ดำเนินการกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่า และแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าแล้ว มีดังนี้

- เมืองเก่าแพร่ เมืองเก่าเพชรบุรี เมืองเก่าจันทบุรี และเมืองเก่าปัตตานี คณะรัฐมนตรีลงมติเห็นชอบเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558

- เมืองเก่าเชียงราย เมืองเก่าสุพรรณบุรี เมืองเก่าระยอง เมืองเก่าบุรีรัมย์ และเมืองเก่าตะกั่วป่า คณะรัฐมนตรีลงมติเห็นชอบเมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม พ.ศ. 2558

- เมืองเก่าพะเยา เมืองเก่าตาก เมืองเก่านครราชสีมา เมืองเก่าสกลนคร และเมืองเก่าสตูล คณะรัฐมนตรีลงมติเห็นชอบเมื่อวันที่ 5 เมษายน พ.ศ. 2559

- เมืองเก่าราชบุรี เมืองเก่าสุรินทร์ เมืองเก่าภูเก็ต และเมืองเก่าระนอง คณะรัฐมนตรีลงมติเห็นชอบเมื่อวันที่ 11 เมษายน พ.ศ. 2560

และคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า ในการประชุมครั้งที่ 1/2559 เมื่อวันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2559 มีมติเห็นชอบให้จัดประชุมสัมมนาวิชาการประจำปีคณะอนุกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า รวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าแต่ละเมือง ดังนั้น ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 จึงจำเป็นต้องดำเนินการกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่ากลุ่มที่ 2 ลำดับต่อไป ได้แก่ เมืองเก่าแม่ฮ่องสอน เมืองเก่ากาญจนบุรี เมืองเก่าอู่ทอง เมืองเก่าสรรคบุรี เมืองเก่ายะลา และเมืองเก่านราธิวาส

2. กรอบแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า

การอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า จะมุ่งเน้นความเป็นเมืองเก่าที่สะท้อนให้เห็นคุณค่าการพัฒนาที่เกิดขึ้นในแต่ละยุคสมัย ผสมผสานวิวัฒนาการผ่านกาลเวลาของระบบเศรษฐกิจ สังคม การปกครอง จารีตประเพณี วิถีการดำเนินชีวิต การสร้างและการทำลายจากภัยคุกคามต่าง ๆ ที่เหลืออยู่ไม่ว่าขนาด รูปทรงสัณฐานของเมือง แนวคูเมือง กำแพงเมือง โบราณสถาน ศาสนสถาน แม่น้ำ เขตทางสัญจร รูปแบบสถาปัตยกรรมอาคารและสิ่งปลูกสร้างทางศิลปกรรมเชิงช่างที่บ่งบอกความเป็นกลุ่มเชื้อชาติ เป็นองค์ประกอบของเมืองที่ถ่ายทอดคุณค่าทางประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐาน รวมถึงสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ต่าง ๆ

สภาพแวดล้อมของเมือง จะอยู่ภายในโครงสร้างของเมือง (Urban Structure) ในส่วนของที่ตั้งอาณาเขต แนวคูเมือง กำแพงเมือง ภูมิประเทศ พื้นที่ ซึ่งรายล้อมองค์ประกอบของเมือง ให้เกิดขนาดความสมดุลอย่างลงตัว (Urban Optimum Size) หมายถึง การมีพื้นที่ไม่ใหญ่หรือเล็กเกินไป เพียงพอต่อการรองรับประชาชนจำนวนหนึ่ง มีความหนาแน่นพอสมควร มีสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ถนน ทางสัญจรขนาดเล็ก ที่อยู่อาศัย สถานประกอบการ แยกอยู่เป็นบริเวณย่านเมือง ทำหน้าที่การบริหาร การปกครอง การผลิต การค้า และให้บริการแก่ชุมชนรอบนอก ตามศักยภาพที่เป็นอยู่ ซึ่งแตกต่างจากเมืองใหม่คือไม่ต้องการเพิ่มหรือขยายการพัฒนาใด ๆ ลงไปในเนื้อเมืองอย่างทุ่มเทให้เสียความสมดุล แต่ต้องการพัฒนาอย่างรู้คุณค่าในเชิงอนุรักษ์ ส่วนการพัฒนาเพื่อเพิ่มผลตอบแทนด้านเศรษฐกิจควรจะออกไปยังพื้นที่ใหม่ ปล่อยให้เมืองเก่ายังคงมีวิถีการคงอยู่เพียบพร้อมด้วยสภาพแวดล้อมที่ดี มีบรรยากาศอันเป็นเอกลักษณ์ ดำรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์โบราณคดี สถาปัตยกรรม ศิลปกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี สืบทอดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมให้ชนรุ่นหลังได้ภาคภูมิใจ

ดังนั้น กรอบแนวคิดหลักจึงอยู่บนพื้นฐานของการพัฒนาในเชิงอนุรักษ์ โดยแยกพื้นที่พัฒนาเชิงเศรษฐกิจออกจากพื้นที่เมืองเก่า แต่ยังคงแสดงให้เห็นถึงการเชื่อมโยงของพื้นที่ทั้งสองลักษณะแล้วจึงค่อย ๆ ดำเนินมาตรการในการฟื้นฟูพื้นที่เมืองเก่าเพื่อให้องค์ประกอบของชุมชนเมืองเดิมปรากฏเอกลักษณ์ขึ้นอย่างเด่นชัด ทั้งบูรณภาพ ความเป็นของแท้ และระบบนิเวศของเมือง

กรอบแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า ประกอบด้วย

2.1 การบริหารจัดการ

อาศัยอำนาจตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า พ.ศ. 2546 แต่งตั้งคณะอนุกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าแต่ละเมือง เพื่อกำหนดนโยบาย แผนงาน มาตรการและแนวทางเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า และให้การอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าดำเนินไปอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมให้ภาคเอกชนและประชาชนได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า ให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดความเจริญรุ่งเรืองทางด้านศิลปวัฒนธรรมของชาติตลอดไป

2.2 การส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 เพื่อกำหนดให้พื้นที่เมืองเก่าเป็นเขตอนุรักษ์และพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมและสร้างความชัดเจนการพัฒนาที่เหมาะสมกับศักยภาพ บทบาท ความสำคัญในแต่ละพื้นที่ ซึ่งจะใช้เป็นแนวทางในการออกข้อบัญญัติหรือข้อบังคับควบคุมที่มีมาตรการปกป้องคุ้มครองพื้นที่เมืองเก่า

2.3 การอนุรักษ์โบราณสถานและสถานที่ที่มีคุณค่าและความสำคัญ

อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ในการปกป้องและคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมเพื่อประโยชน์ในการดูแลรักษาและการควบคุมโบราณสถาน โดยประกาศให้อาคารหรือสถานที่ที่มีคุณค่าและความสำคัญที่ยังไม่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานให้มีการขึ้นทะเบียนและประกาศเขตโบราณสถาน รวมถึงโบราณสถานที่ขึ้นทะเบียนแล้ว ก็สามารถขยายเขตที่ดินโบราณสถานให้มากขึ้นตามความเหมาะสม เพื่อสร้างพื้นที่คุ้มครองโบราณสถานที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.4 การควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดิน

อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2525 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 และกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างหรือพัฒนาเมืองหรือส่วนของเมืองขึ้นมาใหม่ หรือแทนเมือง หรือส่วนของเมืองที่ได้รับความเสียหาย ให้มีสภาพแวดล้อมและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ มีการดำรงรักษาหรือบูรณะสถานที่และวัตถุที่มีคุณค่าทางด้านศิลปกรรม สถาปัตยกรรม ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดี หรือการบำรุงรักษา

ทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งภูมิประเทศที่งดงาม หรือมีคุณค่าทางธรรมชาติ ซึ่งในภาพรวมจะมีบทบาทสำคัญมากต่อการกำหนดทิศทางการพัฒนาเมือง เพื่อประโยชน์แก่ประชาชนส่วนรวมในด้านต่าง ๆ อย่างเป็นระเบียบแบบแผน โดยผังเมืองรวมจะกำหนดกรอบการพัฒนาเมืองทางด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน โครงข่ายการคมนาคมขนส่ง การสาธารณูปโภคเอาไว้อย่างกว้าง ๆ ส่วนผังเมืองเฉพาะจะเน้นรายละเอียดของแผนผังโครงการพัฒนาตลอดจนการกำหนดมาตรการอื่น ๆ เพื่อใช้ควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินและกิจกรรมที่ละเอียดกว่าผังเมืองรวม

2.5 การควบคุมการก่อสร้างและดัดแปลงอาคาร

อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2543 และกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้อง เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมและองค์ประกอบของเมืองในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอาคารและการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อปลูกสร้างอาคาร ให้เมืองเกิดความเป็นระเบียบและมีความน่าอยู่ ซึ่งย่อมทำให้ประชาชนส่วนรวมมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น นอกจากนี้ยังให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีอำนาจออกประกาศกระทรวงมหาดไทยและกฎกระทรวงเพื่อควบคุมรายละเอียดการก่อสร้าง ดัดแปลง เคลื่อนย้าย รื้อถอน ใช้หรือเปลี่ยนการใช้อาคาร รวมถึงการกำหนดลักษณะ แบบ รูปทรง สัดส่วน เนื้อที่ ที่ตั้งของอาคาร ระดับ เนื้อที่ว่างภายนอกอาคาร หรือแนวอาคาร และระยะหรือระดับระหว่างอาคารกับอาคารหรือเขตที่ดินของผู้อื่น หรือระหว่างอาคารกับถนน ทางเท้า หรือที่สาธารณะ มาตรการควบคุมเรื่องป้าย และที่ว่างริมแหล่งน้ำสาธารณะ

2.6 การควบคุมกิจกรรมบางประเภทที่ไม่เหมาะสม

อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อควบคุมกิจกรรมบางประเภทที่ไม่เหมาะสมกับพื้นที่เมืองเก่าในรูปประกาศและ/หรือข้อบัญญัติท้องถิ่นที่เอื้อต่อการนี้ได้

2.7 มาตรการด้านอื่น ๆ ที่เอื้อต่อการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า

2.7.1 การจูงใจทางด้านภาษี

- ลดภาษีบางประเภทแก่เจ้าของที่ดินและเจ้าของอาคารที่ถูกควบคุมด้วยมาตรการต่าง ๆ

- ลดภาษีบางประเภทแก่เจ้าของที่ดิน เจ้าของอาคาร ที่นำเงินไปใช้ในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ เช่น การดัดแปลงอาคารให้เหมาะสมกับแนวทางที่กำหนด

- ปรับระบบการจัดเก็บบางประเภท ให้สอดคล้องกับระดับการจัดให้มีระบบสาธารณูปโภคสาธารณูปการในพื้นที่ เช่น ผู้อยู่ในพื้นที่ที่มีสาธารณูปโภคสาธารณูปการบริการสมบูรณ์จะต้องเสียภาษีสูงกว่าพื้นที่ที่ยังขาดแคลนสาธารณูปโภคสาธารณูปการ

- ปรับปรุงระบบภาษีในกิจกรรมบางประเภทให้สอดคล้องกับความเป็นจริง เพื่อผู้ก่อให้เกิดมลพิษจะต้องจ่ายภาษีในการแก้ไขปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้น

2.7.2 การนำค่าธรรมเนียมมาใช้บำรุงรักษาโบราณสถาน ให้มีการยกเว้นภาษีหรือค่าธรรมเนียมจากผู้ประกอบการประเภทพิพิธภัณฑ์หรือกิจกรรมที่คล้ายคลึงกัน เพื่อนำเงินไปใช้ในการดูแลรักษาและบูรณะโบราณสถานและอาคารเก่าอันควรค่าต่อการอนุรักษ์

2.7.3 การให้โอนสิทธิการพัฒนา ในกรณีผู้ที่เป็นเจ้าของที่ดินหรือเจ้าของอาคารอยู่ในพื้นที่อนุรักษ์ ได้รับผลกระทบจากมาตรการการควบคุมด้านต่าง ๆ เช่น การควบคุมการใช้พื้นที่เพื่อก่อสร้างอาคาร มาตรการควบคุมความสูงอาคาร เป็นต้น ควรมีการพิจารณาให้สิทธิพิเศษแก่บุคคลกลุ่มนี้ เช่น สิทธิในการก่อสร้างอาคารสูงหรืออาคารขนาดใหญ่ในบางบริเวณหรือพื้นที่อื่น ให้ได้สิทธิทางภาษีและค่าธรรมเนียม ในการขายหรือโอนเพื่อเป็นการชดเชยการเสียสิทธิในพื้นที่อนุรักษ์ที่ตนเป็นเจ้าของ และ/หรือชดเชยผลกระทบจากการถูกควบคุมด้วยมาตรการทางกฎหมาย

2.7.4 การมอบรางวัลอนุรักษ์ดีเด่น จัดให้มีการประกวดอาคารอนุรักษ์ดีเด่น โดยมอบรางวัลเป็นเงินกองทุนหรือเกียรติบัตรเพื่อเป็นการเชิดชูเกียรติแก่เจ้าของอาคารนั้น ๆ

2.7.5 การจัดหาทุนสมทบการอนุรักษ์ โดยขอรับการสนับสนุนเงินจากกองทุนต่าง ๆ ทั้งภาคราชการ เอกชน และประชาคม ได้แก่ กองทุนโบราณคดี กองทุนสิ่งแวดล้อม กองทุนจากองค์กรระหว่างประเทศ กองทุนส่งเสริมกิจการเทศบาล กองทุนส่งเสริมกิจการองค์การบริหารส่วนจังหวัด ฯลฯ

3. หลักการกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่า

การกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าเป็นการดำเนินงานขั้นตอนแรกในการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า ก่อนที่จะมีการกำหนดนโยบาย มาตรการ แผนงาน โครงการ และแนวทางการดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติในการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าอย่างเป็นรูปธรรม โดยจังหวัดและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินงานกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่า ดังนี้

3.1 การเก็บรวบรวมและศึกษาวิเคราะห์หลักฐานและข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่เมืองเก่า ทั้งข้อมูลปฐมภูมิ ข้อมูลทุติยภูมิ และข้อมูลที่ได้จากการสำรวจภาคสนาม โดยมีรายละเอียดของประเด็นการศึกษา ประกอบด้วย

- ประวัติความเป็นมา และพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่ศึกษา

- องค์ประกอบของเมืองเก่า ได้แก่ กำแพงเมือง คูเมือง ประตูเมือง ป้อม แบบแผนโครงข่ายคมนาคมในเมือง บริเวณ/ย่านเก่าที่สำคัญของเมือง ที่หมายตาในบริเวณเมืองเก่า และธรรมชาติในเมืองเก่า เป็นต้น

- สถาปัตยกรรม และศิลปกรรมของแหล่งโบราณสถาน อาคาร และสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ที่มีความสำคัญและมีคุณค่าในพื้นที่ศึกษา เป็นต้น

3.2 การวิเคราะห์และประเมินคุณค่าความสำคัญองค์ประกอบของเมือง

การวิเคราะห์และประเมินคุณค่าและความสำคัญขององค์ประกอบต่าง ๆ ของเมือง พิจารณาจากเกณฑ์คุณค่าในด้านต่าง ๆ ที่มีหลักเกณฑ์กำหนดไว้ ประกอบด้วย คุณค่าด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี คุณค่าด้านอายุและความเก่าแก่ คุณค่าด้านสภาพอาคาร สถานที่ และโบราณสถาน คุณค่าด้านสถาปัตยกรรมและศิลปกรรม คุณค่าด้านองค์ประกอบเมือง คุณค่าด้านการออกแบบชุมชนเมือง หรือจินตภาพ/การรับรู้ของเมือง (Image of City) และคุณค่าความสำคัญต่อสังคมและชุมชน การวิเคราะห์จะเป็นการให้คะแนนตามเกณฑ์ข้างต้น ดำเนินการในรูปแบบกลุ่มผู้ประเมินเพื่อกระจายน้ำหนักต่อความคิดเห็นเฉพาะบุคคล ร่วมกับการกำหนดระดับคะแนนค่าน้ำหนักต่อคุณค่าในแต่ละเกณฑ์ ซึ่งผลคะแนนรวมที่ได้จากการประเมินคุณค่าตามเกณฑ์ดังกล่าว สามารถนำไปใช้สำหรับการวางแผนที่แยกแยะระดับความสำคัญ และศักยภาพขององค์ประกอบของเมืองที่สำคัญในพื้นที่เมืองเก่า เพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาในด้านต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

3.3 การระบุหรือกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่า

การระบุหรือกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาดำเนินการบนพื้นฐานการสนับสนุนของข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลที่ให้เห็นคุณค่าความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ศิลปกรรม สถาปัตยกรรมขององค์ประกอบเมืองข้างต้น ร่วมกับเหตุผลความจำเป็นที่จะต้องปกป้องคุ้มครองบริเวณแวดล้อมของพื้นที่เมืองเก่านั้น ๆ ได้แก่ สภาวะเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ สภาวะคุกคามจากการพัฒนาสมัยใหม่ ระดับของการบูรณะหรือดูแลรักษา ความกลมกลืนกับบริบทของเมือง และความสนใจของท้องถิ่นต่อการมีส่วนร่วม เป็นต้น การกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่า เพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า ในที่นี้แบ่งการกำหนดขอบเขตพื้นที่ออกเป็น 2 ระดับ ดังนี้

3.3.1 ขอบเขตพื้นที่เมืองเก่า หรือพื้นที่หลัก (Core Zone)

เป็นขอบเขตที่ครอบคลุมพื้นที่ที่มีองค์ประกอบของเมืองเก่าที่มีคุณค่าความสำคัญที่เกาะกลุ่มรวมกันเป็นบริเวณที่ชัดเจน และมีความเป็นของแท้ดั้งเดิมและบูรณภาพ (Authenticity and Integrity) ร่วมกับเหตุผลความจำเป็นต่าง ๆ ข้างต้นที่ต้องได้รับการดูแลและปกป้องคุ้มครองทั้งองค์ประกอบของเมืองและบริเวณแวดล้อมนั้นอย่างเข้มข้น โดยต้องเร่งวางแผนบริหารจัดการเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่เมืองเก่าให้สามารถรักษาบรรยากาศและอัตลักษณ์ของความเป็นเมืองเก่าไว้ได้มากที่สุด นอกจากนี้ ภายในพื้นที่เมืองเก่ายังมีการแบ่งเขตพื้นที่ (Zoning) ตามคุณค่าและความสำคัญขององค์ประกอบเมืองและบริเวณแวดล้อม ทั้งนี้ เพื่อให้การวางแผนและการกำหนดมาตรการการจัดการพื้นที่ในแต่ละเขต (Zones) ภายในพื้นที่เมืองเก่าเกิดความเหมาะสมในทางปฏิบัติ

3.3.2 พื้นที่ต่อเนื่อง (Buffer Zone)

เป็นบริเวณที่ต่อเนื่องกับเขตพื้นที่เมืองเก่าหรือพื้นที่หลัก โดยพื้นที่นั้นอาจมีหรือไม่มีองค์ประกอบที่สำคัญของเมืองที่มีคุณค่าก็ได้ แต่เป็นบริเวณที่มีความสำคัญต่อการส่งเสริมการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่เมืองเก่าหรือพื้นที่หลักให้มีความโดดเด่น และสอดคล้องกับบริบทความเป็นเมืองเก่านั้น ๆ ทั้งนี้ เพื่อเป็นข้อเสนอให้ท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้พิจารณาวางแผนการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับพื้นที่เมืองเก่า

3.4 การมีส่วนร่วมของท้องถิ่น

การกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าให้เกิดขึ้นได้จริงนั้น สิ่งที่สำคัญคือ การได้รับการยอมรับจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่เมืองเก่า ประกอบด้วย ภาคราชการทั้งส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง ภาคเอกชน และประชาชนผู้อาศัยหรือมีความเกี่ยวข้องกับพื้นที่เมืองเก่านั้น ๆ ก่อนที่จะมีการประกาศขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าอย่างเป็นทางการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า พ.ศ. 2546 โดยจัดให้มีกิจกรรมเพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่า ไม่น้อยกว่า 2 ครั้งต่อเมือง แล้วรวบรวมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้จากการประชุมดังกล่าวไปปรับแก้แนวเขตพื้นที่เมืองเก่า รวมถึงแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่เมืองเก่า ทั้งนี้ การยอมรับจากภาคส่วนต่าง ๆ จะส่งผลต่อความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติหากเมืองเหล่านั้นได้รับการประกาศเขตพื้นที่เมืองเก่าแล้วจึงนำเสนอต่อคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า และคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบในลำดับต่อไป

4. ขอบเขตพื้นที่เมืองเก่านราธิวาส จังหวัดนราธิวาส

4.1 ความสำคัญของพื้นที่เมืองเก่านราธิวาส

4.1.1 ความเป็นมา พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ และการตั้งถิ่นฐาน

เมืองนราธิวาสแต่เดิมมีลักษณะเป็นหมู่บ้านชาวประมงขนาดเล็ก ขึ้นอยู่กับเมืองสายบุรี ในบริเวณอำเภอบางนรา และอยู่ภายใต้การดูแลของเมืองปัตตานี ทั้งนี้ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้มีรับสั่งให้กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท ยกกองทัพหลวงลงมาปักษ์ใต้ เพื่อปราบปรามข้าศึกที่ยกเข้ามารุกรานพระราชอาณาเขตทางใต้ เมื่อข้าศึกแตกพ่ายหนีไปหมดแล้วจึงได้เสด็จไปประทับ ณ เมืองสงขลา แล้วได้มีรับสั่งออกไปถึงหัวเมืองมลายูทั้งหลาย ซึ่งเคยเป็นเมืองขึ้นกับกรุงศรีอยุธยามาแต่ก่อนให้มาอ่อนน้อมเหมือนดังเดิม พระยาไทรบุรี และพระยาตรังกานู ยอมอ่อนน้อมโดยดี แต่พระยาปัตตานีตั้งตนแข็งเมืองไม่ยอมอ่อนน้อม จึงได้รับสั่งให้ยกกองทัพลงไปตีเมืองปัตตานีเมื่อปี พ.ศ. 2332

เมื่อได้เมืองปัตตานีแล้วก็โปรดเกล้าฯ พระราชทานตราตั้งให้พระยาสงขลา (บุญฮุย) เป็นพระยาปัตตานี และให้อยู่ในความกำกับดูแลของเมืองสงขลาต่อไป และตั้งให้เป็นเมืองตรี ขึ้นอยู่กับกรุงรัตนโกสินทร์โดยตรง ในระหว่างที่พระยาปัตตานี (ขวัญซ้าย) ว่าราชการเมืองปัตตานีอยู่นั้น บ้านเมืองสงบเรียบร้อยเป็นปกติสุขตลอดมา ครั้นต่อมาเมื่อพระยาปัตตานี (ขวัญซ้าย) ถึงแก่กรรมลง โปรดเกล้าฯ ให้นายพ่าย น้องชายของพระยาปัตตานี (ขวัญซ้าย) ขึ้นว่าราชการเป็นพระยาปัตตานี และแต่งตั้งให้นายยิ้มซ้าย บุตรพระยาปัตตานี (ขวัญซ้าย) เป็นหลวงสวัสดิภักดี ผู้ช่วยราชการเมืองปัตตานี และได้ย้ายที่ว่าการเมืองปัตตานีจากบ้านมะนา (อ่าวนาเกลือ) ไปตั้งที่บ้านยามู ในระหว่างนั้นพวกซาเหย็ดรัตนาวงศ์ฯ และพวกโมเซฟได้เริ่มก่อกวนความสงบสุขของบ้านเมือง โดยคบคิดกันเข้าปล้นบ้านพระยาปัตตานี (พ่าย) และบ้านหลวงสวัสดิภักดี (ยิ้มซ้าย) ผู้ช่วยราชการเมืองปัตตานี แต่ก็ได้ถูกตีถอยหนีไปหลบซ่อนตัวอยู่ที่ตำบลบ้านกะลาพอ เขตเมืองสายบุรี และด้วยเหตุที่เมืองปัตตานีมีอาณาเขตกว้างขวาง และมีโจรผู้ร้ายปล้นบ้านเรือนราษฎรชุกชุมยิ่งขึ้น จนเหลือกำลังที่พระยาปัตตานี (พ่าย) จะปราบให้สงบราบคาบลงได้ก็แจ้งข้อราชการไปยังเมืองสงขลา พระยาสงขลา (เถี้ยนจ๋อง) ออกมาปราบปราม และจัดวางนโยบายแบ่งแยกเมืองปัตตานีออกเป็น 7 หัวเมือง เมื่อปีพ.ศ. 2355 แล้วทูลเกล้าถวายรายชื่อเมืองที่แยกออกไปดังนี้ คือ เมืองปัตตานี เมืองหนองจิก และเมืองยะลา เมืองรามัน เมืองระแงะ เมืองสายบุรี และเมืองยะหริ่ง ต่อมาทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยาอภัยสงคราม กับพระยาสงขลา (เถี้ยนจ๋อง) เป็นผู้เชิญตราตั้งออกไปพระราชทานแก่เจ้าเมืองทั้ง 7 หัวเมือง โดยเมืองระแงะ และสายบุรี ได้หนิเดะเป็นพระยาระแงะ และหนิดะเป็นพระยาสายบุรีตามลำดับ โดยให้พระยาสงขลา (เถี้ยนเส้ง) แต่งตั้งกรรมการออกไประวังตรวจตราและแนะนำข้อราชการอยู่เป็น

ประจำ บ้านเมืองจึงสงบเรียบร้อยตลอดมา เมื่อแบ่งแยกหัวเมืองปัตตานีออกเป็น 7 หัวเมือง ในครั้งนั้น พระยาระแงะ (หนิเดะ) ตั้งบ้านเรือนว่าราชการอยู่ที่ตำบลบ้านระแงะ ริมพรมแดนติดต่อกับเขตเมืองกลันตัน ซึ่งเป็นต้นทางที่จะไปยังโต๊ะโมะเหมืองทองคำ ส่วนพระยาสายบุรี (หนิดะ) ตั้งบ้านเรือนว่าราชการอยู่ที่ตำบลบ้านยี่งอ หรือ อำเภอยี่งอปัจจุบัน บ้านเมืองเป็นปกติสุขเรียบร้อยอยู่หลายปี

ต่อมาในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระยาปัตตานี (ต่วนสุหลง) พระยาหนองจิก (ต่วนกะจิ) พระยายะลา (ต่วนบางกอก) และพระยาระแงะ (หนิเดะ) เจ้าเมืองทั้ง 4 ได้สมคบร่วมคิดกันเป็นกบฏขึ้นในแผ่นดิน โดยรวบรวมกำลังพลออกตีบ้านพระยายะหริ่ง (พ่าย) แล้วเลยออกไปตีเมืองเทพาและเมืองจะนะ พระยาสงขลา (เถี้ยนเส้ง) ทราบข่าว ก็มีใบบอกเข้าไปยังกรุงเทพฯ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ เจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้พระยาเพชรบุรีเป็นแม่ทัพบกออกมาสมทบช่วยเมืองสงขลาออกปราบปรามตั้งแต่เมืองจะนะ เมืองเทพา ตลอดจนถึงเมืองระแงะ ตัวพระยาระแงะ (หนิเดะ) ซึ่งเป็นสมัครพรรคพวกร่วมคิดกันเป็นกบฏกับพระยาปัตตานีนั้นหนีรอดตามจับไม่ได้ พระยาเพชรบุรีและพระยาสงขลา (เถี้ยนเส้ง) พิจารณาเห็นว่าในระหว่างที่ทางการรบอยู่นั้น หนิบอสู ชาวบ้านบางปูซึ่งพระยายะหริ่งแต่งตั้งให้เป็นกรมการเมืองยะหริ่งได้เป็นกำลังสำคัญ และได้ช่วยทางการสู้รบด้วยความกล้าหาญ ด้วยคุณงามความดีดังกล่าวจึงได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้รักษาราชการเมืองระแงะสืบต่อจากพระยาระแงะ (หนิเดะ) ที่หนีไป และได้ย้ายที่ว่าราชการเมืองระแงะจากบ้านระแงะริมพรมแดนติดต่อกับเขตเมืองกลันตันมาตั้งที่ว่าราชการเสียใหม่ ณ ตำบลตันหยงมัส หรืออำเภอระแงะปัจจุบัน

ต่อมาเมื่อพระยาระแงะ (หนิบอสู) ถึงแก่กรรมลง โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ต่วนโหนะ บุตรพระยาระแงะ (หนิบอสู) ว่าราชการเมืองระแงะแทน มีบรรดาศักดิ์เป็นพระยาคีรีรัตนพิศาล ตั้งบ้านเรือนว่าราชการเมืองอยู่ที่บ้านพระยาระแงะ (หนิบอสู) บิดา เมื่อปี พ.ศ. 2434 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ เจ้าอยู่หัว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานสัญญาบัตรปูนบำเหน็จความดีความชอบเจ้าเมืองระแงะเป็น “พระยาภูผาภักดี ศรีสุวรรณประเทศ วิเศษวังษา”

ต่อมาทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ประกาศกฎข้อบังคับสำหรับปกครอง 7 หัวเมือง เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2444 ทรงให้ยกเลิกการปกครองแบบเก่าเสีย เพราะการแบ่งเขตแขวงการปกครองและตำแหน่งหน้าที่ราชการในหัวเมืองทั้ง 7 ยังก้าวก่ายกันอยู่หลายอย่าง จึงได้วางระเบียบแบบแผนการปกครองและตำแหน่งหน้าที่ราชการให้เป็นระเบียบตามสมควรแก่การสมัย โดยให้หัวเมืองทั้ง 7 คงเป็นเมืองอยู่ตามเดิม และให้พระยาเมืองเป็นผู้รักษาราชการต่างพระเนตรพระกรรณ มีกองบัญชาการเมืองให้พระยาเมืองเป็นหัวหน้าปลัดเมือง ยกกระบัดเมือง และผู้ช่วยราชการเมือง รวม 4 ตำแหน่งตามลำดับ นอกนั้นให้มีกรมการชั้นรองเสมียนพนักงานตามสมควร เพื่อให้ราชการบ้านเมืองเป็นไปโดยสะดวกและอาณาประชาราษฎร์มีความอยู่เย็นเป็นสุข โดยมิให้กระทบกระเทือนต่อขนบธรรมเนียมประเพณี และสิ่งที่งามทั้งหลายในหัวเมืองเหล่านั้นแต่ประการใด

รูปที่ 1 วังระแงะของเจ้าเมืองระแงะท่านสุดท้าย

รูปที่ 2 พระยาภูผาภักดี ศรีสุวรรณประเทศ วิเศษวังษา เจ้าเมืองระแงะท่านสุดท้าย
ที่มา: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนราธิวาส (2560)

สำหรับการตรวจตราแนะนำข้อราชการเมืองทั้งปวงให้เป็นหน้าที่ของข้าหลวงใหญ่ ประจำบริเวณ 7 หัวเมือง คนหนึ่งมีหน้าที่ออกแนะนำข้อราชการเพื่อให้เป็นไปตามข้อบังคับของท้องตรากรุงเทพมหานคร และสอดคล้องกับคำสั่งของข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลนครศรีธรรมราชอีกด้วย พระยาเมืองที่รับราชการสนองพระเดชพระคุณด้วยดี ก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานผลประโยชน์ให้พอเลี้ยงชีพและรักษาบรรดาศักดิ์ตามสมควรแก่ตำแหน่ง และพระราชทานผลประโยชน์ที่เก็บได้เพื่อหักค่าใช้จ่ายไว้เป็นเงินสำหรับบำรุงบ้านเมืองเป็นปี ๆ ไป อีกส่วนหนึ่งถ้าต้องออกจากราชการในหน้าที่ด้วยเหตุผลทุพพลภาพ หรือด้วยเหตุประการหนึ่งประการใดก็ดี จะได้รับพระราชทานเบี้ยเลี้ยงบำนาญอีกต่อไป

เรื่องการศาล จัดให้มีศาลเป็น 3 ชั้น คือ ศาลบริเวณ ศาลเมือง และศาลแขวง มีผู้พิพากษาสำหรับศาลเหล่านั้นพิจารณาคดีตามพระราชกำหนดกฎหมาย เว้นแต่คดีแพ่งที่เกี่ยวกับครอบครัวและมรดก ซึ่งอิสลามิกชนเป็นโจทก์และจำเลย หรือเป็นจำเลยให้ใช้กฎหมายอิสลามแทนบทบัญญัติกฎหมายแพ่งพาณิชย์ เว้นแต่บทบัญญัติว่าด้วยอายุความมรดกยังคงต้องใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บังคับ การใช้กฎหมายอิสลามในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีดังกล่าวตามข้อบังคับสำหรับการปกครองบริเวณ 7 หัวเมือง ร.ศ. 120 เรียกตุลาการตำแหน่งนี้ว่า “โต๊ะกาลี” ต่อมาจึงได้มีข้อกำหนดไว้ในศาลตรากระทรวงยุติธรรม ลงวันที่ 14 กันยายน 2460 เรียกตำแหน่งนี้ว่า “ดาโต๊ะยุติธรรม” เพื่อให้สอดคล้องกับตำแหน่ง “เสนายุติธรรม” ในมณฑลพายัพ ดาโต๊ะยุติธรรมเป็นผู้รู้และเป็นที่นับถือของอิสลามิกชนเป็นผู้พิพากษาตามกฎหมายอิสลาม

ต่อมาได้มีการประกาศพระบรมราชโองการ ให้จัดตั้งมณฑลปัตตานีเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2449 มีสาระสำคัญว่า แต่ก่อนมาจนถึงเวลานี้บริเวณ 7 หัวเมือง มีข้าหลวงใหญ่ปกครองขึ้นอยู่กับข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลนครศรีธรรมราช ทรงพระดำริเห็นว่าทุกวันนี้ การค้าขายในบริเวณ 7 หัวเมืองเจริญขึ้นมากและการไปมาถึงกรุงเทพฯ ก็สะดวกกว่าแต่ก่อน ประกอบกับบริเวณ 7 หัวเมืองมีท้องที่กว้างขวางและมีจำนวนผู้คนมากขึ้น สมควรจะแยกออกเป็นมณฑลหนึ่งต่างหากให้สะดวกแก่ราชการ และจะทำนุบำรุงบ้านเมืองให้เจริญยิ่งขึ้นกว่าแต่ก่อนได้ จึงแยกบริเวณ 7 หัวเมืองออกมาจากมณฑลเทศาภิบาลอีกมณฑลหนึ่ง เรียกว่า “มณฑลปัตตานี ” ให้พระยาศักดิ์เสนีเป็นข้าหลวงเทศาภิบาล สำเร็จราชการมณฑลปัตตานี ในมณฑลปัตตานีมีเมืองที่เข้ามารวม 4 เมือง คือ เมืองปัตตานี (รวมเมืองหนองจิก ยะริ่ง และเมืองปัตตานี) เมืองยะลา (รวมเมืองรามันและเมืองยะลา) เมืองสายบุรี และเมืองระแงะ

ต่อมาในปี พ.ศ. 2450 ได้ย้ายที่ว่าราชการเมืองระแงะจากตำบลบ้านตันหยงมัสมาตั้งที่บ้านมะนารอ (บางมะนาวในปัจจุบัน) อำเภอบางนรา ส่วนท้องที่เมืองระแงะ และยกฐานะอำเภอบางนราขึ้นเป็นเมืองบางนรา มีอำเภอในเขตปกครอง คือ อำเภอบางนรา อำเภอตันหยงมัส

อำเภอสุไหงปาดี กิ่งอำเภอยะบะ และกิ่งอำเภอโต๊ะโมะ ครั้นต่อมาพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ได้เสด็จประพาสมณฑลปักษ์ใต้ เมื่อเสด็จมาถึงเมืองบางนราทรงพระราชทานพระแสงราชศัสตราแก่เมืองบางนรา และทรงมีพระราชดำริเห็นว่าบางนรานั้นเป็นชื่อตำบลบ้านและควรที่จะมีชื่อเมืองไว้เป็นหลักฐานสืบไป จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนชื่อเมืองบางนราเป็นเมืองนราธิวาส ตั้งแต่วันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2458

ในปี พ.ศ. 2465 ได้มีการปรับปรุงระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาคครั้งใหญ่ ให้ เปลี่ยนชื่อเมืองเป็นจังหวัด ฉะนั้น เมืองนราธิวาส จึงเปลี่ยนชื่อมาเป็นจังหวัดนราธิวาส ดังเช่นปัจจุบัน ต่อมาในรัชสมัยสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ทรงพระราชดำริเห็นว่าการที่แบ่งเขตเป็นมณฑลและจังหวัดไว้แต่เดิมนั้น เวลานี้การคมนาคมสะดวกขึ้นมากพอที่จะรวมการปกครองบังคับบัญชาให้กว้างขวางยิ่งขึ้นแล้ว จึงเป็นการสมควรที่จะยุบมณฑลและจังหวัดเพื่อประหยัดรายจ่ายของแผ่นดิน จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยุบเลิกมณฑล 4 มณฑล จังหวัด 9 จังหวัด เมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2474 ในการประกาศยุบเลิกมณฑลครั้งนี้ มีมณฑลปัตตานีเป็นมณฑลหนึ่งด้วย และให้รวมจังหวัดต่าง ๆ ของมณฑลปัตตานีเข้าไว้ในปกครองของมณฑลนครศรีธรรมราช มีศาลารัฐมณฑลตั้งอยู่ที่จังหวัดสงขลา

ปัจจุบันเมืองเก่านราธิวาส จึงได้พัฒนาขึ้นเป็นเมืองที่อยู่ในพื้นที่การปกครองของจังหวัดนราธิวาส และมีผู้เข้ามาอยู่อาศัยหลายเชื้อชาติมากขึ้น ถือเป็นเมืองสำคัญของพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย

4.1.2 สถาปัตยกรรมและศิลปกรรม

การตั้งถิ่นฐานในพื้นที่เทศบาลเมืองนราธิวาสเกิดขึ้นจากการเป็นชุมชนเกษตรกรรมในย่านชุมชนยะกังอยู่ทางทิศใต้ของเทศบาล และชุมชนชาวประมงพื้นที่บริเวณปากแม่น้ำบางนราทางทิศเหนือของเทศบาล สถาปัตยกรรมในพื้นที่ทั้งสองนี้ส่วนใหญ่เป็นเรือนไม้แบบมลายู มีลักษณะเป็นเรือนไม้ชั้นเดียวยกใต้ถุนเตี้ย ๆ เพื่อระบายอากาศและป้องกันน้ำท่วม โครงสร้างไม้ทั้งหลัง เสาไม้วางบนตอม่อคอนกรีตเพื่อป้องกันความชื้น ผนังไม้ตีเกล็ดทางนอนและตีปิดร่องทางตั้งหน้าต่างบานเปิดไม้นิยมปรับลูกฟักบานเกล็ดไม้เพื่อระบายอากาศด้านบน ประดับช่องลมไม้ฉลุโปร่งลวดลายแบบมลายู หลังคาเรือนมลายูนิยมรูปทรงปั้นหยา และบรานอร์ (จั่วผสมปั้นหยา) โครงหลังคาไม้มุงกระเบื้องดินเผาหางว่าว ซึ่งเป็นหลังคาที่นิยมใช้ในเรือนมลายูทั่วไป ปัจจุบันเรือนมลายูหลายหลังถูกรื้อทิ้งไป เนื่องจากความทรุดโทรมไปตามอายุ แต่ยังพอมีสถาปัตยกรรมแบบเรือนมลายูให้เห็นบ้างแต่อยู่ในสภาพที่ทรุดโทรม เนื่องจากเจ้าของบ้านไม่มีกำลังทรัพย์ในการซ่อมแซมบ้าน นอกจากนี้เรือนมลายูหลายหลังยังถูกเปลี่ยนสภาพไปจากเดิม โดยเฉพาะการเปลี่ยนวัสดุผนังและกระเบื้องมุงหลังคา ทำให้ความงดงามแบบของแท้ดั้งเดิมลดคุณค่าลงไปตามกาลเวลา

นอกจากนี้ในเขตเมืองนราธิวาสยังมีอาคารย่านการค้าที่มีรูปแบบคล้ายคลึงกับย่านการค้าเก่าแก่ในภาคใต้ คือ มีรูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีน พบได้บริเวณย่านชุมชนตลาดเก่าถนนภูผาภักดี ในยุคแรก ๆ ลักษณะอาคารเป็นเรือนแถวไม้ยาวติดต่อกัน 3 - 5 ห้อง สูง 2 ชั้น ส่วนหน้าชั้นล่างใช้เพื่อการค้า ชั้นบนใช้เป็นที่พักอาศัย ส่วนด้านหลังใช้เป็นครัวและห้องน้ำ คั่นตรงกลางด้วยพื้นที่เปิดโล่ง และนิยมสร้างบ่อน้ำเพื่อรองรับน้ำฝนบริเวณที่เปิดโล่ง เรียกว่า ฉิมแจ้ บริเวณด้านหน้าเว้นทางเดินใต้อาคารเชื่อมต่อกันตลอดชุดอาคารที่เรียกว่า หงอคากี่ แบบเดียวกับเรือนแถวไม้ในย่านเมืองเก่าแถบภาคใต้ โครงสร้างอาคารเป็นไม้ นิยมสร้างผนังไม้แผ่นตีเกล็ดทางนอน บานหน้าต่างลูกฟักบานเกล็ดไม้ใช้ในการระบายอากาศ ด้านบนประดับช่องลมรูปสี่เหลี่ยมและครึ่งวงกลมตามสมัยนิยม ปัจจุบันเรือนแถวไม้แบบจีนเหล่านี้สามารถพบเห็นได้ค่อนข้างน้อย เนื่องจากมีสภาพทรุดโทรมตามกาลเวลา

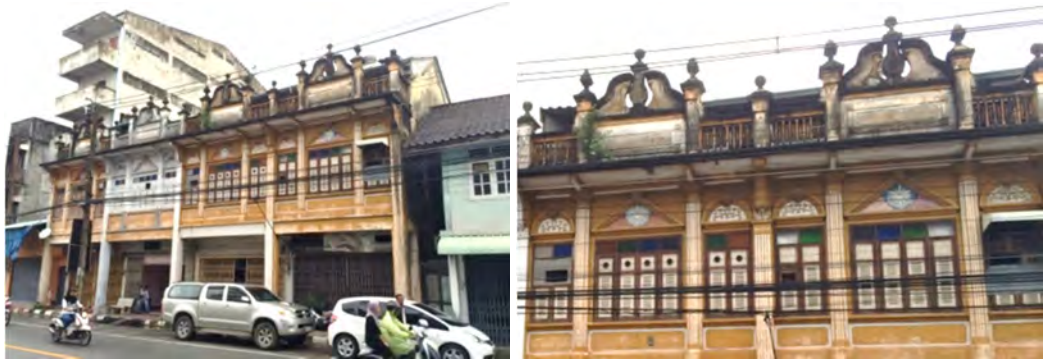
ส่วนในยุคหลังอาคารเรือนแถวไม้แบบจีนดั้งเดิมมักถูกแทนที่ด้วยสถาปัตยกรรมตึกแถวแบบจีนทางตอนใต้ และสถาปัตยกรรมตึกแถวแบบจีนผสมยุโรป หรือที่ชาวบ้านเรียกว่าสถาปัตยกรรมแบบชิโนโปรตุกีส ลักษณะเด่นของสถาปัตยกรรมตึกแถวจีนผสมยุโรปของย่านเมืองเก่านราธิวาส คือ เป็นการผสมผสานของอิทธิพลทางศิลปะของยุโรปและมลายู โดยฝีมือช่างชาวจีน ทำให้สถาปัตยกรรมในย่านชุมชนตลาดเก่านราธิวาสมีรูปแบบที่โดดเด่นไม่ซ้ำใคร สามารถพบเห็นอิทธิพลของศิลปะยุโรปทั้งยุคนีโอคลาสสิค อาร์ตนูโว และอาร์ตเดโค ปัจจุบันกลุ่มอาคารเก่าเหล่านี้ได้รับการปรับปรุงและซ่อมแซมจึงอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร

ตัวอย่างสถาปัตยกรรมแบบเรือนมลายูในย่านชุมชนยะกัง

ตัวอย่างสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีนย่านตลาดเก่า

ตัวอย่างสถาปัตยกรรมตึกแถวแบบจีนผสมยุโรปย่านตลาดเก่า

รูปที่ 3 รูปแบบสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมในเมืองนราธิวาส

4.1.3 แหล่งโบราณคดีและโบราณสถาน

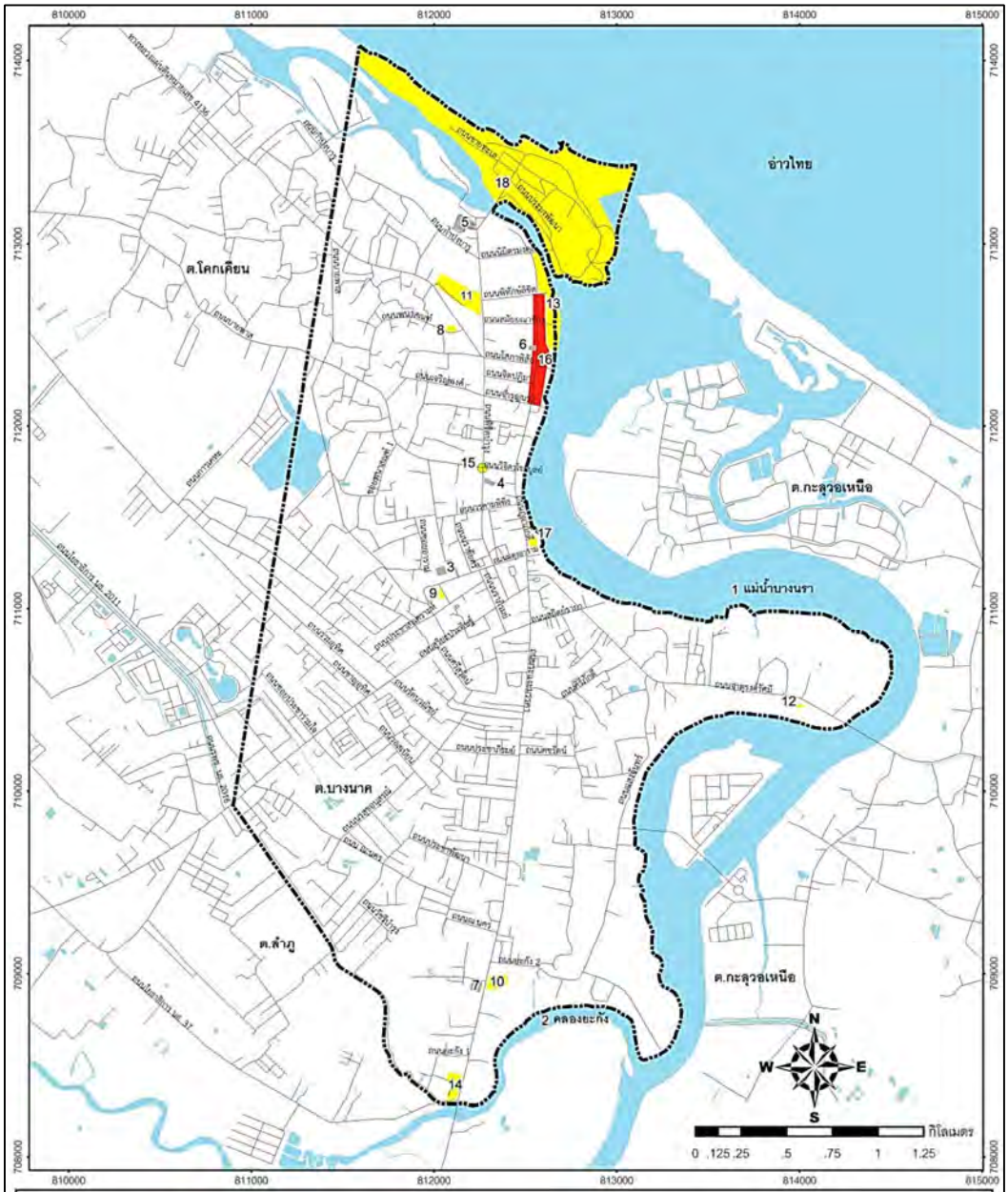
เมืองนราธิวาสในอดีตเป็นเพียงส่วนหนึ่งของหัวเมืองใหญ่มีลักษณะเป็นชุมชนเกษตรกรรมและประมงพื้นบ้านขนาดเล็กตั้งอยู่กระจัดกระจายในพื้นที่ลุ่มน้ำ โดยเฉพาะพื้นที่ริมเส้นทางน้ำที่สำคัญของตัวเมือง ได้แก่ แม่น้ำบางนรา คลองโคกเคียน และคลองยะกัง แต่เมื่อมองภาพรวมของจังหวัดนราธิวาสแล้ว เทศบาลเมืองนราธิวาสในอดีตเป็นเพียงส่วนหนึ่งของเมืองเท่านั้น แหล่งโบราณสถานและโบราณคดีส่วนใหญ่ของจังหวัดนราธิวาสจะตั้งอยู่ในบริเวณศูนย์กลางเมืองเก่าในแถบอำเภอตากใบ เช่น วัดชลธาราสิงเห วัดธารากร วัดโคกมะม่วง และวัดโคกมะเฟือง เป็นต้น จึงไม่ปรากฏอาคารหรือสถานที่ที่ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน หรือมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ในฐานะแหล่งโบราณคดีในพื้นที่เทศบาลเมืองนราธิวาส

4.2 องค์ประกอบของเมืองเก่านราธิวาส

เมืองเก่านราธิวาสที่เป็นที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองนราธิวาส เดิมเป็นเพียงชุมชนชาวประมงที่ตั้งถิ่นฐานหนาแน่นบริเวณปากแม่น้ำบางนรา และเป็นส่วนหนึ่งของเมืองระแงะ ส่วนบริเวณคลองยะกังเป็นคลองสาขาของแม่น้ำบางนราก็เป็นที่ตั้งถิ่นฐานของชาวไทยมุสลิมเดิมที่เป็นเกษตรกร จนกระทั่งเมืองบริเวณปากแม่น้ำเจริญขึ้นเกิดการค้าขายกับชาวจีน จึงย้ายศูนย์กลางการตั้งถิ่นฐานมายังบริเวณปากแม่น้ำบางนราเพียงที่เดียว เมืองนราธิวาสเดิมมีลักษณะการวางผังเมืองแบบหัวเมืองมลายูในภาคใต้ คือ การใช้อาคารทางศาสนาอิสลามเป็นศูนย์กลางของเมือง โดยศูนย์กลางของเมืองนราธิวาส คือ มัสยิดกลางจังหวัดนราธิวาสหลังแรก (มัสยิดยุมอียะห์) และหอนาฬิกาประจำเมืองนราธิวาส อาคารที่เป็นศูนย์กลางการปกครองเมืองในอดีตจะตั้งอยู่บริเวณโดยรอบมัสยิด ขณะที่ย่านการค้าของเมืองจะอยู่ถัดจากหอนาฬิกาเป็นตลาดการค้าที่ขับเคลื่อนโดยชาวจีน และมีการสร้างท่าเรือในการขนส่งสินค้าหลายท่า แต่ปัจจุบันไม่หลงเหลือท่าเรือขนส่งสินค้าในเมืองนราธิวาสแล้ว แม้ว่าเมืองนราธิวาสจะมีสภาพความเป็นเมืองอย่างสมบูรณ์เพียงร้อยกว่าปี แต่เมืองนราธิวาสก็ถือเป็นเมืองที่มีองค์ประกอบของเมืองเก่าที่ยังคงคุณค่าทางประวัติศาสตร์อยู่จำนวนมาก และยังคงปรากฏให้เห็นเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของเมืองเก่าอยู่ในปัจจุบัน ทั้งนี้ องค์ประกอบของเมืองที่แสดงถึงความเป็นเมืองเก่านราธิวาสที่ยังคงปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน มีรายละเอียดที่สำคัญดังปรากฏในแผนที่ 1 และรายละเอียดเพิ่มเติมในภาคผนวก ผ.2

4.2.1 กำแพงเมือง คูเมือง และป้อม

เมืองนราธิวาสเป็นเมืองค่อนข้างใหม่มีสภาพความเป็นเมืองมาประมาณกว่า 100 ปี จึงไม่มีองค์ประกอบของเมืองเก่าแก่ เช่น กำแพงเมือง คูเมือง หรือป้อม เหมือนเมืองเก่าแก่อื่น ๆ ในยุคสมัยทวารวดีถึงกรุงศรีอยุธยา อย่างไรก็ตามเมืองนราธิวาสก็เป็นเมืองที่มีทะเล แม่น้ำ และคลองสายสำคัญเป็นขอบเขตของตัวเมือง กล่าวคือ มีทะเลอ่าวไทย และคลองโคกเคียน เป็นขอบเขตของเมืองทางด้านทิศเหนือ แม่น้ำบางนราเป็นขอบเขตของเมืองทางด้านทิศตะวันออก และคลองสนาดง หรือคลองยะกังเป็นขอบเขตเมืองทางด้านทิศใต้ อาจถือได้ว่าแม่น้ำและคลองเหล่านี้เป็นคูเมืองตามธรรมชาติของเมืองเก่านราธิวาสโดยปริยาย

แผนที่ 1 ที่ตั้งโบราณสถาน อาคาร และสถานที่สำคัญในบริเวณเมืองนราธิวาส

สัญลักษณ์

- เส้นทางลำน้ำ
- เส้นทางคมนาคม
- แหล่งน้ำ
- แนวเขตเทศบาลเมืองนราธิวาส
- พาณิชยกรรม
- อาคารและสถานที่สำคัญ
- สถาบันศาสนา

1 แม่น้ำบางนรา และพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำ
2 คลองยะกัง
3 วัดบางนรา
4 มัสยิดยุมอียะห์
5 มัสยิดกลางจังหวัดนราธิวาส
6 มัสยิดราเซาะห์อียีเจ๊ะเดร์
7 มัสยิดดารุลอิสลิกลาส ยะกัง
8 ศาลเจ้าแม่ทับทิม
9 ศาลเจ้าไก่วเล้งจี่
10 สุสานยะกัง
11 สุสานโต๊ะกอดอร์
12 วังระแงะเก่า
13 เรือนมลายูปากแม่น้ำบางนรา
14 เรือนไม้มลายูชุมชนยะกัง
15 หอนาฬิกาเมืองนราธิวาส
16 ตึกแถวย่านตลาดเก่านราธิวาส
17 พลับพลาเฉลิมพระเกียรติสิริราชสมบัติครบรอบ 50 ปี
18 สวนสาธารณะหาดนราทัศน์ และชายหาดนราทัศน์

ที่มา : กรมโยธาธิการและผังเมือง

ชายทะเลอ่าวไทยบริเวณหาดนราทัศน์

ที่มา: http://oknation.nationtv.tv (2560)

แม่น้ำบางนราช่วงที่ไหลผ่านตัวเมืองนราธิวาส

คลองสนาดง หรือคลองยะกัง

รูปที่ 4 คูเมืองตามธรรมชาติของเมืองเก่านราธิวาส

4.2.2 ที่หมายตาในบริเวณเมืองเก่า

เมืองนราธิวาสเป็นเมืองที่มีภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ มีความเป็นเมืองกระจุกตัวหนาแน่นบริเวณปากแม่น้ำบางนรา ส่วนใหญ่เป็นชุมชนชาวประมงพื้นบ้าน ส่วนศูนย์กลางของเมืองที่สำคัญ คือ ย่านการค้าบริเวณมัสยิดกลางจังหวัดนราธิวาส (หลังแรก) และหอนาฬิกาเมืองนราธิวาส ด้วยเหตุนี้จุดหมายตาที่สำคัญของเมืองนราธิวาสจึงกระจุกตัวอยู่ในย่านนี้ ไม่ว่าจะเป็นมัสยิดกลางจังหวัดนราธิวาส (มัสยิดยุมอียะห์) หอนาฬิกาเมืองนราธิวาส และมัสยิดกลางนราธิวาส

หลังที่ 2 ส่วนวัดบางนรา หาดนราทัศน์ และพลับพลาเฉลิมพระเกียรติสิริราชสมบัติ 50 ปี ถือเป็นจุดหมายตาของเมืองที่มีความสำคัญในลำดับรองลงมา

มัสยิดยุมอียะห์ (มัสยิดกลางจังหวัดนราธิวาสหลังแรก)

มัสยิดกลางจังหวัดนราธิวาส (หลังที่ 2)

หอนาฬิกาเมืองนราธิวาส

วัดบางนรา

หาดนราทัศน์

พลับพลาเฉลิมพระเกียรติสิริราชสมบัติ 50 ปี นราธิวาส (ปัจจุบันอยู่ระหว่างการซ่อมแซม)

ที่มา: http://www.skyscrapercity.com/ (2560)

รูปที่ 5 ที่หมายตาของเมืองเก่านราธิวาส

4.2.3 ย่าน / บริเวณที่สำคัญและมีคุณค่าของเมือง

เมืองนราธิวาสเดิมเป็นชุมชนชาวประมงและขยายตัวออกมาเป็นย่านพาณิชยกรรมริมแม่น้ำบางนรา จนกลายเป็นศูนย์กลางด้านพาณิชยกรรมของเมืองในปัจจุบัน หากพิจารณาย่านและบริเวณที่มีคุณค่าและความสำคัญของเมืองเก่านราธิวาส พบว่า มีย่านที่สำคัญ 4 ย่าน คือ

ย่านแรก ย่านชุมชนชาวประมง ตั้งอยู่บริเวณปากแม่น้ำบางนราเชื่อมต่อกับชายหาดนราทัศน์ เป็นย่านเก่าแก่ดั้งเดิมของเมืองนราธิวาส ประชาชนส่วนใหญ่เป็นคนไทยมุสลิม ประกอบอาชีพประมงชายฝั่ง และยังวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับทะเลเหมือนในอดีต สถาปัตยกรรมที่ทรงคุณค่าในย่านนี้เป็นบ้านพักอาศัยแบบเรือนมลายูที่ได้รับอิทธิพลด้านสถาปัตยกรรมของยุโรป ส่วนใหญ่นิยมหลังคาแบบฮอลันดา บ้านส่วนใหญ่อยู่ในสภาพที่ชำรุดทรุดโทรมเนื่องจากเป็นบ้านไม้ที่มีอายุมากและขาดการดูแลรักษาอย่างถูกต้อง

ย่านที่ 2 ย่านการค้าชาวจีนชุมชนตลาดเก่า เป็นย่านศูนย์กลางพาณิชยกรรมของชาวจีนที่เข้ามาค้าในเมืองนราธิวาส สถาปัตยกรรมในย่านนี้มีทั้งเรือนแถวไม้แบบจีนดั้งเดิมไปจนถึงสถาปัตยกรรมแบบจีนผสมยุโรปและมลายูซึ่งมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น อาคารตึกแถวและเรือนแถวหลายหลังได้รับการดูแลรักษาให้อยู่ในสภาพดีและคงคุณค่าความงดงามตามรูปแบบสถาปัตยกรรมดั้งเดิม

ย่านที่ 3 ย่านมัสยิดยุมอียะห์ เป็นย่านศูนย์กลางความศรัทธาและการปกครองเดิมของเมืองนราธิวาส มีศูนย์กลางคือ มัสยิดยุมอียะห์ หรือมัสยิดกลางจังหวัดนราธิวาส (หลังแรก) หอนาฬิกาเมืองนราธิวาส สุสานโต๊ะกอดอร์ และตลาดสดเทศบาลเมืองนราธิวาส เป็นสถานที่สำคัญ

ย่านที่ 4 ย่านชุมชนยะกัง เป็นย่านชุมชนเกษตรกรรมและการตั้งถิ่นฐานดั้งเดิมของเมืองนราธิวาส ประชาชนเกือบทั้งหมดนับถือศาสนาอิสลาม ภายในชุมชนยะกังยังสามารถพบเห็นบ้านพักอาศัยแบบเรือนมลายูอยู่บ้างประปราย แต่ส่วนใหญ่อยู่ในสภาพที่ชำรุดทรุดโทรมมาก

ตัวอย่างสถาปัตยกรรมที่ทรงคุณค่าในย่านชุมชนชาวประมง

ตัวอย่างสถาปัตยกรรมที่ทรงคุณค่าในย่านการค้าชุมชนตลาดเก่า

ตัวอย่างสถาปัตยกรรมที่ทรงคุณค่าในย่านชุมชนยะกัง

รูปที่ 6 ย่าน / บริเวณที่สำคัญและมีคุณค่าของเมืองเก่านราธิวาส

4.2.4 แบบแผนโครงข่ายคมนาคมในเมืองเก่า

ในอดีตการตั้งถิ่นฐานของประชาชนในเมืองนราธิวาสจะอาศัยเส้นทางน้ำเป็นหลัก เห็นได้จากการตั้งถิ่นฐานบริเวณปากแม่น้ำบางนรา คลองยะกัง หรือการเลือกที่ตั้งวังระแงะเดิมที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำบางนราเช่นเดียวกัน จนเมื่อการสัญจรทางน้ำลดบทบาทลง เมืองจึงมากระจุกตัวตั้งอยู่บริเวณริมถนน โครงข่ายเส้นทางคมนาคมของเมืองเก่านราธิวาสมีลักษณะเป็นแนวยาว (Linear System) ผสมกับระบบถนนแบบตาราง (Grid System) โดยมีถนนสายหลักเลียบแม่น้ำบางนราเชื่อมต่อกับศูนย์กลางเมืองใหม่ย่านปากแม่น้ำบางนราและชุมชนดั้งเดิมริมคลองยะกัง คือ ถนนภูผาภักดี และมีถนนตัดกันเป็นระบบตารางบริเวณย่านศูนย์กลางการค้าบริเวณมัสยิดกลางหลังแรก (มัสยิดยุมอียะห์) และหอนาฬิกาเมืองนราธิวาส ได้แก่ ถนนพิชิตบำรุง ถนนนิมิตมงคล ถนนพิทักษ์ลิขิต ถนนสมัยอาณาจักร ถนนโสภาพิสัย ถนนจิตปฏิมา ถนนจำรูญนรา ถนนคล้องช้าง และถนนวิจิตรไชยบูลย์

รูปที่ 7 ภาพมุมสูงแบบแผนโครงข่ายคมนาคมในเขตเมืองเก่านราธิวาส
ที่มา: http://www.skyscrapercity.com/ (2560)

4.2.5 ธรรมชาติในเมืองเก่า

เมืองนราธิวาสเป็นเมืองที่มีสภาพภูมิประเทศที่สวยงาม เนื่องจากตั้งอยู่บริเวณริมแม่น้ำบางนรา และเชื่อมต่อไปถึงบริเวณปากแม่น้ำบางนรากับทะเลอ่าวไทย ทำให้ตัวเมืองนราธิวาสมีพื้นที่แหล่งธรรมชาติค่อนข้างมาก ได้แก่ แม่น้ำบางนรา และพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำบางนรา ปัจจุบันเทศบาลเมืองนราธิวาสได้พัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์พื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำบางนราให้เป็นพื้นที่สาธารณะริมน้ำ มีการสร้างท่าน้ำเพื่อให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ ส่งผลให้เมืองนราธิวาสมีแหล่งธรรมชาติของเมืองที่เป็นแนวยาวครอบคลุมพื้นที่เมืองทั้งหมด และมีหาดทรายชายทะเลบริเวณหาดนราทัศน์ ปัจจุบันเทศบาลเมืองนราธิวาสได้ปรับปรุงและพัฒนาเป็นสวนสาธารณะเทศบาลเมืองนราธิวาส (หาดนราทัศน์) เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่สำคัญของชาวเมืองนราธิวาส แหล่งธรรมชาติทั้งสองแห่งมีความสำคัญนอกจากเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจของคนในเมืองนราธิวาสแล้ว ยังใช้เป็นสถานที่จัดกิจกรรมที่สำคัญ ๆ ของเมืองนราธิวาส ได้แก่ งานประเพณีลอยกระทง ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีการแข่งเรือยาวและเรือกอและ เป็นต้น นอกจากนี้องค์ประกอบที่สำคัญของเมืองอย่างสุสานโต๊ะกอดอร์ และสุสานยะกัง ซึ่งก็ยังถือเป็นพื้นที่สีเขียวที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของเมืองเก่านราธิวาสด้วย

แม่น้ำบางนรา

ชายหาดนราทัศน์ และสวนสาธารณะเทศบาลเมืองนราธิวาส

รูปที่ 8 แหล่งธรรมชาติในเมืองเก่านราธิวาส

4.3 ขอบเขตพื้นที่เมืองเก่านราธิวาส จังหวัดนราธิวาส

การวิเคราะห์ขอบเขตพื้นที่เมืองเก่านราธิวาส ได้กำหนดเกณฑ์และทำการประเมินคุณค่าและความสำคัญในด้านต่าง ๆ ของโบราณสถาน อาคาร และสถานที่สำคัญ ซึ่งเป็นองค์ประกอบของเมืองที่มีอยู่ในพื้นที่เมืองนราธิวาสในปัจจุบัน รวมทั้งได้จัดลำดับความสำคัญตามระดับศักยภาพขององค์ประกอบของเมืองเหล่านั้น จากผลการวิเคราะห์ดังกล่าวถือเป็นข้อมูลสำคัญในการพิจารณาเพื่อกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่านราธิวาส และเมื่อพิจารณาองค์ประกอบของเมืองนราธิวาสในเชิงที่ตั้ง พบว่า องค์ประกอบของเมืองที่มีคุณค่าและความสำคัญมาก หรือมีระดับศักยภาพสูงถึงปานกลาง ส่วนใหญ่ตั้งเกาะกลุ่มอยู่รวมกันครอบคลุมย่านสำคัญ 4 ย่าน ได้แก่ ย่านศูนย์กลางพาณิชกรรมชุมชนตลาดเก่า ย่านชุมชนชาวประมงบริเวณปากแม่น้ำบางนรา ย่านศูนย์กลางเมืองรอบมัสยิดยุมอียะห์ และย่านชุมชนยะกัง โดยมีย่าน 3 ย่านที่มีอาณาเขตติดต่อกัน คือ ย่านศูนย์กลางพาณิชกรรมชุมชนตลาดเก่า ย่านชุมชนชาวประมงบริเวณปากแม่น้ำบางนรา และย่าน

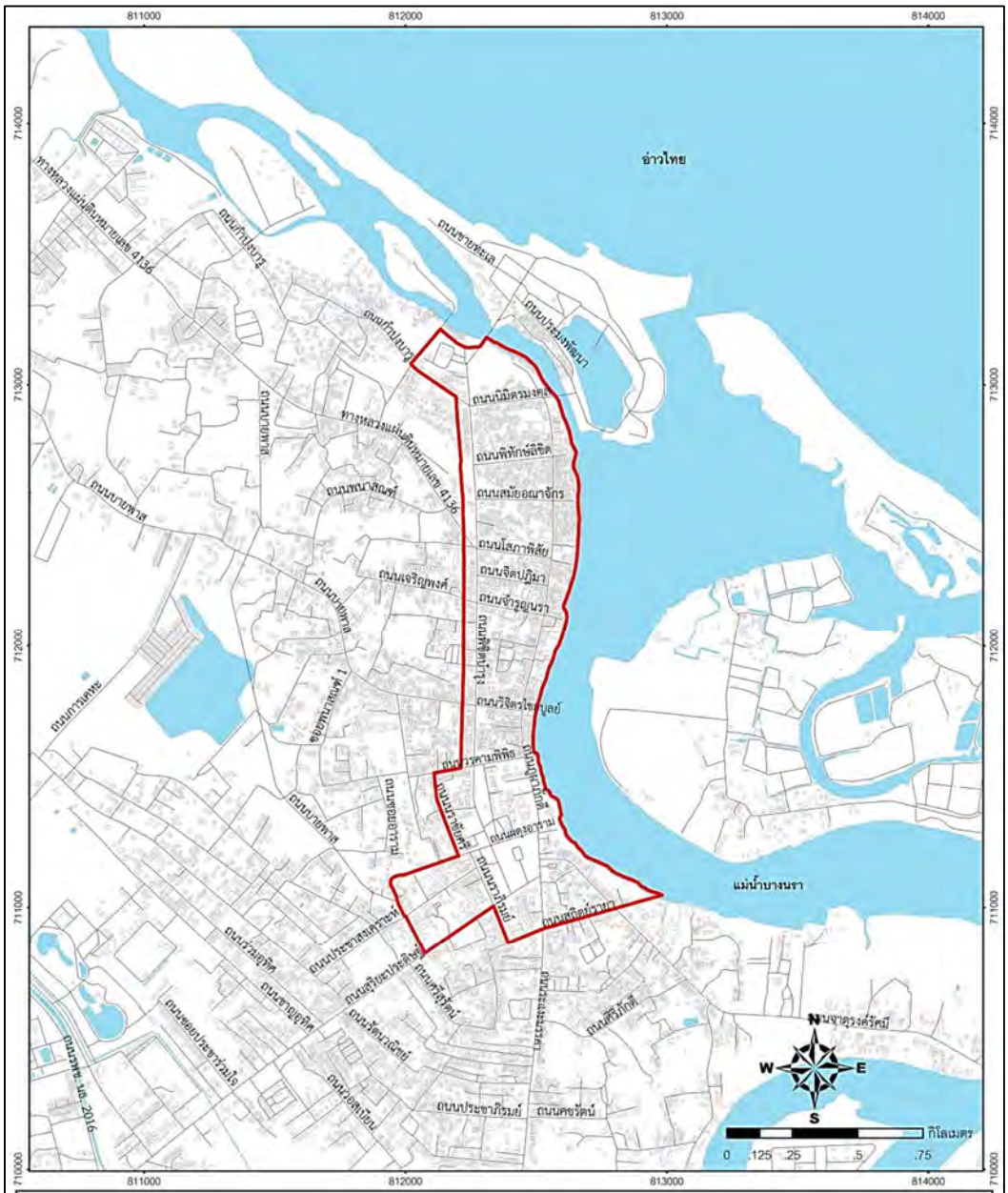
ศูนย์กลางเมืองรอบมัสยิดยุมอียะห์ ส่วนองค์ประกอบของเมืองส่วนที่เหลือจะตั้งกระจายอยู่ในพื้นที่เกษตรกรรมในชุมชนบ้านยะกัง หากพิจารณาขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าจากความกลมกลืนขององค์ประกอบของเมืองกับบริบทของเมือง ขอบเขตการบริหารการปกครอง ขอบเขตทางธรรมชาติ ภูมิทัศน์วัฒนธรรม และความเป็นย่านที่ชัดเจนขององค์ประกอบเมือง ดังนั้น การกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่านราธิวาสจึงควรให้ครอบคลุมบริเวณย่านสำคัญ 3 ย่านที่อยู่ติดกัน ทั้งนี้ การกำหนดขอบเขตดังกล่าวเพื่อความสมบูรณ์ในแง่ขององค์ประกอบของเมืองเก่า และการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่านราธิวาสในอนาคต

การกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่านราธิวาส มีเนื้อที่ทั้งหมด 1 ตารางกิโลเมตร หรือ 625 ไร่ โดยมีอาณาเขตดังนี้ (แผนที่ 2 และ แผนที่ 3)

ทิศเหนือ จดทางแยกตัดถนนพิชิตบำรุงกับถนนด้านข้างมัสยิดกลางจังหวัดนราธิวาส บริเวณพิกัด X = 812134 และ Y = 713213 ต่อเนื่องไปทางทิศตะวันออกตามแนวกึ่งกลางถนนด้านข้างมัสยิดกลางนราธิวาส จนกระทั่งถึงเชิงสะพานปรีดา บริเวณจุดตัดถนนพิชิตบำรุงกับแม่น้ำบางนรา บริเวณพิกัด X = 812303 และ Y = 713173

ทิศตะวันออก จดบริเวณเชิงสะพานปรีดา บริเวณจุดตัดของถนนพิชิตบำรุงกับแม่น้ำบางนรา บริเวณพิกัด X = 812303 และ Y = 713173 ต่อเนื่องลงมาทางทิศใต้เลียบตามแนวฝั่งแม่น้ำบางนราฝั่งตะวันตก จนกระทั่งถึงจุดตัดของแม่น้ำบางนรากับถนนสถิตย์รายา บริเวณพิกัด X = 812981 และ Y = 711048

ทิศใต้ จดจุดตัดแนวฝั่งแม่น้ำบางนรากับถนนสถิตย์รายา บริเวณพิกัด X = 812981 และ Y = 711048 ต่อเนื่องมาทางทิศตะวันตกตามแนวกึ่งกลางถนนสถิตย์รายา จนถึงทางแยกตัดถนนสถิตย์รายากับถนนนราภิรมย์ บริเวณพิกัด X = 812393 และ Y = 710865 ต่อเนื่องขึ้นไปทางทิศเหนือตามแนวกึ่งกลางถนนนราภิรมย์ กระทั่งถึงทางแยกตัดถนนนราภิรมย์กับถนนสุริยะประดิษฐ์ บริเวณพิกัด X = 812337 และ Y = 711006 และต่อเนื่องไปทางทิศตะวันตกตามแนวกึ่งกลางถนนสุริยะประดิษฐ์ จนถึงทางแยกตัดถนนสุริยะประดิษฐ์กับถนนบายพาส บริเวณพิกัด X = 812074 และ Y = 710825

แผนที่ 2 ขอบเขตพื้นที่เมืองเก่านราธิวาส

สัญลักษณ์

- เส้นทางลำน้ำ
- เส้นทางคมนาคม
- แหล่งน้ำ
- อาคาร
- ขอบเขตพื้นที่เมืองเก่า

ที่มา : กรมโยธาธิการและผังเมือง

แผนที่ 3 ขอบเขตพื้นที่เมืองเก่านราธิวาส

สัญลักษณ์

- เส้นทางลำน้ำ
- แหล่งน้ำ
- เส้นทางคมนาคม
- ขอบเขตพื้นที่เมืองเก่า

ที่มา : กรมโยธาธิการและผังเมือง

ทิศตะวันตก จดทางแยกตัดถนนสุริยะประดิษฐ์กับถนนบายพาส บริเวณพิกัด X = 812074 และ Y = 710825 ต่อเนื่องขึ้นไปทางทิศเหนือและทิศตะวันออกตามกึ่งกลางถนนบายพาส จนกระทั่งถึงทางแยกตัดถนนบายพาสกับถนนนราชัยศรี บริเวณพิกัด X = 812203 และ Y = 711198 ต่อเนื่องขึ้นไปทางทิศเหนือตามแนวกึ่งกลางถนนนราชัยศรี จนถึงทางแยกตัดถนนนราชัยศรีกับถนนวรคามพิพิธ บริเวณพิกัด X = 812109 และ Y = 711514 ต่อเนื่องไปทางทิศตะวันออกตามแนวกึ่งกลางถนนวรคามพิพิธจนถึงบริเวณพิกัด X = 812212 และ Y = 711532 และต่อเนื่องเป็นเส้นตรงขึ้นไปทางทิศเหนือตามแนวเส้นขนานระยะ 50 เมตร จากกึ่งกลางแนวถนนพิชิตบำรุง กระทั่งจดถนนกัมปงบารู บริเวณพิกัด X = 812193 และ Y = 712951 และต่อเนื่องไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือตามแนวกึ่งกลางถนนกัมปงบารู กระทั่งจดทางแยกตัดถนนกัมปงบารูกับถนนด้านหลังมัสยิดกลางนราธิวาส บริเวณพิกัด X = 812020 และ Y = 713081 ต่อเนื่องขึ้นไปทางทิศเหนือตามแนวกึ่งกลางถนนด้านหลังมัสยิดกลางนราธิวาส กระทั่งถึงทางแยกตัดถนนพิชิตบำรุงกับถนนด้านข้างมัสยิดกลางจังหวัดนราธิวาส บริเวณพิกัด X = 812134 และ Y = 713213

4.4 เขตพื้นที่ (Zoning) ภายในขอบเขตพื้นที่เมืองเก่านราธิวาส

ภายในขอบเขตพื้นที่เมืองเก่านราธิวาสเป็นพื้นที่หลัก มีเนื้อที่ทั้งหมด 1 ตารางกิโลเมตร หรือ 625 ไร่ ไม่มีการแบ่งเขตพื้นที่ (Zoning) ภายในพื้นที่เมืองเก่านราธิวาส เนื่องจากพื้นที่ภายในเมืองเก่านราธิวาสมีองค์ประกอบที่สำคัญของเมืองตั้งกระจายตัวอยู่ทั่วไปในเมือง

4.5 พื้นที่ต่อเนื่องเมืองเก่านราธิวาส

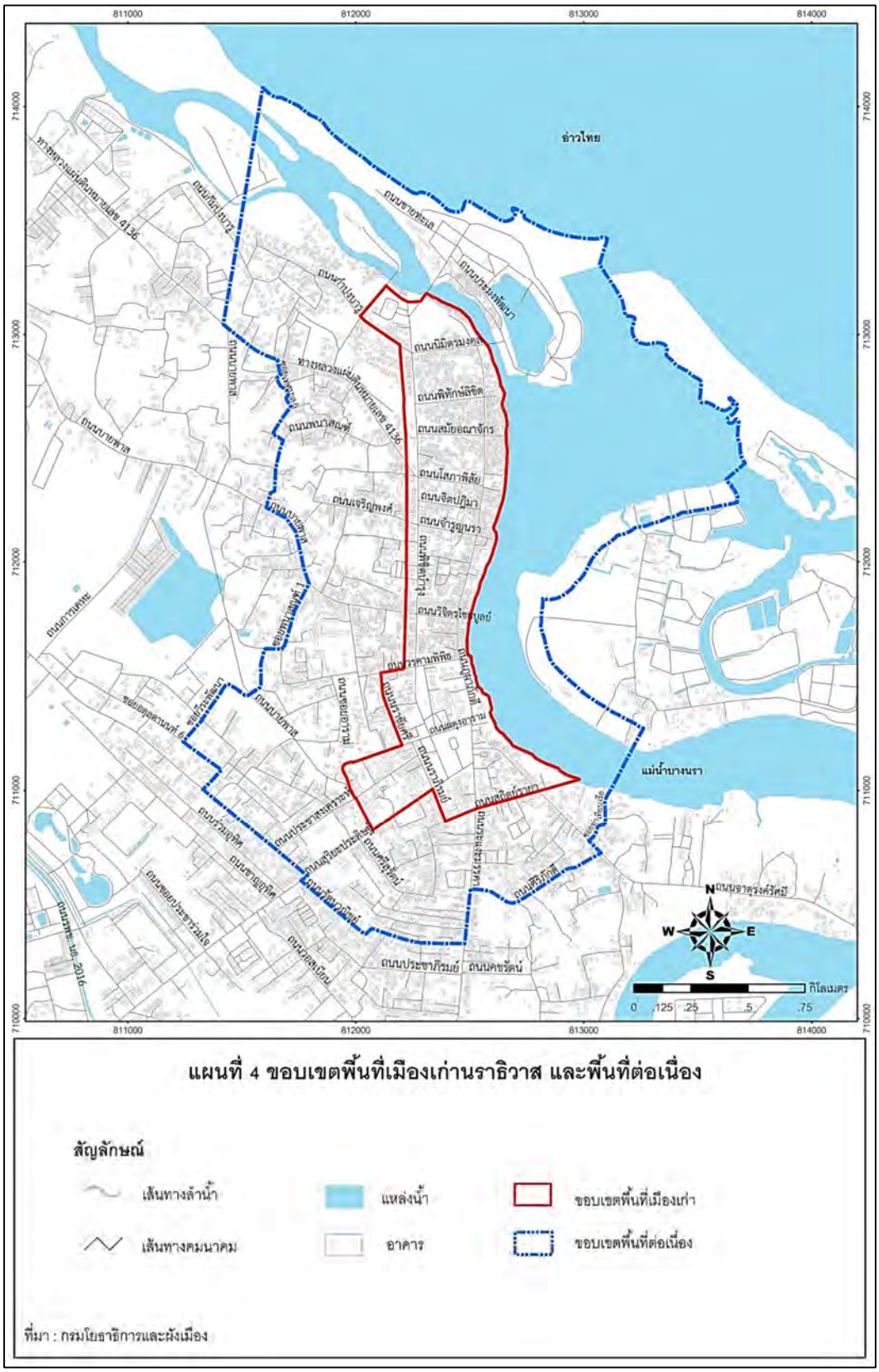
พื้นที่ต่อเนื่องของเมืองเก่านราธิวาส (Buffer Zone) ได้แก่ พื้นที่บริเวณที่อยู่โดยรอบพื้นที่เมืองเก่านราธิวาส ครอบคลุมพื้นที่ชุมชนต่าง ๆ โดยรอบ มีเนื้อที่รวมประมาณ 4.16 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,597.86 ไร่ โดยมีอาณาเขตดังนี้ (แผนที่ 4 และ แผนที่ 5)

ทิศเหนือ จดแนวชายหาดนราทัศน์บริเวณจุดสิ้นสุดแนวเขตเทศบาลเมืองนราธิวาส บริเวณพิกัด X = 811591 และ Y = 714082 ต่อเนื่องไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ตามแนวชายหาดนราทัศน์ กระทั่งถึงบริเวณปลายแหลมหาดนราทัศน์ บริเวณพิกัด X = 813104 และ Y = 713413

ทิศตะวันออก จดบริเวณปลายแหลมหาดนราทัศน์ บริเวณพิกัด X = 813104 และ Y = 713413 ต่อเนื่องลงมาทางทิศใต้ตามแนวชายหาดนราทัศน์จนถึงบริเวณพิกัด X = 813072 และ Y = 713303 ข้ามบริเวณปากแม่น้ำบางนราไปยังพื้นที่ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำบางนรา และต่อเนื่องไปทางทิศใต้ตามแนวชายฝั่งแม่น้ำบางนราด้านทิศตะวันออก จนถึงบริเวณพิกัด X = 813708 และ Y = 712437 และข้ามแม่น้ำบางนรามาจนถึงบริเวณพิกัด X = 813626 และ Y = 712366 และเลียบตามแนวชายฝั่งแม่น้ำบางนราฝั่งตะวันตกจนถึงบริเวณพิกัด X = 813673 และ Y = 712264 และต่อเนื่องลงไปทางทิศใต้ตามแนวเส้นขนานระยะ 100 เมตร จากแนวชายฝั่งแม่น้ำบางนรา จนกระทั่งถึงบริเวณพิกัด X = 813262 และ Y = 711273 และต่อเนื่องเป็นเส้นตรงข้ามแม่น้ำบางนราจนถึงบริเวณริมฝั่งแม่น้ำบางนราฝั่งตะวันตก บริเวณพิกัด X = 813128 และ Y = 711019

ทิศใต้ จดบริเวณริมฝั่งแม่น้ำบางนราฝั่งตะวันตก บริเวณพิกัด X = 813128 และ Y = 711019 ต่อเนื่องลงมาทางทิศใต้ตามแนวกึ่งกลางซอยท่าเทียบเรือ กระทั่งถึงทางแยกตัดซอยท่าเทียบเรือกับถนนจตุรงค์รัศมี บริเวณพิกัด X = 813023 และ Y = 710777 ต่อเนื่องไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ตามแนวกึ่งกลางถนนจตุรงค์รัศมีจนถึงทางแยกตัดถนนจาตุรงค์รัศมีกับถนนศิริภักดี บริเวณพิกัด X = 813076และ Y = 710724 และต่อเนื่องไปทางทิศตะวันตกตามแนวกึ่งกลางถนนศิริภักดีจนถึงทางแยกตัดถนนศิริภักดีกับถนนระแงะมรรคา บริเวณพิกัด X = 812503 และ Y = 710566 ต่อเนื่องลงมาทางทิศใต้ตามแนวกึ่งกลางถนนระแงะมรรคา กระทั่งถึงทางแยกตัดถนนระแงะมรรคากับถนนรัตนวณิชย์ แล้วต่อเนื่องไปทางทิศตะวันตกตามแนวกึ่งกลางถนนรัตนวณิชย์ กระทั่งถึงทางแยกตัดถนนรัตนวณิชย์กับซอยอดุลตานนท์ 6 บริเวณพิกัด X = 811411 และ Y = 711091 และต่อเนื่องขึ้นไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือตามแนวกึ่งกลางซอยอดุลตานนท์ 6 กระทั่งถึงทางแยกตัดซอยอดุลตานนท์ 6 กับซอยวีระพัฒนา บริเวณพิกัด X = 811242 และ Y = 711214

ทิศตะวันตก จดบริเวณทางแยกตัดซอยอดุลตานนท์ 6 กับซอยวีระพัฒนา บริเวณพิกัด X = 811242 และ Y = 711214 ต่อเนื่องขึ้นไปทางทิศเหนือตามแนวกึ่งกลางซอยวีระพัฒนา ผ่านทางแยกตัดซอยวีระพัฒนากับถนนบายพาส เข้าสู่ซอยพนาสณฑ์ 1 จนกระทั่งถึงทางแยกตัดซอยพนาสณฑ์ 1 กับถนนบายพาส บริเวณพิกัด 811795 และ Y = 711905 ต่อเนื่องขึ้นไปทางทิศเหนือตามแนวกึ่งกลางถนนบายพาสและเชื่อมต่อกับถนนพนาสณฑ์ บริเวณพิกัด X = 811607 และ Y = 712242 และต่อเนื่องขึ้นไปทางทิศเหนือตามแนวกึ่งกลางถนนพนาสณฑ์ ผ่านซอยเทศบาล 6 กระทั่งถึงทางแยกตัดซอยเทศบาล 6 กับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4136 บริเวณพิกัด X = 811657 และ Y = 712878 และต่อเนื่องไปทิศตะวันตกเฉียงเหนือตามแนวกึ่งกลางทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4136 จนกระทั่งจดแนวเขตเทศบาลเมืองนราธิวาส บริเวณพิกัด X = 811418 และ Y = 713046 และต่อเนื่องขึ้นไปทางทิศเหนือเป็นเส้นตรงตามเส้นแนวเขตเทศบาลเมืองนราธิวาส จนกระทั่งจดกับแนวชายหาดนราทัศน์บริเวณจุดสิ้นสุดแนวเขตเทศบาลเมืองนราธิวาส บริเวณพิกัด X = 811591 และ Y = 714082

แผนที่ 4 ขอบเขตพื้นที่เมืองเก่านราธิวาส และพื้นที่ต่อเนื่อง

สัญลักษณ์

- เส้นทางลำน้ำ
- เส้นทางคมนาคม
- แหล่งน้ำ
- อาคาร
- ขอบเขตพื้นที่เมืองเก่า
- ขอบเขตพื้นที่ต่อเนื่อง

ที่มา : กรมโยธาธิการและผังเมือง

แผนที่ 5 ขอบเขตพื้นที่เมืองเก่านราธิวาส และพื้นที่ต่อเนื่อง

สัญลักษณ์

- เส้นทางลำน้ำ
- เส้นทางคมนาคม
- แหล่งน้ำ
- ขอบเขตพื้นที่เมืองเก่า
- ขอบเขตพื้นที่ต่อเนื่อง

ที่มา : กรมโยธาธิการและผังเมือง

5. แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่านราธิวาส จังหวัดนราธิวาส

5.1 แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาทั่วไป

พิจารณาจากแนวทางทั่วไป 7 ประการ สามารถเลือกนำไปใช้ปฏิบัติตามความเหมาะสมสำหรับพื้นที่เฉพาะแต่ละบริเวณที่มีความแตกต่างกันออกไป ดังนี้

แนวทาง	การดำเนินงาน
1. การมีส่วนร่วมและการประชาสัมพันธ์	1.1 ให้ประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มดำเนินการศึกษาเพื่อให้ข้อมูลพื้นฐานแสดงความต้องการและความเป็นเจ้าของ โดยใช้กระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ กลุ่มสนใจ การประชุมสัมมนา ฯลฯ 1.2 ให้ประชาสังคมเห็นชอบในหลักการดำเนินการบริหารการใช้ประโยชน์ที่ดิน โครงข่ายคมนาคมขนส่ง การจัดระเบียบอาคารและสภาพแวดล้อม เพื่อลดกระแสต่อต้านและการไม่ให้ความร่วมมือ ตลอดระยะเวลาดำเนินการ 1.3 การประชาสัมพันธ์โดยวิธีต่าง ๆ เช่น การพบปะพูดคุย การประชาสัมพันธ์โดยผ่านประชาสังคม ผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบผลกระทบที่ตนเองจะได้รับจากแผนการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า และรับฟังข้อคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงให้สมบูรณ์ขึ้น 1.4 คณะอนุกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าระดับเมืองและกลุ่มประชาสังคมร่วมกันดำเนินการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ รวมถึงให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ข้อคิดเห็น และจัดกิจกรรมเมืองเก่าอย่างต่อเนื่อง เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนได้เห็นคุณค่าของเมืองเก่า ทั้งคุณค่าด้านวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา และอื่น ๆ เพื่อสร้างความภาคภูมิใจและจิตสำนึกรักถิ่นฐาน
2. การสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์และพัฒนาอย่างยั่งยืน	2.1 จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อกำหนดกรอบการสร้างจิตสำนึกทางสังคม โดยการให้ความรู้ สร้างการรับรู้ตั้งแต่ในครอบครัว กลุ่มทางสังคมต่าง ๆ ชุมชนและเป็นแบบแผนของเมืองเก่า

แนวทาง	การดำเนินงาน
	2.2 ทุกภาคส่วนร่วมกันสร้างกลไกการเรียนรู้ต่าง ๆ ผ่านการประชุมในชุมชน จัดกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน กิจกรรมวันครอบครัว ผ่านสื่อโทรทัศน์ วิทยุ ผ่านทางพระสงฆ์ โรงเรียน และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนช่องทางอินเตอร์เน็ตที่จะกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ ความรัก ความหวงแหน มรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติที่บรรพบุรุษได้สร้างไว้ 2.3 ให้ประชาชนในชุมชน เยาวชน ร่วมแสดงความคิดเห็นต่อแนวทางและระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ ที่จะใช้รณรงค์จนเกิดการรับรู้ และเป็นวิถีชีวิตที่ต้องปฏิบัติร่วมกัน 2.4 มีกิจกรรมประเมินผลเพื่อการปรับปรุงแก้ไขวิธีการสร้างการเรียนรู้ที่สามารถสร้างการซึมซับแนวทางการพัฒนาเชิงอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน
3. การส่งเสริมกิจกรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่น	กิจกรรมและวิถีชีวิตเป็นมรดกที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Heritage) ได้แก่ ประเพณี อาหาร การแต่งกาย ภาษา เทศกาล คติความเชื่อ และภูมิปัญญาท้องถิ่น จะต้องมีการอนุรักษ์และฟื้นฟูอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยองค์ความรู้จากประชาชนและนักวิชาการในท้องถิ่น มีการค้นคว้าเผยแพร่และสืบทอดอย่างต่อเนื่อง เช่น จัดพิมพ์เอกสารเผยแพร่ ฟื้นฟูงานเทศกาลต่าง ๆ เพื่อได้ประโยชน์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
4. การส่งเสริมคุณภาพชีวิต	จัดให้มีบริการสาธารณูปโภคสาธารณูปการ และธุรกรรมบริการที่ครบสมบูรณ์ สำหรับผู้อยู่อาศัยในย่านเมืองเก่าและนักท่องเที่ยวทุกเพศวัย ที่สะดวกต่อการเข้าถึงและไม่จำเป็นต้องเดินทางไกลออกนอกบริเวณเมืองเก่า การจัดบริการรวมทั้งระบบการรักษาความปลอดภัยและป้องกันอัคคีภัยมีความจำเป็น เพราะภายในบริเวณเมืองเก่ามีสภาพการอยู่อาศัยที่มักหนาแน่นและมีเส้นทางสัญจรที่ค่อนข้างคับแคบ

แนวทาง	การดำเนินงาน
5. การป้องกันภัยคุกคามจากมนุษย์และธรรมชาติ	5.1 คณะอนุกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าระดับเมืองสามารถใช้อำนาจตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการจัดระเบียบหรือระงับยับยั้งกิจกรรมการพัฒนาก่อสร้างที่จะเป็นผลกระทบต่อโบราณสถานและแหล่งมรดกศิลปวัฒนธรรม เพื่อป้องกันกรณีการพัฒนาสิ่งก่อสร้างที่บดบังโบราณสถาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาบนที่ดินของทางราชการหรือวัดซึ่งมีเอกสิทธิ์ไม่ต้องผ่านการตรวจสอบของหน่วยงานควบคุมการก่อสร้างท้องถิ่น 5.2 จัดตั้งกลุ่มเฝ้าระวัง โดยอาศัยการประสานงานกับเครือข่ายนักเรียน นักศึกษา และนักวิชาการท้องถิ่น เพื่อช่วยติดตาม ตรวจสอบการพัฒนาที่กำลังเกิดขึ้นในพื้นที่ใกล้เคียงกับโบราณสถานและแหล่งมรดกศิลปวัฒนธรรม 5.3 จัดให้มีการศึกษาปัญหาความเสี่ยงต่อภัยธรรมชาติ วางแนวทางแก้ปัญหาเพื่อป้องกันรักษาแหล่งศิลปวัฒนธรรม จัดวางระบบเตือนภัยล่วงหน้าที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ
6. การประหยัดพลังงานด้านการสัญจรและสภาพแวดล้อม	6.1 การขาดแคลนเส้นทางสัญจรที่เหมาะสมสำหรับคนเดินและจักรยาน ทำให้ผู้คนต้องอาศัยรถยนต์และจักรยานยนต์มากขึ้นเป็นวงจรต่อเนื่อง ควรส่งเสริมพัฒนาทางเดินเท้า การใช้จักรยานและพาหนะทางเลือกในย่านเมืองเก่าเพื่อลดการใช้ยานพาหนะที่ใช้เชื้อเพลิงและสร้างมลภาวะ 6.2 นำระบบกระบวนการธรรมชาติและสภาพภูมิประเทศมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาด้านกายภาพของชุมชนเมืองเก่า การเปิดช่องมองภูมิทัศน์และปลูกต้นไม้สร้างร่มเงาจะช่วยให้อากาศเกิดการไหลเวียน ลดอุณหภูมิและความชื้น เพิ่มสภาวะความสบายในบริเวณเมืองเก่า
7. การดูแลและบำรุงรักษาอาคารและสาธารณูปการ	7.1 ปัจจุบันสิ่งก่อสร้างในย่านเมืองเก่ามีข้อจำกัดต่อความต้องการใช้ประโยชน์สำหรับชีวิตประจำวัน การต่อเติมโดยขาดการพิจารณาความเหมาะสมอาจเป็นการทำลายคุณค่า การปล่อยให้เกิดความเสื่อมโทรมของสภาพอาคารและ

แนวทาง	การดำเนินงาน
	สิ่งก่อสร้าง เป็นผลกระทบต่อคุณค่ามรดกศิลปวัฒนธรรมทั้งของตัวอาคารหรือสิ่งก่อสร้างนั้นและบริเวณแวดล้อม 7.2 ขยายบทบาทองค์กรปกครองท้องถิ่นในคณะอนุกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าระดับเมือง ในการดูแลมิให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่กระทบต่อลักษณะทางกายภาพที่สำคัญของสิ่งก่อสร้างในย่านเมืองเก่า และส่งเสริมให้มีการบำรุงรักษาสภาพภายนอกของอาคารอย่างต่อเนื่อง โดยเลือกใช้วัสดุก่อสร้างที่มีลักษณะคล้ายหรือสอดคล้องกับของเดิมมากที่สุด หรือส่งเสริมให้มีการนำวัสดุก่อสร้างของเดิมกลับมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด

5.2 แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาสำหรับเขตพื้นที่ (Zoning)

พิจารณาจากเขตพื้นที่ (Zoning) มี 2 ประเภท สามารถเลือกนำไปใช้ปฏิบัติตามความเหมาะสมสำหรับแต่ละพื้นที่ ประกอบด้วย

พื้นที่หลัก มีแนวทางการดำเนินงาน ทั้งหมด 5 ด้าน ดังนี้

แนวทาง	การดำเนินงาน
1. ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน	1.1 ลดการใช้ประโยชน์ที่ดินในส่วนที่ไม่จำเป็นในเขตพื้นที่ศาสนสถาน 1.2 ที่ดินของรัฐและเอกชนให้เป็นที่ดินประเภทอนุรักษ์เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมไทยเป็นหลักให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อหัตถกรรม การท่องเที่ยว พาณิชยกรรม การอยู่อาศัย ศาสนสถาน สถานศึกษา หน่วยงานราชการ สาธารณูปโภค สาธารณูปการ นันทนาการ การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือสาธารณประโยชน์เท่านั้น
2. ด้านอาคารและสภาพแวดล้อม	รักษาสภาพแวดล้อมโดยกำหนดความสูง สัดส่วนพื้นที่ว่าง (Open Space Ratio) ขนาด ลักษณะ แบบ รูปทรง ฯลฯ ของอาคารให้สอดคล้องและกลมกลืนหรือไม่ทำลายโบราณสถานในพื้นที่ พิจารณาการใช้วัสดุและสีของอาคารเพื่อสร้างบรรยากาศการเข้ามาถึงบริเวณสำคัญของเขตพื้นที่เมืองเก่า

แนวทาง	การดำเนินงาน
3. ด้านระบบการจราจรและคมนาคมขนส่ง	3.1 ส่งเสริมให้มีทางเดินเท้า และการสัญจรด้วยยานพาหนะขนาดเบาเพื่อลดมลภาวะ เช่น รถจักรยาน รถลากจูง เป็นต้น 3.2 ลดปริมาณการจราจร ห้ามรถบรรทุกหนักและรถขนาดใหญ่เข้าสู่พื้นที่ 3.3 จำกัดการก่อสร้างลานจอดรถขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นมลภาวะทางสายตาที่ขัดแย้งกับสภาพแวดล้อมเมืองเก่า
4. ด้านการพัฒนาภูมิทัศน์	4.1 สร้างเส้นทางต่อเนื่องระหว่างตำแหน่งองค์ประกอบเมือง โบราณสถาน และพื้นที่เปิดโล่งในเมือง โดยจัดให้มีทางคนเดิน ทางจักรยาน หรือพาหนะขนาดเบา 4.2 จัดทางคนเดินที่ปลอดภัย พร้อมอุปกรณ์สาธารณูปโภคอำนวยความสะดวก เช่น โคมไฟ ถังขยะ ป้ายบอกทาง ฯลฯ
5. ด้านการบริหารและการจัดการ	5.1 ให้จังหวัดจัดตั้งสำนักงานเลขานุการคณะอนุกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า เพื่อทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะอนุกรรมการฯ 5.2 ให้จังหวัดออกประกาศ เรื่อง มาตรการในการควบคุมการก่อสร้างอาคารภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานของรัฐอย่างอื่นที่อาจพึงมีในบริเวณเมืองเก่า ที่จะดำเนินการก่อสร้างภายในบริเวณเมืองเก่า ส่งเรื่องและแบบแปลนให้คณะอนุกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า โดยผ่านสำนักงานเลขานุการคณะอนุกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า เพื่อพิจารณาให้ความเห็นถึงผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม 5.3 จัดทำแผนแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า และคณะรัฐมนตรี เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงาน 5.4 วางแนวนโยบายการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณเมืองเก่า 5.5 ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ออกมาตรการในการควบคุมการก่อสร้างอาคารของภาคเอกชน

<u>พื้นที่ต่อเนื่อง</u> มีแนวทางการดำเนินงาน ทั้งหมด 4 ด้าน ดังนี้

แนวทาง	การดำเนินงาน
1. ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน	1.1 ลดการใช้ประโยชน์ที่ดินในส่วนไม่จำเป็นในเขตพื้นที่ศาสนสถาน 1.2 ที่ดินของรัฐและเอกชนให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อหัตถกรรม การท่องเที่ยว การอยู่อาศัย พาณิชยกรรม สถาบันราชการ สถานศึกษา ศาสนสถาน สาธารณูปโภค สาธารณูปการ นันทนาการ การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม หรือสาธารณประโยชน์เท่านั้น และต้องส่งเสริมพื้นที่หลัก
2. ด้านอาคารและสภาพแวดล้อม	2.1 พิจารณาวางข้อกำหนดความสูงและแนวถอยร่นอาคาร รวมทั้งขนาดมวลอาคาร เพื่อรักษาสัดส่วนที่เหมาะสมของขนาดอาคารที่ไม่ทำลายแหล่งศิลปกรรมในพื้นที่และพื้นที่เมืองเก่า 2.2 พิจารณาการใช้วัสดุและสีของอาคารเพื่อส่งเสริมบรรยากาศในเขตพื้นที่เมืองเก่า 2.3 พิจารณาการใช้ประโยชน์อาคารเก่าที่ยังคงสภาพหรือสามารถฟื้นฟูได้ในกิจกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับการเรียนรู้และการท่องเที่ยว
3. ด้านระบบการจราจรและคมนาคมขนส่ง	3.1 สร้างที่จอดรถในตำแหน่งที่เหมาะสม เป็นจุดเปลี่ยนระบบการสัญจรเข้าถึงพื้นที่หลักและส่วนอื่น ๆ ของเมือง เพื่อลดจำนวนรถยนต์ที่จะเข้าไปสร้างความคับคั่งของการจราจร รวมทั้งผลกระทบด้านมุมมองและการเกิดมลภาวะในพื้นที่เมืองเก่า 3.2 ส่งเสริมให้มีทางเดินเท้าและการสัญจรด้วยยานพาหนะขนาดเบา เช่น รถจักรยาน และรถลากจูง เป็นต้น
4. ด้านการพัฒนาภูมิทัศน์	4.1 เส้นทางหลักเข้าสู่เมืองเก่า ควรสร้างเอกลักษณ์และจุดหมายตาที่ระบุการมาถึงย่านเมืองเก่า รวมถึงการเปิดมุมมอง (Vista) ตามแนวเส้นทางสัญจรเข้าสู่บริเวณเมืองเก่า

แนวทาง	การดำเนินงาน
	4.2 ปลูกต้นไม้ขนาดใหญ่ตามแนวเส้นทางเข้าสู่เมือง การพัฒนาภูมิทัศน์ สร้างร่มเงาตามแนวถนน ทางเท้า และสร้างจุดหมายตา โดยเลือกพันธุ์ไม้ที่มีความเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ของเมืองเก่า หรือที่เป็นต้นไม้ประจำจังหวัด เช่น ตะเคียนชันตาแมว (*Neobalanocarpus heimii*) ซึ่งเป็นต้นไม้ประจำจังหวัดนราธิวาส เป็นต้น 4.3 ป้ายโฆษณาและป้ายกิจกรรมเชิงพาณิชย์ที่ไม่เหมาะสมเป็นปัญหาต่อทัศนียภาพ ควรจำกัดขนาดและรูปลักษณ์ของป้ายประเภทต่าง ๆ ส่งเสริมการออกแบบป้ายที่ดีมีเอกลักษณ์ด้วยการประกาศเกียรติคุณ 4.4 เปลี่ยนวัสดุพื้นผิวจราจรให้มีสีและสัมผัสที่แตกต่างจากถนนทั่วไป เพื่อให้รู้สึกถึงการมาถึงเมืองเก่า 4.5 จัดให้มีอุปกรณ์สาธารณูปโภคเพื่ออำนวยความสะดวกและที่มีเอกลักษณ์สอดคล้องกับความเป็นเมืองเก่า

บรรณานุกรม

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. *วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดนราธิวาส* เอกสารจัดพิมพ์เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542. 267 หน้า.

คณะทำงานจัดทำหนังสือประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวจังหวัดนราธิวาส. *นราธิวาส*. นราธิวาส : 2543. 56 หน้า.

ชุมศักดิ์ นรารัตน์วงศ์. *สายฝนเหนือปากน้ำบางนรา*. กรุงเทพมหานคร : แบ่งปัณณ์. 2546.

โชติ ชัวชมเกตุ. *งานประเพณีแข่งเรือกอและและเรือยาวด้วยฝีพายชิงถ้วยพระราชทานหน้าที่นั่ง ณ บริเวณหน้าพลับพลาที่ประทับ แม่น้ำบางนรา อำเภอเมืองนราธิวาส*. ม.ป.ท. : 2537.

ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ. *ประวัติศาสตร์วิพากษ์ : สยามไทยกับปาตานี.* กรุงเทพฯ : มติชน. 2556.

นันทา โรจนอุดมศาสตร์. *ลวดลายตกแต่งบ้านของชาวไทยมุสลิมในสามจังหวัดภาคใต้.* ยะลา : ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดยะลา วิทยาลัยครูยะลา. 2526.

พรทิพย์ พันธุโกวิท. *ทำเนียบนามแหล่งมรดกทางศิลปวัฒนธรรมในเขตพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (โบราณสถานในจังหวัดสงขลา ปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล)*. สงขลา : สำนักศิลปากรที่ 13 สงขลา กรมศิลปากร. 2555.

วิชิต เรืองแป้น. *ความหลากหลายทางวัฒนธรรมในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ของความหลากหลายทางชีวภาพในลุ่มน้ำปัตตานี.* ยะลา : มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. 2551.

สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. *เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการประวัติศาสตร์สันติภาพ ปีที่ 3 : เรื่อง อดีต-ปัจจุบัน-อนาคต : สยาม-ปาตานี ในความสัมพันธ์กับ "ออตโตมัน-ตรุกี"*. ม.ป.ท. : ม.ป.ป.. 45 หน้า.

สำนักงานจังหวัดนราธิวาส. *นราธิวาสวันนี้ ข้อมูลทั่วไป ปี 2546*. นราธิวาส : โรงพิมพ์นราธิวาส. 2546.

สุจิตต์ วงษ์เทศ. *สี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล*. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์. 2554.

เสาวภา ไพทยวัฒน์. *ข้อมูลประวัติศาสตร์สามจังหวัดชายแดนภาคใต้.* ยะลา : ภาควิชาประวัติศาสตร์ วิทยาลัยครู. 2524.

อารีฟีน บินจิ. *ปาตานี-ประวัติศาสตร์และการเมืองในโลกมาลายู.* สงขลา : มูลนิธิวัฒนธรรมอิสลามภาคใต้. 2556.

เว็บไซต์ (Web site):

กรมโยธาธิการและผังเมือง. 2012. *แผนผังกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตผังเมืองรวมเมืองนราธิวาส พ.ศ.2556 (ปรับปรุงครั้งที่ 3).* สืบค้นจาก http://www.dpt.go.th เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2560.

มติชนออนไลน์. 2015. *ภาพวังระแงะเก่า เมืองนราธิวาส.* สืบค้นจาก http://www.matichon.co.th เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2560.

สำนักข่าว กรมประชาสัมพันธ์. 2015. *ภาพงานของดีเมืองนราฯ.* สืบค้นจาก http://www.touronthai.com เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2560.

สำนักงานเทศบาลเมืองนราธิวาส. 2015. *ภาพคลองยะกังช่วงที่ไหลผ่านเมืองนราธิวาส.* สืบค้นจาก http://www.naracity.go.th/ เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2560.

สำนักงานเทศบาลเมืองนราธิวาส. 2015. *ภาพเทศกาลลอยกระทงเมืองนราธิวาส.* สืบค้นจาก http://www.naracity.go.th/ เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2560.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนราธิวาส. 2015. *ภาพประเพณีชิงเปรต.* สืบค้นจาก http://www.m-culture.go.th/narathiwat/ เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2560.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนราธิวาส. 2015. *ภาพประเพณีบังสุกุลบัว.* สืบค้นจาก http://www.m-culture.go.th/narathiwat/ เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2560.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนราธิวาส. 2015. *ภาพประเพณีลาซัง.* สืบค้นจาก http://www.m-culture.go.th/narathiwat/ เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2560.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนราธิวาส. 2015. *ภาพประเพณีวันฮารีรายอ.* สืบค้นจาก http://www.m-culture.go.th/narathiwat/ เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2560.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนราธิวาส. 2015. *ภาพประเพณีอาซูรอ.* สืบค้นจาก http://www.m-culture.go.th/narathiwat/ เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2560.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนราธิวาส. 2015. *ภาพพระยาภูผาภักดี ศรีสุวรรณประเทศ วิเศษวังษา เจ้าเมืองระแงะท่านสุดท้าย.* สืบค้นจาก http://www.m-culture.go.th/narathiwat/ เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2560.

GoogleEarth. 2016. *ภาพดาวเทียมแสดงลักษณะภูมิประเทศและสภาพแวดล้อมบริเวณชุมชนเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส.* สืบค้นจาก GoogleEarth.com เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2560.

Manager Online 2015. *ภาพประเพณีลากพระ.* สืบค้นจาก http://www.manager.co.th เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2560.

Ok Nation Blog. 2015. *ภาพแม่น้ำบางนรา อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส.* สืบค้นจาก http://oknation.nationtv.tv/blog/tengpong/2010/09/28/entry-1 เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2560.

skyscrapercity.com. 2013. *ภาพแม่น้ำบางนรา และพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำ ในเขตเทศบาลเมืองนราธิวาส.* สืบค้นจาก http://www.skyscrapercity.com/เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2560.

skyscrapercity.com. 2013. *ภาพมุมสูงแบบแผนโครงข่ายคมนาคมในเขตเมืองเก่านราธิวาส.* สืบค้นจาก http://www.skyscrapercity.com/เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2560.

ภาคผนวก

ผ.1 ข้อมูลที่สำคัญของพื้นที่เมืองนราธิวาส

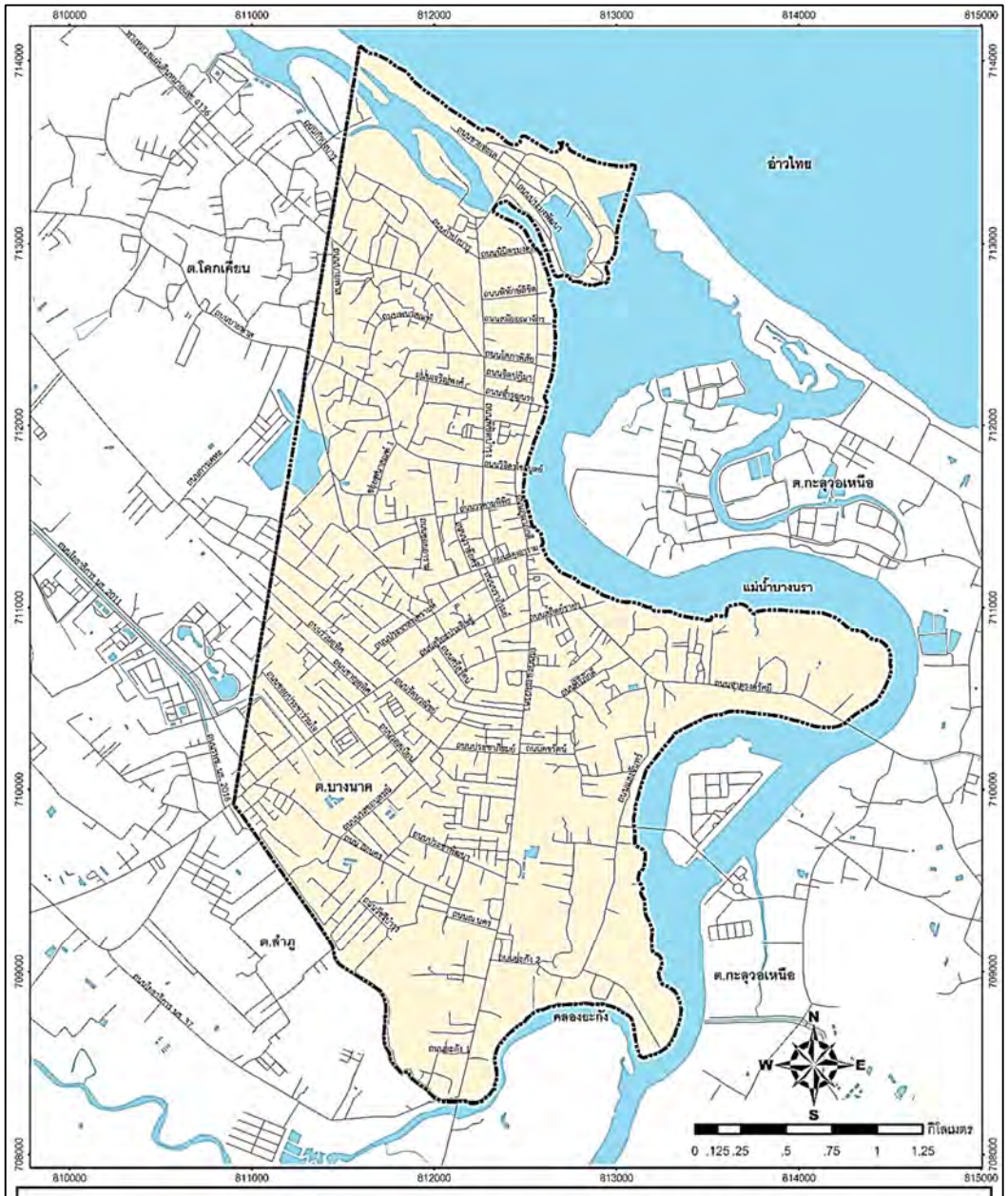
การศึกษาสภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษาเมืองนราธิวาส เพื่อชี้ให้เห็นสถานการณ์โดยรวมของเมืองนราธิวาสในด้านต่าง ๆ ทั้งทางด้านอาณาเขตที่ตั้ง การบริหารการปกครอง สภาพแวดล้อมทางกายภาพ การใช้ประโยชน์ที่ดิน สภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมถึงกฎระเบียบและข้อบังคับต่าง ๆ ที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่ปัจจุบันยังคงใช้บังคับ ซึ่งข้อมูลสนับสนุนทั้งหมดนี้จะเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้พิจารณากำหนดแนวเขตพื้นที่เมืองเก่านราธิวาสในลำดับต่อไป

1.1 สภาพทั่วไปของเมืองนราธิวาส

พื้นที่ศึกษาเมืองเก่านราธิวาส ตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส อยู่ในเขตภาคใต้ของประเทศไทย ห่างจากกรุงเทพมหานครตามทางรถยนต์ ประมาณ 1,149 กิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่เขตการบริหารการปกครองหลัก คือ เทศบาลเมืองนราธิวาส (แผนที่ ผ-1)

เมืองนราธิวาส หรือเทศบาลเมืองนราธิวาส เดิมชื่อ บางนรา มีลักษณะเป็นหมู่บ้านชายทะเลและเป็นเมืองท่าเรือที่สำคัญในพื้นที่แถบนี้ และเป็นที่ตั้งของศาลากลางจังหวัดนราธิวาส ต่อมาได้มีพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเขตชุมชนเป็นเทศบาลเมืองนราธิวาส เมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2479 และได้มีการเปลี่ยนแปลงขอบเขตเทศบาลใหม่ เมื่อวันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2499 ปัจจุบันมีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่ 7.5 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ตำบลบางนาคทั้งหมด มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่โดยรอบ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับทะเลอ่าวไทย
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับแม่น้ำบางนรา และองค์การบริหารส่วนตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส
ทิศใต้	ติดต่อกับองค์การบริหารส่วนตำบลลำภู อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับองค์การบริหารส่วนตำบลโคกเคียน อำเภอเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส

แผนที่ ผ-1 ขอบเขตการปกครองในพื้นที่เมืองนราธิวาส

สัญลักษณ์

- เส้นทางลำน้ำ
- เส้นทางคมนาคม
- แหล่งน้ำ
- แนวเขตเทศบาลเมืองนราธิวาส

ที่มา : กรมโยธาธิการและผังเมือง

เทศบาลเมืองนราธิวาส ปัจจุบันแบ่งการบริหารการปกครองออกเป็น 35 ชุมชน ประกอบด้วย

ชุมชนกาแลตาแป	ชุมชนกาแลปาแย	ชุมชนกำปงตาโก๊ะ
ชุมชนกำปงบารู 1	ชุมชนกำปงบารู 2	ชุมชนกำปงบารู 3
ชุมชนกำปงปายง	ชุมชนจือปอ	ชุมชนชายทะเล
ชุมชน ณ นคร	ชุมชนตลาดเก่า	ชุมชนโต๊ะกอดอร์
ชุมชนท่าเรือ 2000	ชุมชนบางนาค	ชุมชนบูรณะ
ชุมชนบือตง	ชุมชนประชาภิรมย์	ชุมชนประชาร่วมใจ
ชุมชนพณาสณฑ์	ชุมชนพิทักษ์ลิขิต	ชุมชนมัดยามัน
ชุมชนเมาะสือแม	ชุมชนยะกัง 1	ชุมชนยะกัง 2
ชุมชนรายอบือรากะ	ชุมชนร่วมอุทิศ	ชุมชนละม้ายอุทิศ
ชุมชนวัดบางนรา	ชุมชนสมัยอาณาจักร	ชุมชนหลังตลาดสด
ชุมชนอดุลตานนท์	ชุมชนฮูยงตันหยง	ชุมชน 912
ชุมชนตรอกช้างสมานฉันท์	ชุมชนกูแบบาเดาะ	

เทศบาลเมืองนราธิวาสมีสภาพภูมิประเทศทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำบางนรา มีทำเลตั้งอยู่บริเวณปากแม่น้ำบางนราที่จะออกสู่ทะเลอ่าวไทย มีความสูงจากระดับน้ำทะเลเฉลี่ย 1.3 เมตร มีลำน้ำสายหลัก 3 สายไหลผ่าน ได้แก่ แม่น้ำบางนรา คลองโคกเคียน และคลองยะกัง และมีพื้นที่บางส่วนเป็นที่ราบลุ่มชายฝั่งทะเลติดกับทะเลอ่าวไทย ซึ่งมีหาดนราทัศน์เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญและมีชื่อเสียงของจังหวัดนราธิวาส

สภาพภูมิอากาศของเมืองนราธิวาสเป็นแบบมรสุมเขตร้อน มี 2 ฤดู คือ ฤดูฝนมี 2 ระยะ ระยะแรกได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งพัดพาเอาความชื้นจากมหาสมุทรอินเดียและทะเลอันดามันเข้ามา ทำให้มีฝนตกชุกตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม และระยะที่ 2 ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ รวมทั้งอิทธิพลจากความกดอากาศและพายุหมุนโซนร้อนที่พัดมาจากอ่าวไทย ทำให้ฝนตกชุกช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมกราคม ระยะนี้เป็นช่วงที่มักเกิดน้ำท่วมในภาคใต้และจังหวัดนราธิวาสอยู่เป็นประจำ ส่วนฤดูร้อนอยู่ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน เนื่องจากได้รับลมตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งเป็นลมร้อนที่พัดมาจากทะเลจีนใต้ ทำให้อากาศโดยทั่วไปร้อนและชื้น

บริเวณปากแม่น้ำบางนรา

แม่น้ำบางนราช่วงที่ไหลผ่านเทศบาลเมืองนราธิวาส

บริเวณชายหาดนราทัศน์

รูปที่ ผ-1 ลักษณะภูมิประเทศและสภาพแวดล้อมบริเวณชุมชนเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส

ที่มา: GoogleEarth.com (2560)

1.2 สภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

1) สภาพทางเศรษฐกิจ

สภาพทั่วไปของเทศบาลเมืองนราธิวาสเป็นที่ราบลุ่มริมแม่น้ำ ลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชุมชนโดยสภาพเดิมนิยมตั้งบ้านเรือนตามแนวริมฝั่งแม่น้ำบางนราลักษณะเป็นแนวยาว โดยเฉพาะตามแนวถนนภูผาภักดี ถนนพิชิตบำรุง ถนนนราธิวาส-ตากใบ และถนนสุริยะประดิษฐ์ บริเวณนี้ถือเป็นย่านพาณิชยกรรมหลักของเมืองนราธิวาส รวมถึงเป็นศูนย์รวมในด้านธุรกิจบริการต่าง ๆ ของจังหวัดนราธิวาส ส่วนใหญ่เป็นกิจการการค้าขนาดกลางและขนาดเล็ก และเป็นการค้าปลีกมากกว่าค้าส่ง ลักษณะของตัวเมืองประกอบด้วยอาคารพาณิชย์ และตึกสูง 1 - 3 ชั้นปะปนกับอาคารที่พักอาศัย ร้านค้า ธนาคาร โรงแรม และสถานที่ราชการ ลักษณะเมืองนราธิวาสเป็นเมืองขนาดเล็ก มีโครงสร้างของเมืองไม่ซับซ้อน และบริเวณในตัวเมืองเป็นที่ตั้งของศาลากลางจังหวัดและส่วนราชการต่าง ๆ ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ปัจจุบันการขยายตัวของเมืองจะออกมาทางด้านนอกตามแนวถนนสายหลักต่าง ๆ และมีการย้ายหน่วยงานส่วนราชการต่าง ๆ ที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองนราธิวาสให้ไปอยู่นอกเขตเทศบาลฯ

2) สภาพทางสังคม และวัฒนธรรม

จากข้อมูลงานทะเบียนราษฎร์ เทศบาลเมืองนราธิวาส ณ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2559 มีจำนวนประชาชน 41,566 คน มีความหนาแน่นของประชากรเฉลี่ย 5,543 คนต่อตารางกิโลเมตร และมีจำนวนบ้าน 12,574 หลังคาเรือน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย รับจ้าง รับราชการ และทำการประมง ทั้งนี้ พบว่าประชากรในเขตเทศบาลเมืองนราธิวาสมีแนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้น เนื่องมาจากสภาพเศรษฐกิจและการขยายตัวของชุมชนเมืองมีลักษณะค่อย ๆ เติบโต นอกจากนี้ในเขตเทศบาลเมืองนราธิวาสยังถือเป็นศูนย์รวมของสถาบันการศึกษาระดับต่าง ๆ โดยมีสถาบันการศึกษาตั้งอยู่ตั้งแต่ระดับอนุบาลไปจนถึงระดับอุดมศึกษา

การนับถือศาสนาของประชากรในเขตเทศบาลเมืองนราธิวาส ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 65 รองลงมานับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 34 และที่เหลือนับถือศาสนาอื่น ๆ ได้แก่ ศาสนาคริสต์ ซิกข์ และฮินดู โดยในเขตเทศบาลเมืองนราธิวาสมีศาสนสถานประเภทมัสยิด 9 แห่ง ได้แก่ มัสยิดยะกัง 1 มัสยิดยะกัง 2 มัสยิดดารุลอิสติกลาล (หน้ากูโบร์ยะกัง) มัสยิดกำปงตาโก๊ะ มัสยิดบูรณะ มัสยิดยุมอียะห์ (หอนาฬิกา) มัสยิดอัลนูร์ (ปาทาน) มัสยิดประจำจังหวัดนราธิวาส และมัสยิดฮูยงตันหยง มีวัด 3 แห่ง ได้แก่ วัดประชาภิรมย์ วัดบางนรา และวัดพรหมนิวาส และโบสถ์คริสต์ 1 แห่ง คือ คริสตจักรนราธิวาส

เนื่องจากเมืองนราธิวาสเป็นพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์ของการตั้งถิ่นฐานมายาวนาน มีกลุ่มคนหลากหลายชาติพันธุ์มาอยู่รวมกัน ทั้งชาวไทยพุทธ ไทยมุสลิม และไทยจีน ทำให้เกิดขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม ที่หลากหลายของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ และบางส่วนมีการผสมผสานทางวัฒนธรรมกัน สำหรับงานประเพณีสำคัญในรอบปีที่จัดขึ้นโดยใช้พื้นที่ในเมืองนราธิวาสเป็นพื้นที่จัดกิจกรรม ได้แก่

- **งานประเพณีชิงเปรต** การชิงเปรตเป็นประเพณีเนื่องในเทศกาลเดือน 10 ของชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธ จัดกันในวัดทุกวัดในวันแรม 14 ค่ำ หรือ 15 ค่ำ เดือน 10 โดยทำร้านจัดสำรับอาหารคาวหวานไปวางเพื่ออุทิศส่วนกุศลไปให้เปรตชน (ปู่ ย่า ตา ยาย และบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว) ร้านที่วางอาหารเรียกว่า ร้านเปรต สร้างไว้กลางลานวัด ยกเสาสูง 4 เสาบ้าง หรือเสาเดียวบ้าง นอกจากนี้ยังนิยมจัดทำร้านเปรตแบบเสาเดียว 2 ร้าน แบ่งเป็นร้านเสาสูง ไว้สำหรับคนหนุ่มที่มีกำลังวังชาในการปีนป่าย ส่วนอีกร้านเป็นเสาเตี้ยสูงประมาณสะเอว สำหรับให้เด็กและผู้หญิงได้แย่งชิงเพื่อความสนุกสนาน บนร้านเปรตจะมีสายสิญจน์วงล้อมไว้รอบ และต่อยาวไปจนถึงที่พระสงฆ์นั่งประกอบพิธีกรรม เมื่อทำพิธีเสร็จแล้วจะมีผู้ตีระฆังให้สัญญาณ บรรดาผู้มาร่วมทำบุญจะเข้าไปรุมแย่งสิ่งของและอาหารคาวหวานที่อยู่บนร้านเปรตอย่างสนุกสนาน เรียกกันว่า ชิงเปรต

รูปที่ ผ-2 ประเพณีชิงเปรต
ที่มา: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนราธิวาส (2560)

● **งานประเพณีบังสุกุลบัว** การบังสุกุลบัว คือ การทำบุญระลึกถึงญาติที่ล่วงลับไปแล้ว และนำกระดูกมาบรรจุไว้ในบัว (ที่บรรจุอัฐิ) ประจำหมู่บ้าน ในแต่ละวัด หรือบัวประจำตระกูล งานจัดขึ้นในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 5 ของทุกปีเป็นต้นไป ถือเป็นการชุมนุมญาติของแต่ละหมู่บ้านหรือตำบล โดยเมื่อถึงวันบังสุกุลบัวญาติพี่น้องลูกหลานที่ไปประกอบอาชีพหรือไปอยู่ต่างถิ่นจะพร้อมใจกันกลับบ้าน เพื่อมาทำบุญ และจะทำความสะอาดตกแต่งบัว บางที่เรียกประเพณีนี้ว่า ทำบุญรดน้ำบัว

รูปที่ ผ-3 ประเพณีบังสุกุลบัว
ที่มา: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนราธิวาส (2560)

● **งานประเพณีลาซัง (ปูยอบือแน)** ชาวไทยในภาคใต้มีประเพณีอันเนื่องมาจากอาชีพอยู่อย่างหนึ่ง คือ งานประเพณีเซ่นสรวงบูชาเทพแห่งข้าว หรือการบูชาแม่โพสพ ซึ่งประเพณีนี้ชาวไทยพุทธมักเรียกว่า ลาซัง หรือล้มซัง หรือกินท้องข้าว หรือกินพ้องข้าว เป็นต้น ส่วนชาวนาไทยมุสลิมมักเรียกประเพณีนี้ว่า ปูยอมือแน หรือปูยอบือแน ซึ่งเพี้ยนไปตามสำเนียงของภาษาที่พูดกันในแต่ละท้องถิ่น ประเพณีนี้เกิดขึ้นเนื่องจากความเชื่อเรื่องแม่โพสพ เชื่อกันว่าถ้าจัดทำพิธีนี้แล้วจะทำให้นาข้าวปีต่อไปงอกงามให้ผลผลิตสูง เพราะชาวนารู้คุณเจ้าที่นา และแม่โพสพ กำหนดการจัดงานประเพณีดังกล่าวแตกต่างกันออกไปตามแต่ความพร้อมในแต่ละพื้นที่ ส่วนใหญ่กำหนดวันหลังจากที่เก็บเกี่ยวข้าวในนาเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงมาตกลงกันกำหนดวันงานขึ้น ส่วนใหญ่จะราวเดือน 5 – 6

การประกอบพิธีลาซัง หรือปูยอบือแน แตกต่างกันออกไปตามแต่ละท้องถิ่นและศาสนา แต่สามารถกล่าวถึงลักษณะโดยส่วนรวม คือ หลังจากที่เก็บเกี่ยวข้าวเสร็จแล้ว ผู้นำชุมชนจะกำหนดวันล้มซัง พร้อมนิมนต์พระจากวัดใกล้ ๆ 3 - 5 รูป เพื่อทำพิธีทางศาสนา หลังเสร็จพิธีแล้วชาวบ้านจะนำขนมจีนมาถวายพระ เมื่อพระฉันเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้มาร่วมงานก็จะร่วมรับประทานขนมจีนกัน ส่วนในช่วงบ่ายจะมีกิจกรรมการละเล่นต่าง ๆ เป็นการสนุกสนาน เช่น ชักคะเย่อ แย้ชิงรู

ชนวัว (ปัจจุบันไม่ค่อยจัดแล้ว) ตีไก่ เล่นไพ่ เล่นลูกกอเจาะ (ลูกเต๋า) เล่นโป ฯลฯ และมีการแสดงและมหรสพอื่น ๆ ในภาคกลางคืนด้วย เช่น ฉายภาพยนตร์ หนังตะลุง เป็นต้น การจัดงานประเพณีดังกล่าวนี้นอกจากจะแสดงออกถึงความกตัญญูต่ออาชีพของชาวนาแล้ว ยังก่อให้เกิดความสามัคคี ความสนุกรื่นเริงในการละเล่นต่าง ๆ เป็นการผ่อนคลายหลังจากทำการเกษตรมาตลอดฤดูกาล อีกทั้งยังเป็นการแสดงออกในความเชื่อทางศาสนาและประเพณีอันสืบทอดกันมานาน

รูปที่ ผ-4 ประเพณีลาซัง
ที่มา: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนราธิวาส (2560)

● **งานประเพณีลากพระ** ลากพระ หรือชักพระ เป็นงานประเพณีที่นิยมทำกันหลังจากวันมหาปวารณาหรือวันออกพรรษา 1 วัน คือ ตรงกับวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 พุทธศาสนิกชนจะพร้อมใจกันอาราธนาพระพุทธรูปขึ้นประดิษฐานบนบุษบกที่วางอยู่เหนือรถหรือล้อเลื่อน แล้วแห่ชักลากไปตามถนนสายต่าง ๆ ไปรวมกัน ณ จุดที่นัดหมาย อาจเป็นวัดใดวัดหนึ่ง หรือสถานที่ที่ผู้จัดงานกำหนดไว้ รถหรือล้อเลื่อนนั้นชาวบ้านเรียกว่า เรือพระ ปกติจะตกแต่งเป็นรูปเรือ โดยใช้คนลากเชือกเป็น 2 สาย บนเรือพระจะมีคนตีโพน เพื่อปลุกใจให้ชาวบ้านกระตือรือร้นมาร่วมพิธีลากพระ และเรียกให้ชาวบ้านที่อยู่บริเวณใกล้เคียงได้มาร่วมพิธีเท่าที่มีเวลา อาจเพียงช่วงระยะทาง 10 - 20 เมตร และร่วมทำบุญตามศรัทธา เมื่อเรือพระแต่ละลำเดินทางไปถึงจุดนัดหมายจะมีพิธีกรรมและกิจกรรม โดยชาวบ้านจะนำอาหารถวายพระสงฆ์ที่มาพร้อมกับเรือพระ หรือพระสงฆ์ที่ชาวบ้านนิมนต์มาเพื่อร่วมงานลากพระ เมื่อพระฉันเสร็จเรียบร้อยแล้ว ชาวบ้านจะรับประทานอาหารร่วมกัน และร่วมกิจกรรมเพื่อความสนุกสนานและความสามัคคี กิจกรรมที่จัดในงานประเพณีลากพระ ได้แก่ การประกวดเรือพระ การแข่งขันตีโพน หรือกลองใหญ่ การแข่งขันชัดต้ม และการแข่งขันกีฬาพื้นบ้าน เป็นต้น

รูปที่ ผ-5 ประเพณีลากพระ
ที่มา: http://www.manager.co.th (2560)

● **งานประเพณีวันฮารีรายอ** วันอิฏิลฟิตรี หรือที่เรียกว่า วันฮารีรายอปอซอ เป็นวันเฉลิมฉลองเนื่องจากการสิ้นสุดการถือศีลอด 1 เดือนเต็มในเดือนรอมฎอนของผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม เป็นการกลับเข้าสู่สภาพเดิม คือ สภาพที่ไม่ต้องอดอาหารอดน้ำอีกต่อไป ซึ่งเป็นเวลาเดียวกับการประกอบพิธีหัจญ์ ณ นครเมกกะของมุสลิมทั่วโลก ตรงกับวันที่ 1 เดือนเซาวาล หรือเดือนที่ 10 ในศาสนาอิสลาม โดยยึดถือปฏิทินทางจันทรคติ ทางราชการกำหนดให้เป็นวันหยุดราชการใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ยกเว้นจังหวัดสงขลาเป็นเวลา 1 วัน การจัดกิจกรรมในวันนั้นชาวมุสลิมทุกเพศทุกวัยต้องไปร่วมกันละหมาดโดยพร้อมเพรียงกันที่มัสยิดใกล้บ้าน หรือสถานที่ที่จัดให้มีพิธีละหมาด เนื่องในโอกาสวันฮารีรายออีดิลอัฎฮาประจำปี การละหมาดในวันนั้นถือเป็นการปฏิบัติศาสนกิจที่มีความสำคัญต่อชาวไทยมุสลิมเป็นอย่างมาก โดยหลังพิธีละหมาดจะมีการแสดงคุตบะห์ (ฟังธรรมเทศนา) โดยโต๊ะอิหม่าม จากนั้นจะมีการแสดงความยินดีและขออภัยต่อกัน (การขอมาอัฟ) ในสิ่งที่ได้ล่วงละเมิดทั้งโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม รวมทั้งมีการบริจาคทานให้กับเด็ก คนชรา หรือผู้ยากไร้

นอกจากนี้ในวันนั้นชาวมุสลิมทั้งหญิงชายและเด็กจะสวมใส่เสื้อผ้าใหม่ที่มีสีสันสดใสและใส่เครื่องประดับกันอย่างสวยงาม เพื่อต้อนรับวันตรุษอีดิลอัฎฮา และที่สำคัญในวันอีดิลอัฎฮา คือ การเชือดสัตว์พลีทาน (กุรบ่าน) ชาวไทยมุสลิมถือว่าการทำกุรบ่านจะได้เข้าใกล้ต่ออัลลอห์ด้วยการเชือดสัตว์พลีต่อพระองค์ สำหรับสัตว์ที่นำมาใช้ฆ่าเพื่อทำทานในพิธีจะมี วัว ควาย แพะ หรือแกะ ชาวบ้านส่วนใหญ่ในพื้นที่จังหวัดนราธิวาสจะนิยมเชือดวัว เพราะวัว 1 ตัวสามารถแบ่งได้หลายส่วนและสามารถทำทานได้ทั้งครอบครัว ส่วนเนื้อสัตว์ที่ถูกฆ่าแล้วจะนำไปขายไม่ได้ นอกจากทำอาหารเลี้ยงหรือแจกจ่ายให้แก่ผู้ยากไร้เท่านั้น รวมถึงแต่ละครอบครัวจะมีการจัดเตรียมอาหารคาวหวานไว้ต้อนรับญาติพี่น้องและแขกที่มาเยี่ยมเยียน อีกทั้งจะมีการเดินทางไปเยี่ยมญาติ พี่น้อง เพื่อน และออกท่องเที่ยวตามสถานที่ต่าง ๆ ส่วนผู้ที่อยู่ต่างถิ่นจะเดินทางกลับมาบ้านเพื่อรวมตัวกัน ถือเป็นวันรวมญาติอีกวันหนึ่ง ทำให้บรรยากาศวันเฉลิมฉลองเทศกาลฮารีรายอมีแต่ความสุขและความอบอุ่น

รูปที่ ผ-6 ประเพณีวันฮารีรายอ
ที่มา: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนราธิวาส (2560)

- **งานประเพณีอาซูรอ** การกวนข้าวอาซูรอ หรือกวนขนมอาซูรอเป็นประเพณีที่สืบเนื่องมาจากการเกิดน้ำท่วมใหญ่ในสมัยนบีนุฮ (อล) ทำให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินและไร่นาของประชาชนและสาวกของนบีนุฮ (อล) และคนทั่วไปอดอาหาร นบีนุฮ (อล) จึงประกาศให้ผู้ที่มีสิ่งของเหลือพอจะรับประทานได้ให้เอามากองรวมกัน และให้เอาของเหล่านั้นมากวนเข้าด้วยกัน เพื่อให้ทุกคนได้รับประทานอาหารกันโดยทั่วหน้า การกวนข้าวอาซูรอ (ขนมอาซูรอ) เป็นประเพณีท้องถิ่นของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ คำว่า อาซูรอ เป็นภาษาอาหรับ แปลว่า การผสมการรวมกัน คือ การนำสิ่งของที่รับประทานได้หลายสิ่งหลายอย่างมากวนรวมกัน มีทั้งชนิดคาวและหวาน การกวนข้าวอาซูรอจะให้คนในหมู่บ้านมาช่วยกัน เพื่อความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีผลต่อการอยู่ร่วมกันของสังคมอย่างมีความสุข ก่อนจะแจกจ่ายให้รับประทานกัน เจ้าภาพจะเชิญบุคคลที่นับถือของชุมชนขึ้นมากล่าวขอพร (ดูอา) ก่อน จึงแจกให้คนทั่วไปรับประทานกัน

การกวนข้าวอาซูรอเริ่มด้วยการที่เจ้าภาพประกาศเชิญชวนนัดหมายให้ชาวบ้านทราบว่าจะมีการกวนข้าวอาซูรอกันที่ไหน เมื่อใด เมื่อถึงกำหนดนัดหมายชาวบ้านจะนำอาหารดิบ เช่น เผือกมัน ฟักทอง มะละกอ กล้วย ข้าวสาร ถั่ว เป็นต้น มารวมเข้าด้วยกันแล้วปอกหั่น ตัดให้เป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อย จากนั้นนำเครื่องปรุง เช่น ข่า ตะไคร้ หอม กระเทียม ผักชี ยี่หร่า เกลือ น้ำตาล กะทิ เป็นต้น มาเป็นเครื่องผสมโดยหั่นตัดให้เป็นชิ้นเล็ก ๆ เช่นเดียวกัน สำหรับกะทิจะคั้นเฉพาะน้ำมาผสมกวนในกระทะใบใหญ่ตั้งไฟ มีไม้พายสำหรับคนขนมอาซูรอ ใส่น้ำกะทิลงไป ตำหรือบดเครื่องแกงหยาบ ๆ ใส่ลงในน้ำกะทิ เมื่อกะทิเดือดใส่อาหารดิบต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น คนด้วยไม้พายจนกระทั่งทุกอย่างเปื่อยยุ่ย กวนต่อไปจนเป็นเนื้อเดียวกัน เมื่อแห้งได้ที่แล้วตักใส่ถาด โรยหน้าด้วยไข่เจียวหั่นบาง ๆ หรืออาจโรยหน้ากุ้ง เนื้อสมัน ปลาสมัน ผักชี หอมหั่นฝอย แล้วแต่รสนิยมของท้องถิ่น แล้วตัดเป็นชิ้น ๆ แจกจ่ายกันรับประทาน

รูปที่ ผ-7 ประเพณีอาซูรอ
ที่มา: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนราธิวาส และ วิทยาลัยชุมชนนราธิวาส (2560)

- **งานประเพณีลอยกระทง** เทศบาลเมืองนราธิวาส ร่วมกับคณะกรรมการชุมชนเขตเทศบาลเมืองนราธิวาส และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานนราธิวาส จัดงานประเพณีลอยกระทงขึ้นเป็นประจำทุกปี ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 ณ สวนสาธารณะเฉลิมพระเกียรติ 6 รอบ พระชนมพรรษา บริเวณริมเขื่อนท่าพระยาสาย เพื่อเป็นการส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของไทยให้คงอยู่สืบไป ภายในงานจัดให้มีกิจกรรม ได้แก่ ขบวนแห่กระทง การประกวดกระทงใหญ่

การประกวดกระทงประดิษฐ์จากวัสดุธรรมชาติ การจัดพิธีขอขมาพระแม่คงคา การประกวดนางนพมาศ กิจกรรมการแสดงบนเวที การแสดงทางวัฒนธรรม จุดพลุดอกไม้ไฟ ปล่อยโคมลอย และร่วมลอยกระทงในแม่น้ำบางนรา เป็นต้น

รูปที่ ผ-8 เทศกาลลอยกระทงเมืองนราธิวาส
ที่มา: เทศบาลเมืองนราธิวาส (2560)

- **งานของดีเมืองนราฯ** งานของดีเมืองนราฯ เป็นงานประจำปีของเมืองนราธิวาส จัดขึ้นในช่วงเดือนกันยายน ณ สวนสาธารณะเฉลิมพระเกียรติ 6 รอบพระชนมพรรษา และพลับพลาเฉลิมพระเกียรติสิริราชสมบัติครบ 50 ปี ในบริเวณเขื่อนพระยาสาย ริมแม่น้ำบางนรา ในเขตเทศบาลเมืองนราธิวาส งานนี้จัดครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2518 และจัดติดต่อกันมาทุกปี จุดประสงค์ของการจัดงานของดีเมืองนราฯ เพื่อเป็นการสร้างความภาคภูมิใจให้ชาวนราธิวาส เนื่องจากเป็นพื้นที่มีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ มีความอุดมสมบูรณ์ และยังเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดนราธิวาสอีกด้วย กิจกรรมที่สำคัญภายในงานของดีเมืองนราฯ ได้แก่ การจัดริ้วขบวนของดีเมืองนราจาก 13 อำเภอ และหน่วยงานต่าง ๆ แห่ไปตามถนนให้ประชาชนได้ชื่นชมความงดงาม การแข่งขันเรือกอและ เรือยาว เรือยอกอง และเรือคชสีห์ ชิงถ้วยพระราชทานฯ การประชันนกเขาชวาเสียง การประกวดผลผลิตทางการเกษตร บุฟเฟ่ต์ผลไม้ งานแสดงผลิตภัณฑ์ของศูนย์ศิลปาชีพพิเศษ สาธิตการสานผลิตภัณฑ์กระจูด การแข่งขันกรีดยาง เพื่อพัฒนาทักษะการกรีดยาง เพื่อเพิ่มผลผลิต การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร และงานออกร้านต่าง ๆ เป็นต้น

รูปที่ ผ-9 งานของดีเมืองนรา จังหวัดนราธิวาส

ที่มา : สำนักข่าว กรมประชาสัมพันธ์ และ http://www.touronthai.com (2560)

1.3 การตั้งถิ่นฐาน และการใช้ประโยชน์ที่ดินในปัจจุบัน

สภาพโดยทั่วไปของเทศบาลเมืองนราธิวาสเป็นที่ราบลุ่มริมแม่น้ำ การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนนิยมตั้งตามแนวริมฝั่งแม่น้ำบางนรา ลักษณะของเมืองนราธิวาสเป็นเมืองขนาดเล็ก มีโครงสร้างของเมืองไม่ซับซ้อน มีย่านพาณิชยกรรมหลักของเมืองที่เป็นศูนย์รวมในด้านธุรกิจต่าง ๆ ของจังหวัดนราธิวาสอยู่บริเวณใจกลางเมือง โดยเฉพาะตามแนวถนนภูผาภักดี และถนนพิชิตบำรุง รวมถึงเป็นที่ตั้งของส่วนราชการต่างๆ ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ปัจจุบันสภาพความเจริญของเมืองได้ขยายตัวออกมาทางด้านนอกตามแนวถนนสายหลักที่ไปเชื่อมกับอำเภออื่น ๆ เช่น ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 42 (ถนนสุริยะประดิษฐ์) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4055 (ถนนระแงะมรรคา) และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4136 (ถนนโคกเคียน) เป็นต้น

ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินในปัจจุบันของพื้นที่ชุมชนเมืองนราธิวาส จำแนกตามประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน มีรายละเอียดสามารถสรุปได้ดังนี้ (แผนที่ ผ-2)

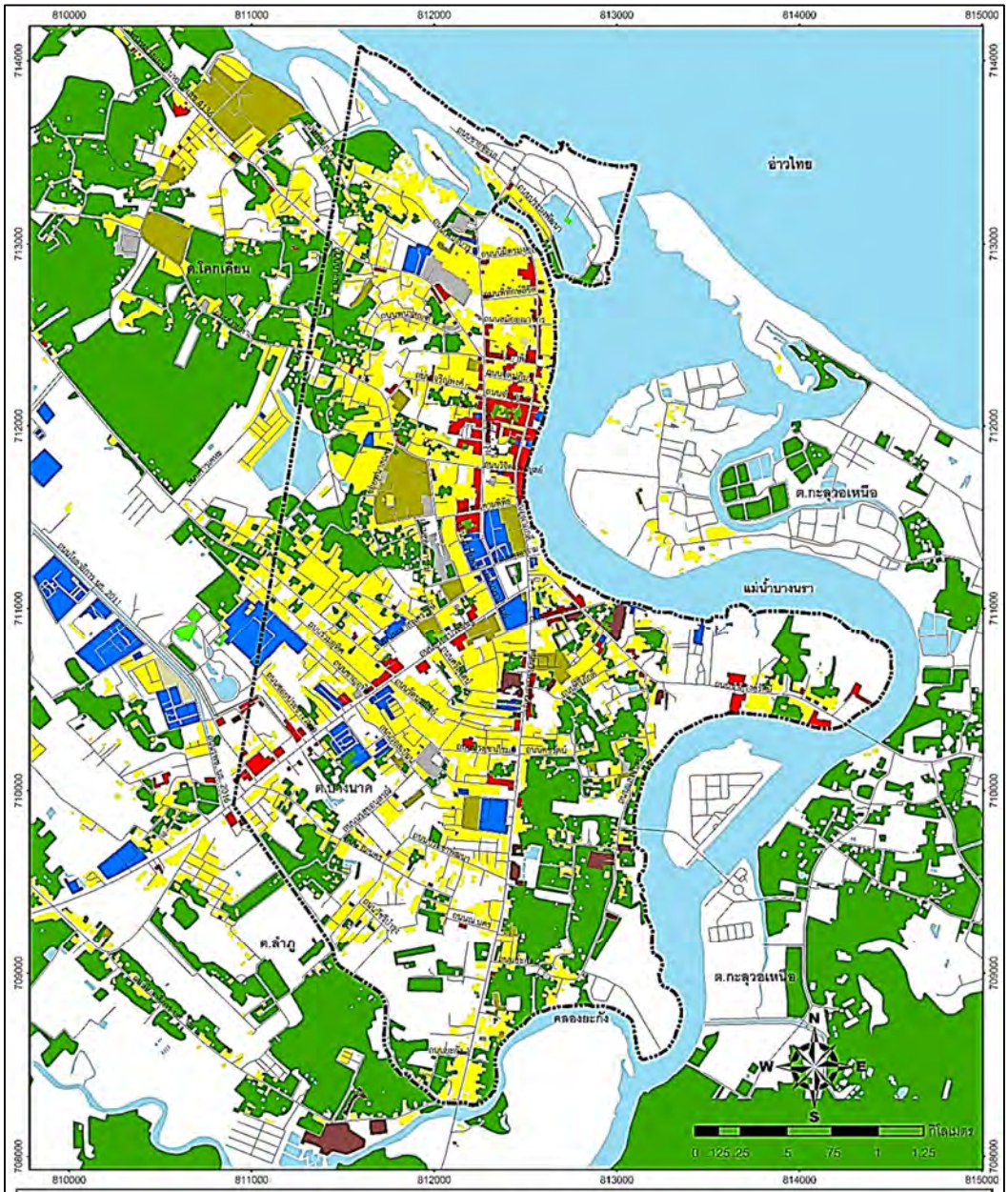
1) การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัย

การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาลเมืองนราธิวาส ส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ในบริเวณปากแม่น้ำบางนราซึ่งเป็นกลุ่มหมู่บ้านชาวประมงดั้งเดิม และชุมชนอยู่อาศัยมีแนวโน้มขยายตัวออกจากศูนย์กลางพาณิชยกรรมของเมืองในย่านตลาดสดเทศบาลแยกหอนาฬิกา โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณฝั่งตะวันตกและฝั่งทิศใต้ของตัวเมือง ได้แก่ ย่านริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 42 (ถนนสุริยะประดิษฐ์) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4055 (ถนนระแงะมรรคา) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4136 (ถนนโคกเคียน) และถนนละม้ายอุทิศ เป็นต้น

ชุมชนประมงดั้งเดิมบริเวณปากแม่น้ำบางนรา

รูปที่ ผ-10 ตัวอย่างการใช้ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาลเมืองนราธิวาส

แผนที่ ผ-2 การใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่เมืองนราธิวาส ปี พ.ศ.2559

สัญลักษณ์

- เส้นทางลำน้ำ
- เส้นทางคมนาคม
- แหล่งน้ำ
- แนวเขตเทศบาลเมืองนราธิวาส
- ที่อยู่อาศัย
- พาณิชยกรรม
- อุตสาหกรรม
- สถาบันศาสนา
- สถาบันการศึกษา
- สถาบันราชการ การสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ
- เกษตรกรรม
- พื้นที่โล่งเพื่อนันทนาการและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม
- พื้นที่ปกคลุมดินอื่น ๆ

ที่มา : กรมโยธาธิการและผังเมือง

2) การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทพาณิชยกรรม

ย่านพาณิชยกรรมหลักของเมืองนราธิวาสจะกระจุกตัวอยู่ในพื้นที่ 2 บริเวณ คือ ย่านแรก ย่านชุมชนตลาดเก่าบริเวณปากแม่น้ำบางนรา เป็นศูนย์กลางพาณิชยกรรมดั้งเดิมเนื่องจากเป็นที่ตั้งของท่าเรือในการขนส่งสินค้าที่มีความสำคัญของเมืองนราธิวาสในอดีต ในย่านพาณิชยกรรมนี้ประกอบด้วยอาคารตึกแถวแบบจีนผสมยุโรปที่ยังคงคุณค่าความสำคัญมาจนกระทั่งปัจจุบัน อีกทั้งยังคงปรากฏหลักฐานของท่าเรือที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์แล้วในปัจจุบันอีกด้วย ย่านการค้าตลาดเก่านี้ตั้งอยู่บริเวณปากแม่น้ำบางนราบริเวณถนนภูผาภักดี ย่านที่ 2 คือ ย่านตลาดสดเมืองนราธิวาสตั้งอยู่บริเวณหอนาฬิกา และมัสยิดกลางจังหวัดนราธิวาสหลังแรก (มัสยิดยุมอียะห์) บริเวณถนนพิชิตบำรุง เป็นย่านตลาดสดขนาดใหญ่ที่สำคัญของเมืองนราธิวาสในปัจจุบัน อาคารส่วนใหญ่เป็นตึกแถวสมัยใหม่เป็นย่านที่มีการผสมผสานทางวัฒนธรรม เนื่องจากเป็นตลาดของชาวไทยและชาวมุสลิมอยู่รวมกัน นอกจากนี้ยังมีย่านพาณิชยกรรมของเมืองสามารถพบเห็นได้ตามริมถนนสายสำคัญของเมือง เช่น ถนนระแงะมรรคา ถนนสุริยะประดิษฐ์ และถนนพิชิตบำรุง เป็นต้น

ย่านพาณิชยกรรมบริเวณชุมชนตลาดเก่า (ถนนภูผาภักดี)

ย่านพาณิชยกรรมบริเวณตลาดสดเทศบาลเมืองนราธิวาส

รูปที่ ผ-11 การใช้ที่ดินประเภทพาณิชยกรรมในเขตเทศบาลเมืองนราธิวาส

3) การใช้ที่ดินประเภทสถาบันราชการ สาธารณูปโภค สาธารณูปการ และศาสนสถาน

เมืองนราธิวาสเดิมมีลักษณะการวางผังเมืองแบบหัวเมืองมลายูในภาคใต้ คือ การใช้อาคารทางศาสนาอิสลามเป็นศูนย์กลางของเมือง โดยศูนย์กลางของเมืองนราธิวาสคือมัสยิดกลางจังหวัดนราธิวาสหลังแรก (มัสยิดยุมอียะห์) และหอนาฬิกาประจำเมืองนราธิวาส อาคารที่เป็นศูนย์กลางการปกครองเมืองในอดีตจึงตั้งอยู่บริเวณโดยรอบมัสยิดยุมอียะห์ แม้ว่าในปัจจุบันจะมีการย้ายมัสยิดกลางจังหวัดนราธิวาสถึง 2 ครั้ง ครั้งแรกย้ายไปตั้งริมถนนพิชัยบำรุง เชิงสะพานปรีดาก่อนข้ามไปหาดนราทัศน์ และครั้งที่ 2 ย้ายไปตั้ง ณ ศูนย์ราชการแห่งใหม่นอกเขตเทศบาลเมืองนราธิวาส แต่ศูนย์กลางการปกครองเดิมรอบมัสยิดยุมอียะห์ก็ยังคงมีความสำคัญ เป็นที่ตั้งของอาคารราชการหลายแห่ง เช่น สำนักงานเทศบาลเมืองนราธิวาส สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดนราธิวาส สำนักงานที่ดินจังหวัดนราธิวาส เป็นต้น ส่วนศูนย์ราชการของจังหวัดนราธิวาสแห่งใหม่ย้ายออกไปตั้งอยู่ด้านนอกเมืองบริเวณพื้นที่ตำบลโคกเคียน ประกอบด้วย ศาลากลางจังหวัดนราธิวาส ศาลจังหวัดนราธิวาส สำนักงานธนารักษ์พื้นที่นราธิวาส องค์การบริการส่วนจังหวัดนราธิวาส และสำนักงานระดับจังหวัดอื่น ๆ เป็นต้น

ย่านศูนย์กลางราชการในบริเวณย่านมัสยิดยุมอียะห์

ย่านศูนย์กลางราชการแห่งใหม่ของจังหวัดนราธิวาส

รูปที่ ผ-12 การใช้ที่ดินประเภทสถาบันราชการ ในเขตเทศบาลเมืองนราธิวาส

1.4 กฎ และระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมในพื้นที่เมืองนราธิวาส

กฎและระเบียบข้อบังคับที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมในพื้นที่เมืองนราธิวาส ปัจจุบันมีเพียงฉบับเดียว คือ กฎกระทรวงผังเมืองรวมเมืองนราธิวาส พ.ศ. 2556 (ปรับปรุงครั้งที่ 3) มีรายละเอียดที่สำคัญดังนี้

กฎกระทรวงผังเมืองรวมเมืองนราธิวาส พ.ศ.2556 (ปรับปรุงครั้งที่ 3) ฉบับนี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 130 ตอนที่ 121 ก เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2556 มีพื้นที่ 51.66 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ ได้แก่ ตำบลโคกเคียน ตำบลบางนาค ตำบลกะลุวอเหนือ และตำบลลำภู อำเภอเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส (แผนที่ ผ-3) ผังเมืองรวมฉบับดังกล่าวปัจจุบันยังมีผลใช้บังคับอยู่ ผังเมืองรวมตามกฎกระทรวงฉบับนี้มีนโยบายและมาตรการเพื่อจัดระบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน โครงข่ายคมนาคมขนส่งและบริการสาธารณะให้มีประสิทธิภาพ สามารถรองรับและสอดคล้องกับ การขยายตัวของชุมชนในอนาคต รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจ โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

(1) ส่งเสริมและพัฒนาชุมชนเมืองให้เป็นศูนย์กลางการบริหารและการปกครองของจังหวัดนราธิวาส

(2) ส่งเสริมและพัฒนาชุมชนเมืองให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของพื้นที่ชายแดนภาคใต้

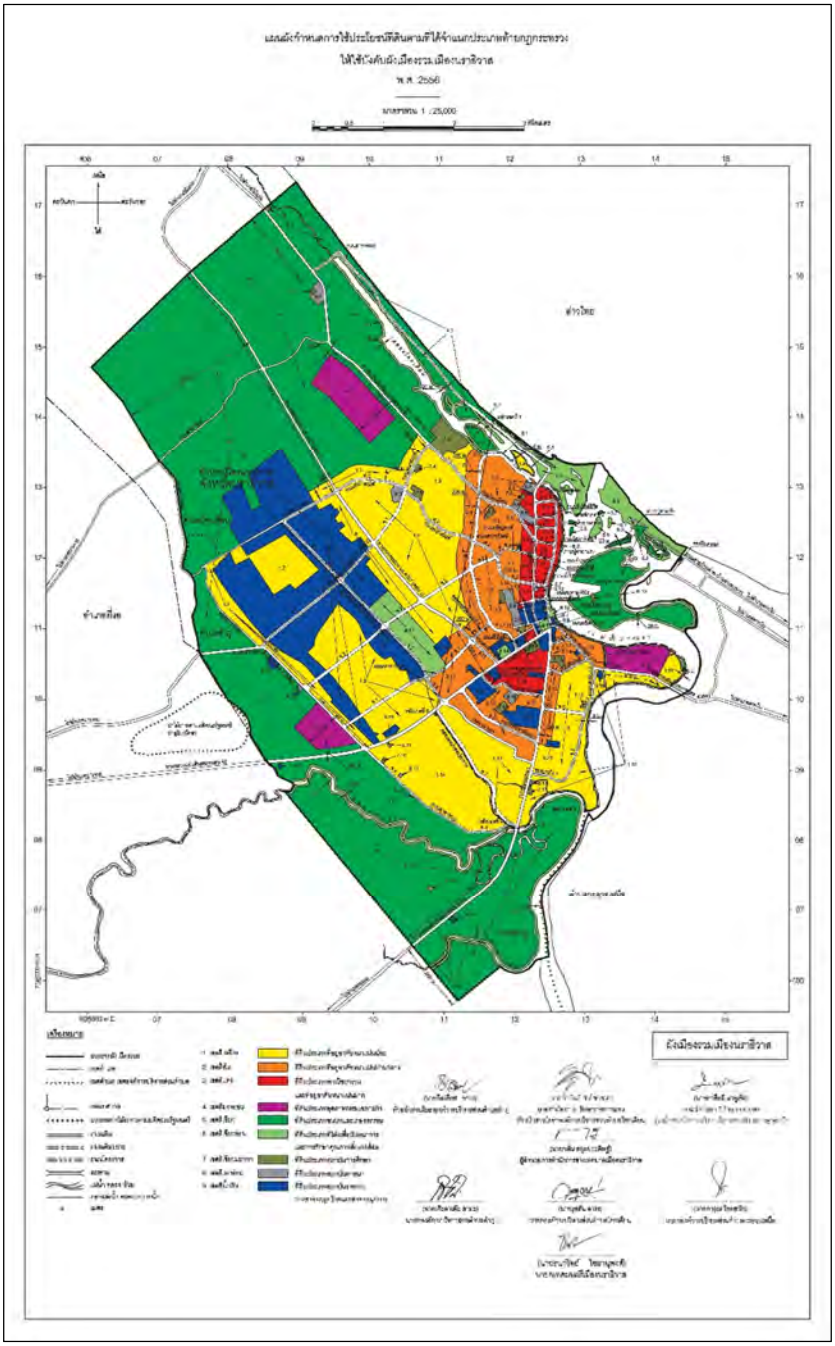
(3) ส่งเสริมและพัฒนาด้านที่อยู่อาศัย พาณิชยกรรม อุตสาหกรรม เกษตรกรรม การคมนาคมและการขนส่ง ให้สอดคล้องกับการพัฒนาพื้นที่บริเวณภาคใต้ตอนล่างและพื้นที่บริเวณชายแดนภาคใต้

(4) ส่งเสริมและพัฒนาการบริการทางสังคม การสาธารณูปโภคและสาธารณูปการให้เพียงพอและได้มาตรฐาน

(5) อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากวัตถุประสงค์ของผังเมืองรวมเมืองนราธิวาสข้างต้น ชี้ให้เห็นว่าท้องถิ่นให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยรอบชุมชน จากกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทที่โล่งเพื่อนันทนาการและการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม (เขตสีเขียวอ่อน) ไว้ในเขตผังเมืองรวมเมืองนราธิวาสเพียงประเภทเดียวเท่านั้น ยังไม่มีการกำหนดเขตที่ดินประเภทอนุรักษ์เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมไทย (เขตสีน้ำตาลอ่อน) ไว้ในผังฯ ซึ่งให้ความสำคัญกับประเด็นด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและโบราณสถานที่มีคุณค่าทางศิลปกรรม สถาปัตยกรรม ประวัติศาสตร์ และโบราณคดีที่มีอยู่ในพื้นที่เมืองนราธิวาส ด้วยเมืองนราธิวาสเป็นเมืองที่เก่าแก่และมี

ประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานที่ยาวนาน และมีแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมจำนวนมากที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองนราธิวาสและพื้นที่ใกล้เคียง เช่น อาคารกลุ่มเก่าแก่ที่มีลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่โดดเด่น วังเจ้าเมืองระแงะ มัสยิดราเซาะหะยีเจ๊ะเดร์ พระพุทธทักษิณมิ่งมงคล และวัดโคกเคียน เป็นต้น

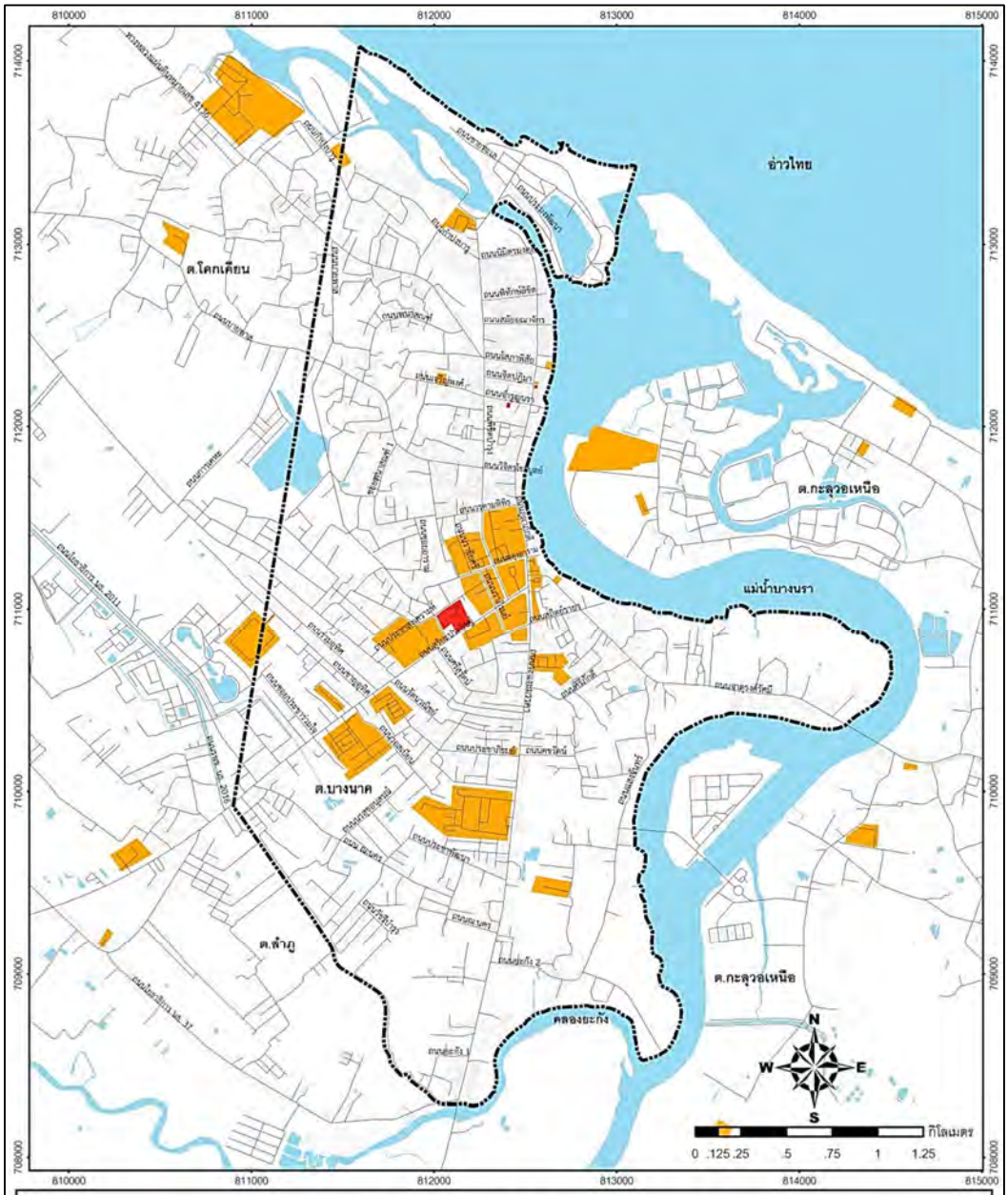
แผนที่ ผ-3 แผนผังกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตผังเมืองรวมเมืองนราธิวาส พ.ศ.2556 (ปรับปรุงครั้งที่ 3)
ที่มา : http://www.dpt.go.th (2560)

1.5 ที่ดินราชพัสดุในพื้นที่ศึกษาเมืองนราธิวาส

จากข้อมูลสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ของ สำนักงานธนารักษ์พื้นที่นราธิวาส (2559) ที่แสดงถึงพื้นที่ของทางราชการ (ที่ราชพัสดุ) ในบริเวณพื้นที่ศึกษาเมืองนราธิวาส อยู่ในความดูแลรับผิดชอบของสำนักงานธนารักษ์พื้นที่นราธิวาส พบว่า พื้นที่ในชุมชนเมืองนราธิวาสมีที่ดินที่เป็นของทางราชการอยู่เป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่ตั้งเกาะกลุ่มอยู่ใจกลางเมืองนราธิวาส แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ (แผนที่ ผ-4)

- ที่ราชพัสดุประเภทที่ตั้งของหน่วยงานราชการ การสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ที่ราชพัสดุประเภทนี้มีอยู่เป็นจำนวนมากและเป็นแปลงที่ดินขนาดใหญ่ ตั้งอยู่รวมกับบริเวณย่านศูนย์ราชการเก่า บริเวณโดยรอบมัสยิดกลางจังหวัดนราธิวาสหลังแรก (มัสยิดยุมอียะห์) มีสถาบันราชการที่สำคัญ ได้แก่ ที่ว่าการอำเภอเมืองนราธิวาส สำนักงานเทศบาลเมืองนราธิวาส ศาลากลางจังหวัดนราธิวาส (หลังเก่า) ปัจจุบันเป็นพิพิธภัณฑ์เมืองนราธิวาส สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดนราธิวาส สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนราธิวาส สำนักงานพาณิชย์จังหวัดนราธิวาส และบ้านพักข้าราชการ เป็นต้น ส่วนศูนย์ราชการจังหวัดนราธิวาสแห่งใหม่ ปัจจุบันได้ย้ายออกไปตั้งอยู่นอกตัวเมืองนราธิวาส

- ที่ราชพัสดุประเภทจัดสรรให้เอกชนเช่า ทั้งเพื่อการอยู่อาศัย และเพื่อประกอบกิจกรรมการค้าและบริการ ที่ราชพัสดุประเภทนี้มีอยู่ไม่มากนัก ส่วนมากตั้งกระจุกตัวอยู่บริเวณถนนสุริยะประดิษฐ์

แผนที่ ผ-4 ที่ดินราชพัสดุในบริเวณเมืองนราธิวาส

สัญลักษณ์

- เส้นทางลำน้ำ
- เส้นทางคมนาคม
- แหล่งน้ำ
- แนวเขตเทศบาลเมืองนราธิวาส
- อาคาร

พื้นที่ราชพัสดุ

- พื้นที่หน่วยงานราชการ/หน่วยงานอื่น ๆ
- พื้นที่จัดให้เอกชนเช่า

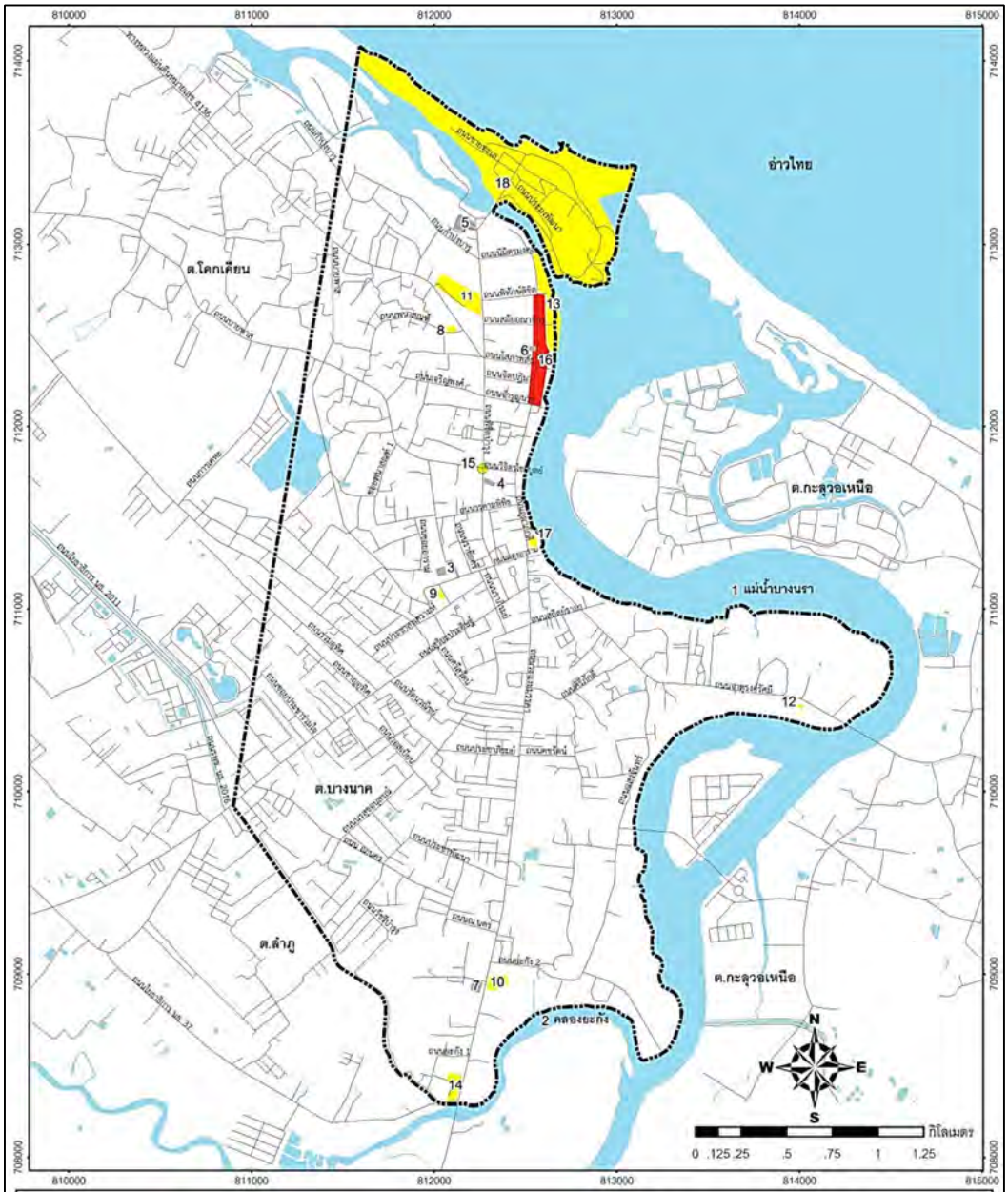
ที่มา : ธนารักษ์พื้นที่นราธิวาส

ผ.2 การรวบรวมข้อมูลโบราณสถาน อาคาร และสถานที่สำคัญในพื้นที่เมืองนราธิวาส

เมืองนราธิวาสเป็นเมืองที่เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งธุรกิจประมงชายฝั่ง การตั้งถิ่นฐานของประชาชนจึงกระจุกตัวอยู่บริเวณปากแม่น้ำบางนรา เป็นที่ตั้งของตัวเมืองนราธิวาสในปัจจุบัน แม้ว่าการตั้งถิ่นฐานในเขตเมืองนราธิวาสจะมีประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน แต่เดิมเมืองนราธิวาสก็เป็นเพียงชุมชนชาวประมงเล็ก ๆ ไม่ได้เป็นศูนย์กลางเมืองที่สำคัญ มรดกทางสถาปัตยกรรมส่วนใหญ่ในตัวเมืองจึงเป็นเพียงอาคารหรือกลุ่มอาคารที่ไม่ได้ใหญ่โตหรือมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์มากนัก เมื่อเทียบกับชุมชนเก่าแก่ดั้งเดิม เช่น ตากใบ ระแงะ และรือเสาะ ปัจจุบันเมืองเก่านราธิวาสมีแหล่งมรดกทางธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าและความสำคัญในแต่ละแห่ง มีรายละเอียดที่สำคัญดังนี้ (แผนที่ ผ-5)

2.1 แม่น้ำบางนรา และพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำ

แม่น้ำบางนรา เป็นแม่น้ำสายหลักของจังหวัดนราธิวาส ไหลผ่านอำเภอเมือง และอำเภอตากใบ ไปออกทะเลสองทาง ได้แก่ ไหลออกอ่าวไทยตรงปากแม่น้ำที่อำเภอเมืองนราธิวาส และไหลลงสู่แม่น้ำโก-ลก บริเวณอำเภอตากใบ เขตแดนระหว่างประเทศไทยและมาเลเซีย นอกจากนี้ยังมีลำน้ำสาขาหลายสาย ได้แก่ คลองยะกัง คลองโต๊ะเจ๊ะ คลองจวบ และคลองสุไหงปาดี แม่น้ำบางนราไหลผ่านตัวเมืองนราธิวาสทางด้านทิศตะวันออก มีระยะทางยาวประมาณ 15 กิโลเมตร ถือเป็นเส้นขอบเขตของเทศบาลเมืองนราธิวาสทางด้านทิศตะวันออก เป็นเสมือนเส้นเลือดหลักของเมืองนราธิวาส และถือเป็นแหล่งธรรมชาติที่สำคัญของเมือง ชุมชนเก่าแก่ส่วนใหญ่จะตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณปากแม่น้ำและริมฝั่งแม่น้ำสายนี้ เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมงเป็นหลัก ในอดีตบริเวณริมฝั่งแม่น้ำบางนรายังเป็นที่ตั้งของท่าเรือหลายแห่งเป็นเสมือนประตูทางการค้าของเมืองนราธิวาส แม้ว่าปัจจุบันแม่น้ำบางนราจะลดบทบาทความสำคัญในฐานะกลไกการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจของเมืองนราธิวาสลง แต่แม่น้ำบางนราก็ยังมีความสำคัญกับเมืองนราธิวาสในฐานะแหล่งประกอบอาชีพ แหล่งอาหาร แหล่งพักผ่อนหย่อนใจ และใช้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ของชาวเมืองนราธิวาส ปัจจุบันเทศบาลเมืองนราธิวาสได้พัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์พื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำบางนราให้เป็นพื้นที่สาธารณะริมน้ำ มีการสร้างท่าน้ำและท่าเรือเพื่อให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์และใช้เป็นสถานที่จัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่สำคัญบริเวณริมแม่น้ำบางนรา เช่น งานลอยกระทง งานประเพณีสงกรานต์ งานเทศกาลแข่งเรือยาวและเรือกอและ เป็นต้น

แผนที่ ผ-5 ที่ตั้งโบราณสถาน อาคาร และสถานที่สำคัญในบริเวณเมืองนราธิวาส

สัญลักษณ์

- เส้นทางลำน้ำ
- เส้นทางคมนาคม
- แหล่งน้ำ
- แนวเขตเทศบาลเมืองนราธิวาส
- พาณิชยกรรม
- อาคารและสถานที่สำคัญ
- สถาบันศาสนา

1 แม่น้ำบางนรา และพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำ
2 คลองยะกัง
3 วัดบางนรา
4 มัสยิดมุฮัยยะห์
5 มัสยิดกลางจังหวัดนราธิวาส
6 มัสยิดราเซาะห์ยะห์เจ๊ะเคร์
7 มัสยิดดารุลอิสติกลาล ยะกัง
8 ศาลเจ้าแม่ทับทิม
9 ศาลเจ้าโก้วเต้งจี่
10 สุสานยะกัง
11 สุสานโต๊ะกอดอร์
12 วังระแงะเก่า
13 เรือนมลายูปากแม่น้ำบางนรา
14 เรือนไม้มลายูชุมชนยะกัง
15 หอนาฬิกาเมืองนราธิวาส
16 ตึกแถวย่านตลาดเก่านราธิวาส
17 พลับพลาเฉลิมพระเกียรติสิริราชสมบัติครบรอบ 50 ปี
18 สวนสาธารณะหาดนราทัศน์ และชายหาดนราทัศน์

ที่มา : กรมโยธาธิการและผังเมือง

การใช้ประโยชน์แม่น้ำบางนรา และพื้นที่ริมแม่น้ำในการทำกิจกรรมต่าง ๆ

รูปที่ ผ-13 แม่น้ำบางนรา และพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำ ในเขตเทศบาลเมืองนราธิวาส

ที่มา: http://www.skyscrapercity.com (2560)

2.2 คลองยะกัง

คลองยะกัง เป็นลำน้ำสาขาของแม่น้ำบางนรา ไหลผ่านเมืองนราธิวาสทางด้านทิศใต้ ชุมชนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณริมสองฝั่งคลองยะกังส่วนใหญ่เป็นชุมชนเกษตรกรรมเก่าแก่ของเมืองนราธิวาส และใช้คลองยะกังเป็นเส้นทางคมนาคมที่สำคัญ คลองยะกังยังมีความสำคัญในฐานะเป็นแหล่งน้ำสำหรับอุปโภคและบริโภค แหล่งอาหาร แหล่งประกอบอาชีพการประมงและการเกษตร รวมถึงเป็นคลองสำคัญที่ใช้ระบายน้ำเพื่อป้องกันน้ำท่วมในเขตพื้นที่ศูนย์ราชการจังหวัดนราธิวาส และเขตเทศบาลเมืองนราธิวาส นอกจากนี้ชุมชนบริเวณริมคลองยะกังและเทศบาลเมืองนราธิวาสได้ร่วมกันจัดงานตลาดน้ำยะกัง (ตลาดร้อยปี) ขึ้นบริเวณริมคลองยะกัง จัดขึ้นทุกวันศุกร์และวันเสาร์ของสัปดาห์ เปิดตลาดครั้งแรกเมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2559 เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน

รูปที่ ผ-14 คลองยะกัง ช่วงที่ไหลผ่านเมืองนราธิวาส
ที่มา: เทศบาลเมืองนราธิวาส (2560)

2.3 วัดบางนรา

วัดบางนรา ตั้งอยู่ที่ถนนผดุงอาราม ในเขตเทศบาลเมืองนราธิวาส สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2458 เป็นวัดเก่าแก่คู่บ้านคู่เมืองนราธิวาส ปัจจุบันภายในวัดบางนรามีสถาปัตยกรรมและอาคารเสนาสนะที่มีคุณค่าหลงเหลืออยู่ไม่มากนัก ที่สำคัญ ได้แก่ อุโบสถ และเจดีย์ทรงระฆังคว่ำ ปัจจุบันวัดบางนราถือเป็นศูนย์กลางหลักในการประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของชาวเมืองนราธิวาส

อุโบสถ

เจดีย์ทรงระฆังคว่ำ

รูปที่ ผ-15 วัดบางนรา

2.4 มัสยิดยุมอียะห์ หรือมัสยิดกลางจังหวัดนราธิวาส (หลังเก่า)

มัสยิดยุมอียะห์ (มัสยิดรายอ) เป็นมัสยิดกลางประจำจังหวัดนราธิวาสหลังแรก ตั้งอยู่บริเวณสี่แยกหอนาฬิกา ถนนพิชิตบำรุง เป็นมัสยิดที่สร้างขึ้นในสมัยตนกูเงาะห์ซัมซุดดีน บินตนกูอับดุลเลาะห์ หรืออีกนามหนึ่งคือ พระยาระแงะ หรือพระยาภูผาภักดี เริ่มสร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2481 โดยได้รับความร่วมมือจากภาครัฐอำนวยความสะดวกด้านเทคนิคและด้านต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ในการก่อสร้างมัสยิด ขณะที่สร้างมัสยิดยังไม่แล้วเสร็จ พระยาระแงะได้ถึงแก่อนิจกรรมในปีเดียวกัน มัสยิดยุมอียะห์ (มัสยิดรายอ) สร้างเสร็จในปี พ.ศ. 2484 บนที่ดินของพระยาระแงะ โดยท่านได้อุทิศที่ดินพื้นที่ประมาณ 2 ไร่ 1 งาน 85 ตารางวา จุดประสงค์ในการสร้างมัสยิด เพื่อเป็นที่ประกอบศาสนกิจของพี่น้องชาวมุสลิมวันละ 5 เวลา และการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาเนื่องในวันสำคัญต่าง ๆ ของศาสนาอิสลาม บริเวณภายในมัสยิดเป็นที่ตั้งของสุสานเจ้าเมืองคนสุดท้าย คือ พระยาภูผาภักดี ศรีสุวรรณประเทศ วิเศษวังษา แต่เนื่องจากมัสยิดแห่งนี้มีพื้นที่ค่อนข้างคับแคบ จึงได้มีการสร้างมัสยิดหลังใหม่ขึ้นที่บริเวณปากแม่น้ำบางนรา และตามปกติมัสยิดกลางประจำจังหวัดจะมีเพียงแห่งเดียวเท่านั้น แต่ชาวนราธิวาสยังคงเลื่อมใสและศรัทธามัสยิดหลังเก่าอยู่ มัสยิดแห่งนี้จึงดำรงฐานะเป็นมัสยิดกลางต่อไป ทำให้จังหวัดนราธิวาสมีมัสยิดกลางประจำจังหวัดด้วยกันถึง 2 แห่ง

สุสานพระยาภูผาภักดี ศรีสุวรรณประเทศ วิเศษวังษา เจ้าเมืองระแงะท่านสุดท้าย

รูปที่ ผ-16 มัสยิดกลางจังหวัดนราธิวาสหลังแรก (มัสยิดยุมอียะห์)

2.5 มัสยิดกลางจังหวัดนราธิวาส

มัสยิดกลางประจำจังหวัดนราธิวาส ตั้งอยู่บริเวณหัวถนนพิชัยบำรุง เชิงสะพานปรีดานราทัศน์ อยู่ใกล้กับหาดนราทัศน์ ในเขตเทศบาลเมืองนราธิวาส สร้างขึ้นเพื่อเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาของพี่น้องชาวชาวมุสลิมในจังหวัดนราธิวาสซึ่งมีจำนวนมาก เดิมที่มัสยิดกลางนราธิวาสหลังแรกตั้งอยู่ที่ถนนพิชิตบำรุง ห่างจากศาลากลางจังหวัดนราธิวาส ประมาณ 2 กิโลเมตร สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2481 สร้างด้วยเงินงบประมาณที่รัฐบาลได้จัดสรรร่วมกับเงินศรัทธาของประชาชน แต่เนื่องจากสถานที่เมื่อสร้างเสร็จมีความคับแคบ จึงได้ซื้อที่ดินและสร้างในที่ดินแห่งใหม่ตรงบริเวณหัวถนนพิชิตบำรุง มีพื้นที่ 10 ไร่ 2 งาน 35 ตารางวา รูปแบบทางสถาปัตยกรรมของอาคารมัสยิดเป็นตึก 3 ชั้น ผังอาคารเป็นรูปสี่เหลี่ยม หลังคาทำเป็นรูปโดมมีโดมเดียว ลักษณะโดมคล้ายผลฟักทอง มีหอคอยสูง เรียกว่า มินาร แปลว่า สถานที่ดูเพลิง จำลองมาจากกระโจมไฟหน้าเมืองอเล็กซานเดียในอียิปต์ ต่อมาหอคอยนี้กลายเป็นที่สำหรับมุอัซซินตะโกนบอกให้มุสลิมละหมาด ภายในอาคารเป็นห้องโถงสำหรับทำละหมาด 2 ชั้น ปูด้วยพรมสีฟ้าอ่อน มีการเขียนอักษรอาหรับเป็นลวดลายกลมเป็นวงแทนปูชนียวัตถุ ชั้นล่างเป็นห้องประชุม

รูปที่ ผ-17 มัสยิดกลางจังหวัดนราธิวาส (หลังที่ 2)

2.6 มัสยิดราเซาะหะยีเจ๊ะเดร์

มัสยิดราเซาะหะยีเจ๊ะเดร์ ตั้งอยู่ที่ถนนสมัยอาณาจักร ในเขตเทศบาลเมืองนราธิวาส เป็นมัสยิดเก่าแก่ในย่านตลาดเก่าเมืองนราธิวาส สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2450 เป็นศูนย์กลางในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาอิสลามของชาวประมงที่ตั้งถิ่นฐานบริเวณปากแม่น้ำบางนรา รูปแบบทางสถาปัตยกรรมของอาคารมัสยิดเป็นเรือนพื้นถิ่นมลายู หลังคาทรงปั้นหยา โครงสร้างอาคารมัสยิดเดิมเป็นไม้ ปัจจุบันมีการต่อเติมอาคารจนแทบจะไม่หลงเหลือเค้าโครงดั้งเดิม

รูปที่ ผ-18 มัสยิดราเซาะหะยีเจ๊ะเดร์

2.7 มัสยิดดารุลอิสติกลาล ยะกัง

มัสยิดดารุลอิสติกลาล ยะกัง ตั้งอยู่ที่ถนนยะกัง 1 อยู่ห่างจากศาลากลางจังหวัดไปตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4055 (อำเภอเมือง-อำเภอระแงะ) ระยะทางประมาณ 4 กิโลเมตร เป็นมัสยิดประจำชุมชนเก่าแก่ของชาวชุมชนยะกัง 1 ตั้งแต่ครั้งยังเป็นหมู่บ้านบางนรา ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 มัสยิดมีรูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นทรงนูซันดารา หรือทรงพีระมิด ชุมชนยะกังถือเป็นชุมชนเก่าแก่มีประวัติมาอย่างยาวนานเป็นตำนานคู่เมือง มะนาลอ (ชื่อเดิมของจังหวัดนราธิวาส) ย้อนอดีตกลับไปเมื่อครั้งประเทศไทยยังเป็นสยามประเทศ ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและประมงน้ำจืด ชุมชนยะกังเป็นที่รู้จักอีกนามหนึ่ง คือ แหล่งชุมนุมของปราชญ์ มีนักการศาสนาหรืออูลามาอุที่โด่งดังในอดีตหลายท่าน เช่น บาบอฮะยะกัง ผู้รู้ด้านดาราศาสตร์เป็นต้น มัสยิดแห่งนี้จึงเป็นเสมือนตักศิลาเป็นที่เรียนรู้ของนักปราชญ์ชาวมุสลิมในละแวกใกล้เคียง มัสยิดแห่งนี้ได้รับการบูรณะมัสยิดใหม่เมื่อปี พ.ศ. 2550 มัสยิดดารุสอิสติกกาลเป็นสถานที่ใช้ประกอบศาสนกิจประจำวันของชาวมุสลิมทั้งในและนอกหมู่บ้าน และมีการเรียนการสอนอ่านอัลกรุอานให้แก่เด็กและเยาวชนในหมู่บ้านเป็นประจำทุกคืน

รูปที่ ผ-19 มัสยิดยะกัง หรือมัสยิดดารุลอิสติกลาล

2.8 ศาลเจ้าแม่ทับทิม

ศาลเจ้าแม่ทับทิม ตั้งอยู่ที่ถนนโคกเคียน ตำบลบางนาค ในเขตเทศบาลเมืองนราธิวาส สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2524 เป็นศาลเจ้าของชาวจีนไหหลำ สร้างขึ้นเพื่อบูชาเทพธิดาแห่งท้องทะเลซึ่งเป็นที่เคารพของชาวประมงและนักเดินเรือ ศาลเจ้าแม่ทับทิมเป็นศูนย์กลางในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาของชาวไทยเชื้อสายจีนในเมืองนราธิวาส โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเทศกาลตรุษจีน เทศกาลสารทจีน และเทศกาลกินเจ

รูปที่ ผ-20 ศาลเจ้าแม่ทับทิม เมืองนราธิวาส

2.9 ศาลเจ้าโก้วเล้งจี่

ศาลเจ้าโก้วเล้งจี่ เป็นศาลเจ้าแห่งแรกของเมืองบางนราเดิมเมื่อปี พ.ศ. 2458 จากการบอกเล่าของหญิงอาวุโสชาวจีนที่อาศัยอยู่ในเมืองบางนรา เล่าให้ลูกหลานฟังว่าเดิมศาลเจ้าโก้วเล้งจี่เป็นศาลขนาดเล็กสร้างด้วยไม้ทั้งหลัง หลังจากนั้นมีชาวจีนแต้จิ๋วคณะหนึ่งในเมืองบางนราขอรับเงินบริจาคและก่อสร้างเป็นอาคารคอนกรีตใน ปี พ.ศ. 2495 สร้างแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2499 และเริ่มเปิดศาลเจ้าอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2509 จนกระทั่งปัจจุบันศาลเจ้าโก้วเล่งจี่มีอายุกว่าร้อยปี เป็นศูนย์รวมจิตใจและขวัญกำลังใจของชาวไทยเชื้อสายจีนในเมืองนราธิวาส ศาลเจ้านี้มีอาณาเขตครอบคลุมถึงเขามงคลพิพิธซึ่งเป็นเนินเขาเตี้ย ๆ ลักษณะเป็นโขดหินน้อยใหญ่ซ้อนเรียงกันเป็นกองประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ รอยพระบาทจำลอง และสมเด็จหลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืดวัดช้างไห้ที่ท่านอาจารย์ทิม ธัมมธโร แห่งวัดช้างไห้ได้มาทำพิธีปลุกเสกพร้อมกับองค์จำลองที่ประดิษฐานอยู่ภายในศาลเจ้า พระสังกัจจายน์ และพระพุทธรูปอื่น ๆ อีกหลายองค์ ส่วนภายในอาคารศาลเจ้าโก้วเล้งจี่ประดิษฐานเทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นเคารพบูชาของชาวไทยเชื้อสายจีนในเมืองนราธิวาสจำนวนมาก ได้แก่ องค์พระยูไลฮุกโจ้ว องค์ไต่เซี่ยฮุกโจ้ว (ประทับนั่ง) องค์ไต่เซี่ยฮุกโจ้ว (ประทับยืน) องค์ไต่ตีกงฮุกโจ้ว องค์โจ้วซื้อฮุกโจ้ว องค์ฉานงานส่วย องค์เจ้าแม่กวนอิม องค์เล่าเอี๊ยะกง องค์เฉ่งจุ้ยโจวซือ องค์นาจาซาไท้จื้อ องค์เจ้าแม่ทับทิม องค์เจ้าแม่โต๊ะโม๊ะ องค์พระร้อยแปด องค์อั้งไฮยี่ องค์เจ้าธรรีแป๊ะกง องค์เจ้าแม่จิ่วเทียนเหนียง องค์เจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว และองค์เจ้าจตุคามรามเทพ

นอกจากนี้ภายในบริเวณศาลเจ้าจี่ยังเป็นที่ประดิษฐานองค์พระพิฆเนศ สร้างโดยกลุ่มพ่อค้าชาวฮินดู มีลักษณะเป็นปูนปั้นความสูง 16 เมตร หน้าตักกว้าง 7 เมตร พระหัตถ์ขวาถือศาสตราวุธ พระหัตถ์ซ้ายถือขนมโมกกะ และในปี พ.ศ. 2554 ได้มีการอัญเชิญองค์ฟันปลาฉนากจำนวน 1 คู่ จากศาลเจ้าปุนเถ้ากง อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร มาประดิษฐานอยู่ที่ศาลเจ้าแห่งนี้ เพื่อปกป้องดูแลความสงบเรียบร้อยให้ชาวเมืองนราธิวาสปราศจากภัยอันตรายใด ๆ กล่าวได้ว่าศาลเจ้าโก้วเล้งจี่เป็นศูนย์กลางของความหลากหลายทางศาสนา ความเชื่อ และความศรัทธาของชาวนราธิวาส

ศาลเจ้าโก้วเล้งจี่

องค์พระพิฆเนศ

บริเวณเขามงคลพิพิธ

รูปที่ ผ-21 ศาลเจ้าโก้วเล้งจี่ นราธิวาส

2.10 สุสานยะกัง

สุสานยะกัง หรือกุโบร์ยะกัง ตั้งอยู่ที่ถนนระแงะมรรคา ฝั่งตรงข้ามมัสยิดดารุลอิสติกลาล เป็นสุสานเก่าแก่ของชุมชนยะกัง สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2475 อาคารศาลาภายในสุสานเป็นรูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นทรงนูซันดารา หรือทรงพีระมิด ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ค่อนข้างทรุดโทรม แต่ยังคงถูกใช้เป็นที่ฝังศพของชาวมุสลิมในพื้นที่ชุมชนยะกังจนกระทั่งปัจจุบัน

รูปที่ ผ-22 สุสานยะกัง

2.11 สุสานโต๊ะกอดอร์

สุสานโต๊ะกอดอร์ ตั้งอยู่ที่ถนนพิชิตบำรุง ตำบลบางนาค ไม่ปรากฏปีที่ก่อสร้าง เป็นสุสานเก่าแก่ของเมืองนราธิวาสที่ตั้งอยู่ในย่านใจกลางเมือง เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของหัวเมืองมลายู ซึ่งต้องประกอบด้วย มัสยิดกลาง หอนาฬิกา ตลาด และสุสาน (กุโบร์) ปัจจุบันสุสานโต๊ะกอดอร์อยู่ในสภาพที่ชำรุดทรุดโทรมอย่างมากขาดการดูแล แต่ยังคงมีบทบาทสำคัญในฐานะแหล่งรวมทางจิตวิญญาณของชาวมุสลิมในพื้นที่

รูปที่ ผ-23 สุสานโต๊ะกอดอร์

2.12 วังระแงะเก่า

วังระแงะ หรือเรือนเจ้าเมือง ในอดีตเป็นวังของต่วนตือเงาะห์ ซำซุดดีน หรือพระยาภูผาภักดี ศรีสุวรรณประเทศวิเศษวังษา เจ้าเมืองนราธิวาสคนสุดท้าย ในสมัยเป็นมณฑลรัฐปัตตานี วังแห่งนี้ถูกใช้เป็นที่ว่าราชการของเจ้าเมืองในสมัยรัชกาลที่ 5 อาคารนี้มีอายุ 100 กว่าปี มีรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบเรือนไม้โบราณมลายู ยกใต้ถุนเตี้ย ๆ โครงสร้างไม้ทั้งหลัง หลังคาทรงปั้นหยาและทรงบรานอร์ มุงกระเบื้องดินเผาหางว่าว หน้าต่างบานเปิดไม้ลูกฟัก บานเกล็ดไม้ประดับช่องลมไม้ฉลุลวดลายแบบมลายู อาคารหลังนี้เป็นสิ่งที่ทรงคุณค่าและเต็มไปด้วยข้อมูลที่ควรค่าแก่การศึกษา ทั้งทางด้านเรื่องราวประวัติศาสตร์ การวางแผนผังตัวเรือน และศิลปะลวดลายการประดับตกแต่งต่าง ๆ ที่ติดอยู่โดยรอบตัวเรือน ไม่ว่าจะเป็น ชายคา ช่องลม กรอบประตู และระเบียง ล้วนสวยงามแปลกตามีคุณค่าให้ควรแก่การรักษาอย่างยิ่ง วังระแงะถูกทิ้งร้างมาเป็นเวลานานกว่า 30 ปี เนื่องจากเจ้าของเป็นลูกหลานต่างแยกย้ายกันออกไปไม่ได้พักอาศัย อีกทั้งลูกหลานรุ่นต่อ ๆ มา ไม่สามารถหางบประมาณเพียงพอที่จะบูรณะซ่อมแซมบ้านหลังนี้ได้

รูปที่ ผ-24 วังระแงะเก่า
ที่มา: http://www.matichon.co.th (2560)

2.13 เรือนมลายูปากแม่น้ำบางนรา

เรือนมลายูปากแม่น้ำบางนรา ตั้งอยู่บริเวณปากแม่น้ำบางนรา ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพชาวประมงพื้นบ้านริมชายฝั่ง และส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ลักษณะอาคารบ้านเรือนในย่านนี้ส่วนใหญ่เป็นบ้านเดี่ยวแบบเรือนไม้มลายูตั้งกระจัดกระจายอยู่หลายหลัง มีรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบเรือนไม้มลายู ยกใต้ถุนเตี้ย ๆ โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ผนังไม้ตีเกล็ดทางนอน และตีเปิดร่องทางตั้ง หลังคานิยมทรงปั้นหยาและทรงบรานอร์ มุงกระเบื้องดินเผาหางว่าว หน้าต่างบานเปิดไม้ลูกฟัก บานเกล็ดไม้ประดับช่องลมไม้ฉลุลวดลายแบบมลายู ปัจจุบันเรือนมลายูบริเวณปากแม่น้ำบางนราส่วนใหญ่อยู่ในสภาพที่ชำรุดทรุดโทรม และมีหลายหลังที่ถูกรื้อทิ้งไป เนื่องจากชำรุดทรุดโทรมตามอายุการใช้งาน

รูปที่ ผ-25 เรือนไม้มลายูบริเวณปากแม่น้ำบางนรา

2.14 เรือนแถวไม้มลายูชุมชนยะกัง

ชุมชนยะกังเป็นชุมชนเก่าแก่ตั้งอยู่บนที่ราบปากคลองยะกังก่อนออกสู่แม่น้ำบางนรา ประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนยะกังนับถือศาสนาอิสลามและประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก บ้านเรือนของชาวบ้านในชุมชนนี้เป็นเรือนมลายูยกใต้ถุนเตี้ย ๆ เพื่อป้องกันน้ำท่วม ลักษณะเป็นเรือนพื้นถิ่นแบบมลายูสร้างด้วยไม้ ผนังไม้ตีเกล็ดทางนอน และตีปิดร่องทางตั้งตามสมัยนิยม หลังคานิยมทรงปั้นหยาและทรงบรานอร์ มุงกระเบื้องดินเผาหางว่าว หน้าต่างบานเปิดไม้ลูกฟัก บานเกล็ดไม้ประดับช่องลมไม้ฉลุลวดลายแบบมลายู เรือนเหล่านี้ตั้งกระจัดกระจายอยู่หลายหลังภายในชุมชน ปัจจุบันเรือนไม้มลายูที่ทรงคุณค่าเหล่านี้กำลังอยู่ในสภาพที่ชำรุดโทรมไปตามกาลเวลา เรือนไม้หลายหลังถูกรื้อทิ้งและแทนที่ด้วยสถาปัตยกรรมในยุคทันสมัย

รูปที่ ผ-26 ตัวอย่างสถาปัตยกรรมที่ทรงคุณค่าในย่านชุมชนยะกัง

2.15 หอนาฬิกาเมืองนราธิวาส

หอนาฬิกาเมืองนราธิวาส ตั้งอยู่บริเวณสี่แยกถนนวิจิตรไชยบูลย์ตัดกับถนนพิชิตบำรุง สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2481 เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของเมืองในสมัยที่เมืองในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ถูกครอบครองโดยอาณาจักรมลายู และเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มักอยู่คู่กับมัสยิดประจำเมือง ในที่นี้คือ มัสยิดยุมอียะห์ รูปแบบหอนาฬิกาได้รับแรงบันดาลใจจากสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นแบบนูซันดารา หรือทรงพีระมิด ผสมผสานกับช่องลมแบบโค้งแหลมเป็นที่นิยมในสถาปัตยกรรมแบบอาหรับ ปัจจุบันได้รับการซ่อมแซมและปรับปรุงใหม่โดยเทศบาลเมืองนราธิวาส

หอนาฬิกา (อดีต) หอนาฬิกา (ปัจจุบัน)

รูปที่ ผ-27 หอนาฬิกาเมืองนราธิวาส

2.16 ตึกแถวย่านตลาดเก่านราธิวาส

ย่านชุมชนตลาดเก่า ตั้งอยู่ที่ถนนภูผาภักดีและบริเวณใกล้เคียง อยู่ใกล้กับปากแม่น้ำบางนราซึ่งมีท่าเรือในการขนส่งสินค้าหลายท่า เพื่อนำสินค้ามาค้าขายในบริเวณย่านชุมชนตลาดเก่า ซึ่งเป็นศูนย์กลางด้านพาณิชยกรรมดั้งเดิมของเมืองนราธิวาสตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน เป็นตลาดการค้าที่ขับเคลื่อนโดยชาวจีน ประชาชนส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่บริเวณนี้เป็นคนจีน มีทั้งที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม สถาปัตยกรรมตึกแถวในย่านชุมชนตลาดเก่าเป็นรูปแบบสถาปัตยกรรมที่เกิดจากการผสมผสานกันของศิลปะแบบจีน ยุโรป และมลายู เป็นรูปแบบสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่นของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะในยุคนีโอคลาสสิค (Neo Classic) และอาร์ตเดคโค (Art Deco) ปัจจุบันอาคารเหล่านี้มีสภาพค่อนข้างทรุดโทรมขาดการดูแลรักษา และมีอาคารบางหลังทำเป็นบ้านนกนางแอ่นเพื่อเก็บรังนกขาย

รูปที่ ผ-28 ตึกแถวย่านตลาดเก่านราธิวาส

2.17 พลับพลาเฉลิมพระเกียรติสิริราชสมบัติครบ 50 ปี

พลับพลาที่ประทับเฉลิมพระเกียรติสิริราชสมบัติครบ 50 ปี ตั้งอยู่ที่ถนนภูผาภักดี เป็นพลับพลาที่ประทับริมเขื่อนท่าพระยาสาย บริเวณริมฝั่งแม่น้ำบางนรา พื้นที่บริเวณพลับพลาแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นอาคารพลับพลาที่ประทับของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศานุวงศ์ ในวโรกาสที่เสด็จพระราชดำเนินเพื่อทอดพระเนตรการแข่งเรือกอและ เรือยาว และเรือยอกอง ในช่วงงานของดีเมืองนราฯ และอีกส่วนหนึ่งเป็นบริเวณเขื่อนป้องกันการพังทลายของตลิ่งริมแม่น้ำบางนรา บริเวณนี้ตลอดแนวเปิดเป็นสวนสาธารณะเพื่อให้ประชาชนชาวนราธิวาสเข้ามาพักผ่อนหย่อนใจและออกกำลังกาย

รูปที่ ผ-29 พลับพลาเฉลิมพระเกียรติสิริราชสมบัติครบ 50 ปี

2.18 ชายหาดนราทัศน์ และสวนสาธารณะหาดนราทัศน์

ชายหาดนราทัศน์ เป็นหาดทรายขาวที่สวยที่สุดของจังหวัดนราธิวาส มีความยาวประมาณ 5 กิโลเมตร ไปสิ้นสุดที่บริเวณปลายแหลมด้านปากแม่น้ำบางนรา ลักษณะชายหาดเป็นหาดที่มีทรายขาวละเอียดน้ำทะเลใสเหมาะแก่การลงเล่นน้ำ และมีแนวทิวสนยาวตลอดทำให้บรรยากาศริมทะเลร่มรื่นมากขึ้น หาดนราทัศน์จึงเป็นสถานที่ท่องเที่ยวและพักผ่อนหย่อนใจที่สำคัญของชาวเมืองนราธิวาสและแขกผู้มาเยือน บริเวณหาดนราทัศน์มีสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ป้อมตำรวจรักษาความปลอดภัยและให้คำปรึกษาแก่นักท่องเที่ยว ห้องสุขา สวนสุขภาพ ศาลาพักร้อน และร้านอาหารที่เรียงรายอยู่หลายร้านใต้แนวสน รวมถึงมีบังกะโลริมหาดสำหรับผู้ที่ต้องการพักค้างคืน นอกจากนี้ทางด้านทิศใต้ของหาดนราทัศน์อยู่ติดกับปากน้ำบางนรา เป็นที่ตั้งของหมู่บ้านชาวประมงท้องถิ่นตั้งกระจายเป็นระยะ ๆ และบริเวณเวิ้งอ่าวช่วงที่อยู่ด้านหน้าหมู่บ้านประมงนี้จะมีเรือกอและของชาวประมงจอดเรียงรายอยู่จำนวนมาก เรือกอและจะมีการวาดลวยลายที่ใช้สีสันสวยงาม เป็นภูมิทัศน์วัฒนธรรมสวยงามแสดงถึงวัฒนธรรมของชาวเมืองนราธิวาส และบริเวณปากแม่น้ำบางนรากับใกล้กับหาดนราทัศน์ยังเป็นสถานที่จัดงานแข่งเรือกอและของจังหวัดนราธิวาส และจัดงานประเพณีชักพระในช่วงเดือน 11 จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ปัจจุบันหาดนราทัศน์ได้รับการพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์ให้สวยงามเป็นสวนสาธารณะของเมืองนราธิวาสอยู่ในความดูแลของเทศบาลเมืองนราธิวาส

รูปที่ ผ-30 ชายหาดนราทัศน์ และสวนสาธารณะหาดนราทัศน์ เทศบาลเมืองนราธิวาส

ผ.3 บัญชีรายชื่ออาคาร สถานที่ และโบราณสถานที่มีคุณค่า (Inventory) ในพื้นที่เมืองเก่านราธิวาส และบริเวณโดยรอบ

ปัจจุบันในพื้นที่เมืองเก่านราธิวาสและบริเวณโดยรอบ มีอาคาร สถานที่ และโบราณสถานจำนวนมากที่มีคุณค่า ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการอนุรักษ์ บูรณะฟื้นฟู และพัฒนาไปในทิศทางที่เหมาะสม ด้วยสิ่งเหล่านี้มีคุณค่าทั้งทางด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี คุณค่าด้านอายุและความเก่าแก่ คุณค่าด้านสถาปัตยกรรมและศิลปกรรม คุณค่าด้านการเป็นองค์ประกอบเมืองเก่า และคุณค่าความสำคัญต่อสังคมและชุมชน จากการสำรวจพื้นที่เมืองเก่านราธิวาสและบริเวณโดยรอบ พบอาคาร สถานที่ และโบราณสถานที่มีคุณค่า มีรายละเอียดที่สำคัญในแต่ละแห่งสรุปได้ดังตาราง ผ-1

ตารางที่ ผ-1 บัญชีรายชื่ออาคาร สถานที่ และโบราณสถานที่มีคุณค่าในพื้นที่เมืองเก่านราธิวาส และบริเวณโดยรอบ

ชื่ออาคาร /สถานที่	ที่ตั้ง	ผู้ดูแล / กรรมสิทธิ์	สภาพปัจจุบัน / ความสำคัญ ลักษณะสถาปัตยกรรม / รูปแบบอาคาร	ภาพประกอบ
1) วัดบางนรา	ถนนผดุงอาราม เทศบาลเมืองนราธิวาส	ดูแลโดย วัดบางนรา	วัดบางนรา สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2458 เป็นวัดเก่าแก่คู่บ้านคู่เมืองนราธิวาส ถือเป็นศูนย์กลางหลักในการประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของชาวเมืองนราธิวาส ปัจจุบันภายในวัดบางนรามีสถาปัตยกรรมและอาคารเสนาสนะที่มีคุณค่าหลงเหลืออยู่ไม่มากนัก ที่สำคัญได้แก่ อุโบสถ และเจดีย์ทรงระฆัง	
2) มัสยิดยุมอียะห์	บริเวณสี่แยกหอนาฬิกา ถนนพิชิตบำรุง เทศบาลเมืองนราธิวาส	ดูแลโดย มัสยิดกลางประจำจังหวัดนราธิวาส	มัสยิดยุมอียะห์ (มัสยิดรายอ) เป็นมัสยิดกลางประจำจังหวัดนราธิวาสหลังแรก สร้างในสมัยตนกูเงาะห์ซัมซุดดีน บินตนกูอับดุลเลาะห์ หรือพระยาระแงะ (พระยาภูผาภักดี) เริ่มสร้างเมื่อปี พ.ศ. 2481 แล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2484 สร้างบนที่ดินของพระยาระแงะ มีพื้นที่ 2 ไร่ 1 งาน 85 ตารางวา บริเวณภายในมัสยิดเป็นที่ตั้งของสุสานพระยาภูผาภักดี เนื่องจากมัสยิดแห่งนี้มีพื้นที่คับแคบ จึงมีการสร้างมัสยิดหลังใหม่ขึ้นที่บริเวณปากแม่น้ำบางนรา แต่ชาวนราธิวาสยังคงเลื่อมใสและศรัทธามัสยิดหลังเก่าอยู่ มัสยิดแห่งนี้จึงดำรงฐานะเป็นมัสยิดกลางต่อไป ทำให้จังหวัดนราธิวาสมีมัสยิดกลางประจำจังหวัดถึง 2 แห่ง	

ชื่ออาคาร /สถานที่	ที่ตั้ง	ผู้ดูแล / กรรมสิทธิ์	สภาพปัจจุบัน / ความสำคัญ ลักษณะสถาปัตยกรรม / รูปแบบอาคาร	ภาพประกอบ
3) มัสยิดกลางประจำจังหวัดนราธิวาส	ถนนพิชิตบำรุง เทศบาลเมืองนราธิวาส	ดูแลโดย มัสยิดกลางประจำจังหวัดนราธิวาส	มัสยิดกลางประจำจังหวัดนราธิวาส สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2496 มีพื้นที่ 10 ไร่ 2 งาน 35 ตารางวา อาคารมัสยิดเป็นตึก 3 ชั้น ผังอาคารเป็นรูปสี่เหลี่ยม หลังคาทำเป็นรูปโดม มีโดมเดียว ลักษณะโดมคล้ายผลฟักทอง มีหอคอยสูงที่เรียกว่า มินาร แปลว่า สถานที่ดูเพลิง ภายในอาคารเป็นห้องโถงสำหรับทำละหมาด 2 ชั้น มีการเขียนอักษรอาหรับเป็นลวดลายกลมเป็นวงแทนปูชนียวัตถุ ชั้นล่างเป็นห้องประชุม	
4) มัสยิดราเซาะหะยีเจ๊ะเดร์	ถนนสมัยอาณาจักร เทศบาลเมืองนราธิวาส	ดูแลโดย มัสยิดราเซาะหะยีเจ๊ะเดร์	มัสยิดราเซาะหะยีเจ๊ะเดร์ เป็นมัสยิดเก่าแก่ในย่านตลาดเก่าเมืองนราธิวาส สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2450 เป็นศูนย์กลางการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาอิสลามของชาวประมงที่ตั้งถิ่นฐานบริเวณปากแม่น้ำบางนรา มัสยิดมีรูปแบบสถาปัตยกรรมเป็นเรือนพื้นถิ่นมลายู หลังคาทรงปั้นหยา โครงสร้างอาคารมัสยิดเดิมเป็นไม้ ปัจจุบันมีการต่อเติมอาคารจนแทบไม่เหลือเค้าโครงเดิม	
5) มัสยิดดารุลอิสติกลาล ยะกัง	ถนนยะกัง 1 เทศบาลเมืองนราธิวาส	ดูแลโดย มัสยิดดารุลอิสติกลาล	มัสยิดดารุลอิสติกลาล ยะกัง เป็นมัสยิดเก่าแก่ประจำชุมชนยะกัง 1 ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 มีรูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นทรงนูซันดารา หรือทรงพีระมิด มัสยิดแห่งนี้ได้รับการบูรณะใหม่เมื่อปี พ.ศ. 2550 ใช้เป็นสถานที่ใช้ประกอบศาสนกิจประจำวันของชาวมุสลิมทั้งในและนอกหมู่บ้าน และมีการเรียนการสอนอ่านอัลกรุอานให้แก่เยาวชนในหมู่บ้านเป็นประจำทุกคืน	

ชื่ออาคาร /สถานที่	ที่ตั้ง	ผู้ดูแล / กรรมสิทธิ์	สภาพปัจจุบัน / ความสำคัญ ลักษณะสถาปัตยกรรม / รูปแบบอาคาร	ภาพประกอบ
6) ศาลเจ้าแม่ทับทิม เมืองนราธิวาส	ถนนโคกเคียน เทศบาลเมืองนราธิวาส	ดูแลโดย คณะกรรมการศาลเจ้าแม่ทับทิม เมืองนราธิวาส	ศาลเจ้าแม่ทับทิม เมืองนราธิวาส สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2524 เป็นศาลเจ้าของชาวจีนไหหลำ สร้างขึ้นเพื่อบูชาเทพธิดาแห่งท้องทะเลซึ่งเป็นที่เคารพของชาวประมงและนักเดินเรือ ศาลเจ้าแม่ทับทิมเป็นศูนย์กลางในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาของชาวไทยเชื้อสายจีนในเมืองนราธิวาส โดยเฉพาะในเทศกาลตรุษจีน เทศกาลสารทจีน และเทศกาลกินเจ	
7) ศาลเจ้าโก้วเล้งจี่ นราธิวาส	ตรงข้ามโรงเรียน อนุบาลนราธิวาส เทศบาลเมืองนราธิวาส	ดูแลโดย คณะกรรมการศาลเจ้าโก้วเล้งจี่ นราธิวาส	ศาลเจ้าโก้วเล้งจี่ นราธิวาส เป็นศาลเจ้าแห่งแรกของเมืองบางนรา เดิมเมื่อปี พ.ศ. 2458 เป็นศาลขนาดเล็กสร้างด้วยไม้ทั้งหลัง จากนั้นมีชาวจีนแต้จิ๋วคณะหนึ่งในเมืองบางนราขอรับเงินบริจาค และก่อสร้างเป็นอาคารคอนกรีตในปี พ.ศ. 2495 แล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2499 เริ่มเปิดศาลเจ้าเป็นทางการในปี พ.ศ. 2509 ศาลเจ้าแห่งนี้เป็นศูนย์รวมจิตใจและขวัญกำลังใจของชาวไทยเชื้อสายจีนในเมืองนราธิวาส ภายในศาลเจ้าประดิษฐานเทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพบูชาจำนวนมาก ได้แก่ องค์พระยูไลฮุกโจ้ว องค์ไต่เซี่ยฮุกโจ้ว องค์โจ้วซื้อฮุกโจ้ว องค์เจ้าแม่กวนอิม องค์เจ้าแม่โต๊ะโม๊ะ องค์เจ้าแม่ทับทิม องค์เจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว เป็นต้น และยังเป็นที่ประดิษฐานองค์พระพิฆเนศขนาดใหญ่ สร้างโดยกลุ่มพ่อค้าชาวฮินดู ด้านข้างของศาลเจ้าเป็นที่ตั้งของเขามงคลพิพิธคีรีเป็นเนินเขาเตี้ยๆ ลักษณะเป็นโขดหินซ้อนเรียงกันเป็นกองประดิษฐานพระพุทธบาทจำลอง พระธาตุของพระอรหันต์ พระสังกัจจายน์ และพระพุทธรูปอื่นๆ	

ชื่ออาคาร /สถานที่	ที่ตั้ง	ผู้ดูแล / กรรมสิทธิ์	สภาพปัจจุบัน / ความสำคัญ ลักษณะสถาปัตยกรรม / รูปแบบอาคาร	ภาพประกอบ
8) วังระแงะ หรือ เรือนเจ้าเมือง	ถนนจาตุรงค์รัศมี เทศบาลเมืองนราธิวาส	ดูแลโดย เอกชน (ทายาทพระยาภูผาภักดี)	วังระแงะ หรือเรือนเจ้าเมือง ในอดีตเป็นวังของต่วนตือเงาะห์ ชำชุดดีน (พระยาภูผาภักดี ศรีสุวรรณประเทศวิเศษวังษา) เจ้าเมืองนราธิวาสคนสุดท้าย วังแห่งนี้ถูกใช้เป็นที่ว่าราชการของเจ้าเมืองในสมัยรัชกาลที่ 5 มีอายุ 100 กว่าปี มีรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบเรือนไม้โบราณมลายู ยกใต้ถุนเตี้ย โครงสร้างไม้ทั้งหลัง หลังคาทรงปั้นหยาและทรงบรานอร์ มุงกระเบื้องดินเผาหางว่าว หน้าต่างบานเปิดไม้ลูกฟัก บานเกล็ดไม้ประดับช่องลมไม้ฉลุลวดลายแบบมลายู ปัจจุบันวังระแงะถูกทิ้งร้างมาเป็นระยะเวลากว่า 30 ปี จึงมีสภาพทรุดโทรมอย่างมาก	
9) หอนาฬิกา เมืองนราธิวาส	บริเวณสี่แยก ถนนวิจิตรไชยบูลย์ ตัดกับถนนพิชิตบำรุง	ดูแลโดย เทศบาลเมืองนราธิวาส	หอนาฬิกาเมืองนราธิวาส สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2481 เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของเมืองในสมัยที่เมืองในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ถูกครอบครองโดยอาณาจักรมลายู เป็นองค์ประกอบสำคัญที่มักจะอยู่คู่กับมัสยิดประจำเมือง ซึ่งในที่นี้คือ มัสยิดยุมอียะห์ รูปแบบหอนาฬิกาได้รับแรงบันดาลใจจากสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นแบบนูซันดารา หรือทรงพีระมิด ผสมผสานกับช่องลมแบบโค้งแหลม ซึ่งเป็นที่นิยมในสถาปัตยกรรมแบบอาหรับ ปัจจุบันได้รับการซ่อมแซมและปรับปรุงใหม่โดยเทศบาลเมืองนราธิวาส	

ชื่ออาคาร /สถานที่	ที่ตั้ง	ผู้ดูแล / กรรมสิทธิ์	สภาพปัจจุบัน / ความสำคัญ ลักษณะสถาปัตยกรรม / รูปแบบอาคาร	ภาพประกอบ
10) พลับพลาที่ประทับเฉลิมพระเกียรติสิริราชสมบัติครบ 50 ปี	ถนนภูผาภักดี เทศบาลเมืองนราธิวาส	ดูแลโดย เทศบาลเมืองนราธิวาส	พลับพลาที่ประทับเฉลิมพระเกียรติสิริราชสมบัติครบ 50 ปี เป็นพลับพลาที่ประทับริมเขื่อนท่าพระยาสาย บริเวณริมฝั่งแม่น้ำบางนรา พื้นที่บริเวณพลับพลาแบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นอาคารพลับพลาที่ประทับของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศานุวงศ์ ในวโรกาสเสด็จพระราชดำเนินเพื่อทอดพระเนตรการแข่งเรือกอและเรือยาว และเรือยอกอง อีกส่วนหนึ่งเป็นบริเวณเขื่อนป้องกันการพังทลายของตลิ่งริมแม่น้ำบางนรา บริเวณนี้ตลอดแนวเปิดเป็นสวนสาธารณะเพื่อให้ประชาชนชาวนราธิวาสเข้ามาพักผ่อนหย่อนใจและออกกำลังกาย	
11) กลุ่มอาคารตึกแถวย่านตลาดเก่านราธิวาส	ถนนภูผาภักดี เทศบาลเมืองนราธิวาส	การดูแลและกรรมสิทธิ์ทั้งหมดเป็นของเอกชน	ย่านชุมชนตลาดเก่านราธิวาส เป็นศูนย์กลางด้านพาณิชยกรรมดั้งเดิมของเมืองนราธิวาสมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ตั้งอยู่ใกล้กับปากแม่น้ำบางนรา ซึ่งมีท่าเรือในการขนส่งสินค้าหลายท่า จึงมีการนำสินค้ามาค้าขายกันในบริเวณย่านนี้ โดยเป็นตลาดการค้าที่ขับเคลื่อนโดยชาวจีน มีทั้งที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม ลักษณะตึกแถวในย่านชุมชนตลาดเก่ามีรูปแบบสถาปัตยกรรมที่ผสมผสานกันของศิลปะแบบจีน ยุโรป และมลายู เป็นรูปแบบสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะในยุคนีโอคลาสสิค (Neo Classic) และอาร์ตเดคโค (Art Deco) ปัจจุบันอาคารเหล่านี้มีสภาพค่อนข้างทรุดโทรมขาดการดูแลรักษา และมีอาคารบางหลังทำเป็นบ้านนกนางแอ่นเพื่อเก็บรังนกขาย	

ภาพประกอบ	สภาพปัจจุบัน/ลักษณะสถาปัตยกรรม/รูปแบบอาคาร	ภาพประกอบ	สภาพปัจจุบัน/ลักษณะสถาปัตยกรรม/รูปแบบอาคาร
อาคารที่มีคุณค่าบริเวณย่านตลาดเก่านราธิวาส ถนนภูผาภักดี และบริเวณใกล้เคียง			
  บ้านเลขที่ 395, 397, 399, 401 (บ้านบุหรง)	เป็นบ้านพักอาศัยที่ปรับปรุงเพื่อเป็นห้องเช่า รูปแบบสถาปัตยกรรมตึกแถวแบบจีนผสมอิทธิพลศิลปะแบบยุโรปและมลายู สูง 2 ชั้น โครงสร้างระบบเสาและคานคอนกรีตเสริมเหล็ก ผนังคอนกรีตเสริมเหล็กหล่อเป็นชั้นๆ ประตูบานเฟี้ยมไม้ หน้าต่างบานเปิดไม้ประดับลูกฟักบานเกล็ดไม้ทางนอน เหนือช่องเปิดประดับช่องแสงลูกฟักกระจก ช่องหน้าต่างยาวถึงพื้นแบ่งเป็น 3 ช่อง ช่องซ้ายและขวาประดับชุ่มหน้าต่างลวดลายปูนปั้นแบบยุโรปเป็นรูปครึ่งวงกลม ส่วนช่องกลางประดับชุ้มหน้าต่างลวดลายปูนปั้นรูปสามเหลี่ยมได้รับอิทธิพลศิลปะแบบนีโอคลาสสิค เหนือชั้นสองของอาคารประดับระเบียงปิดโครงสร้างหลังคารูปโค้งตามรูปแบบการตกแต่งอาคารแบบมลายู หลังคาทรงจั่วมุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องลอนคู่) ด้านหน้าอาคารมีช่องทางเดิน (หงอคากี่) ยาวตลอดแนวชุดอาคาร ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร	 **บ้านเลขที่ 359, 361**	เป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรมสูง 2 ชั้น รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีน โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ประตูบานเฟี้ยมไม้ทั้งแผ่น ผนังไม้ตีชิดทางตั้ง หน้าต่างบานเปิดไม้ลูกฟักไม้ เหนือช่องเปิดประดับช่องแสงลูกฟักกระจก ใต้ระดับอะเสประดับช่องลมระแนงไม้ตีเว้นร่องทางตั้ง หลังคาทรงปั้นหยามุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องลอนคู่) ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร
 บ้านเลขที่ 411, 413	เป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรมสูง 2 ชั้น รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีน โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ประตูบานเฟี้ยมไม้ทั้งแผ่น ผนังตีเกล็ดไม้ทางนอน หน้าต่างบานเปิดไม้ประดับลูกฟักบานเกล็ดไม้ทางนอนใช้ระบายอากาศในตัวบ้าน เหนือช่องเปิดประดับช่องแสงลูกฟักกระจก ใต้ระดับอะเสประดับช่องลมระแนงไม้ตีเว้นร่องทางตั้ง หลังคาทรงจั่วมุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องไตรลอน) ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร	 **บ้านเลขที่ 403, 405, 407, 409**	เป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรมสูง 2 ชั้น รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีน โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ประตูบานเฟี้ยมไม้ทั้งแผ่น ผนังตีเกล็ดไม้ทางนอน หน้าต่างบานเปิดไม้ประดับลูกฟักบานเกล็ดไม้ทางนอนใช้ระบายอากาศในตัวบ้าน เหนือช่องเปิดประดับช่องแสงลูกฟักกระจก ใต้ระดับอะเสประดับช่องลมระแนงไม้ตีเว้นร่องทางตั้ง หลังคาทรงจั่วมุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องลอนคู่) ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร

ภาพประกอบ	สภาพปัจจุบัน/ลักษณะสถาปัตยกรรม/รูปแบบอาคาร	ภาพประกอบ	สภาพปัจจุบัน/ลักษณะสถาปัตยกรรม/รูปแบบอาคาร
 บ้านเลขที่ 353, 355, 357, 359 (ร้านอาหารมันตรา)	เป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรม (ร้านอาหาร) สูง 2 ชั้น รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีน โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ประตูบานเฟี้ยมไม้ ผนังตีเกล็ดไม้ทางนอน หน้าต่างบานเปิดไม้ประดับลูกฟักบานเกล็ดไม้ทางนอน เหนือช่องเปิดประดับช่องแสงลูกฟักกระจก ใต้ระดับอะเสประดับช่องลมระแนงไม้ตีเว้นร่องทางตั้ง หลังคาทรงจั่วมุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องไตรลอน) ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร	 **บ้านเลขที่ 315**	เป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรมสูง 2 ชั้น รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีน โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ประตูบานเฟี้ยมไม้ทั้งแผ่น ผนังไม้ตีปิดร่องทางตั้งผสมกับผนังไม้ตีชิดทางนอน หน้าต่างบานเปิดไม้ลูกฟักไม้ หลังคาทรงปั้นหยามุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมุงสังกะสี) ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร เนื่องจากได้รับการดูแลและซ่อมแซมอย่างสม่ำเสมอ
 บ้านเลข 339, 341 (โรงแรมนราธิวาส)	เป็นโรงแรมและห้องเช่ารายวัน สูง 2 ชั้น รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีน โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ประตูบานเฟี้ยมไม้ ผนังตีเกล็ดไม้ทางนอน หน้าต่างบานเปิดไม้ประดับลูกฟักบานเกล็ดไม้ทางนอน เหนือช่องเปิดประดับช่องแสงลูกฟักกระจก ใต้ระดับอะเสประดับช่องลมระแนงไม้ตีเว้นร่องทางตั้ง หลังคาทรงปั้นหยามุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องไตรลอน) ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร	 **บ้านเลขที่ 277, 279, 281 (ห้างทองฮ้างหว่าเต้ง)**	เป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรมสูง 2 ชั้น รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีน โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ประตูบานเฟี้ยมไม้ทั้งแผ่น ผนังไม้ตีเกล็ดทางนอน หน้าต่างบานเปิดไม้ลูกฟักไม้ ใต้ระดับอะเสประดับช่องลมระแนงไม้ตีเว้นร่องทางตั้ง หลังคาทรงบลานอมุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องลอนคู่) ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร
 บ้านเลขที่ 283, 285	เป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรมสูง 2 ชั้น รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีน โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ประตูบานเฟี้ยมไม้ทั้งแผ่น ผนังไม้ตีชิดทางตั้ง หน้าต่างบานเปิดไม้ลูกฟักไม้ เหนือช่องเปิดประดับช่องแสงลูกฟักกระจก ใต้ระดับอะเสประดับช่องลมระแนงไม้ตีเว้นร่องไขว้กันเป็นตารางแนวทะแยง หลังคาทรงปั้นหยามุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องไตรลอน) ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร	 **บ้านเลขที่ 271, 273 (ร้านเมเจอร์ มูฟวี่)**	เป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรมสูง 2 ชั้น รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนแถวแบบจีน โครงสร้างระบบเสาและคานคอนกรีตเสริมเหล็กทั้งหลัง ประตูบานเฟี้ยมไม้ทั้งแผ่น ผนังคอนกรีตเสริมเหล็กหล่อเป็นชั้นๆ หน้าต่างบานเปิดไม้ประดับลูกฟักบานเกล็ดไม้ทางนอน เหนือช่องเปิดประดับช่องแสงลูกฟักกระจก หลังคาทรงจั่วมุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องลอนคู่) ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร

ภาพประกอบ	สภาพปัจจุบัน/ลักษณะสถาปัตยกรรม/รูปแบบอาคาร	ภาพประกอบ	สภาพปัจจุบัน/ลักษณะสถาปัตยกรรม/รูปแบบอาคาร
 บ้านเลขที่ 263, 265, 267, 269 (ร้านฮ่องชุน ร้านทองเส็ง)	เป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรม รูปแบบสถาปัตยกรรมแบบตึกแถวแบบจีนผสมอิทธิพลของศิลปะแบบยุโรป โครงสร้างระบบเสาและคานคอนกรีตเสริมเหล็ก ผนังคอนกรีตเสริมเหล็กหล่อเป็นชั้นๆ ประตูบานเฟี้ยมไม้ หน้าต่างบานเปิดไม้ประดับลูกฟักบานเกล็ดไม้ทางนอนใช้ระบายอากาศในตัวบ้านเหนือช่องเปิดประดับช่องแสงลูกฟักกระจก ช่องหน้าต่างยาวถึงพื้นแบ่งเป็น 2 ช่อง ประดับซุ้มหน้าต่างลวดลายปูนปั้นแบบยุโรป รูปซุ้มโค้งส่วนหนึ่งของครึ่งวงกลมซึ่งได้รับอิทธิพลศิลปะแบบ นีโอคลาสสิค ช่องเปิดเป็นช่องแสงประดับลูกฟักกระจก หลังคาทรงจั่วมุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องไตรลอน) ด้านหน้าอาคารเป็นช่องทางเดินเรียกว่า หงอคากี่ ยาวตลอดแนวชุดอาคาร ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร	 **บ้านเลขที่ 257, 259, 261 (ร้านบ้านไทยสโตร์)**	เป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรม รูปแบบสถาปัตยกรรมแบบตึกแถวแบบจีนผสมอิทธิพลของศิลปะแบบยุโรป โครงสร้างระบบเสาและคานคอนกรีตเสริมเหล็ก ผนังคอนกรีตเสริมเหล็กหล่อเป็นชั้นๆ ประตูบานเฟี้ยมไม้ หน้าต่างบานเปิดไม้ประดับลูกฟักบานเกล็ดไม้ทางนอนใช้ระบายอากาศในตัวบ้านเหนือช่องเปิดประดับช่องแสงลูกฟักกระจก ช่องหน้าต่างยาวตลอดแนว ด้านบนชั้นสองประดับระเบียงปิดโครงสร้างหลังคารูปทรงเรขาคณิตและมีการลดทอนรายละเอียดของส่วนประดับตกแต่งอาคาร ซึ่งได้รับอิทธิพลศิลปะแบบอาร์ต เดโค (Art Deco) หลังคาทรงจั่วมุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องไตรลอน) ด้านหน้าอาคารเป็นช่องทางเดิน (หงอคากี่) ยาวตลอดแนวชุดอาคาร ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร
 บ้านเลขที่ 251, 253, 255 (ร้านหยิ่นกองสโตร์)	เป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรมสูง 2 ชั้น รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีน โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ประตูบานเฟี้ยมไม้ทั้งแผ่น ผนังไม้ตีเกล็ดทางนอน หน้าต่างบานเปิดไม้ลูกฟักไม้ ใต้ระดับอะเสประดับช่องลมระแนงไม้ตีเว้นร่องทางตั้ง หลังคาทรงจั่วมุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องไตรลอน) ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร แต่มีการปรับเปลี่ยนวัสดุผนังไปจากเดิม	 **บ้านเลขที่ 239, 241, 246, 245 (ร้านยรรยงพานิช)**	เป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรมสูง 2 ชั้น รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีน โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ประตูบานเฟี้ยมไม้ทั้งแผ่น ผนังตีเกล็ดไม้ทางนอน หน้าต่างบานเปิดไม้ประดับลูกฟักบานเกล็ดไม้ทางนอนใช้ระบายอากาศในตัวบ้านเหนือช่องเปิดประดับช่องแสงลูกฟักกระจก ใต้ระดับอะเสประดับช่องลมระแนงไม้ตีเว้นร่องทางตั้ง หลังคาทรงปั้นหยามุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องไตรลอน) ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร

ภาพประกอบ	สภาพปัจจุบัน/ลักษณะสถาปัตยกรรม/รูปแบบอาคาร	ภาพประกอบ	สภาพปัจจุบัน/ลักษณะสถาปัตยกรรม/รูปแบบอาคาร
 บ้านเลขที่ 211, 213, 215, 217 (ร้านโค้วยู่ล้ง และ ร้านเมืองทอง)	เป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรม รูปแบบสถาปัตยกรรมแบบตึกแถวแบบจีนผสมอิทธิพลของศิลปะแบบยุโรป โครงสร้างระบบเสาและคานคอนกรีตเสริมเหล็ก ผนังคอนกรีตเสริมเหล็กหล่อเป็นชั้นๆ ประตูบานเฟี้ยมไม้ หน้าต่างบานเปิดไม้ประดับลูกฟักบานเกล็ดไม้ทางนอนใช้ระบายอากาศในตัวบ้านเหนือช่องเปิดประดับช่องแสงลูกฟักกระจก ช่องหน้าต่างยาวตลอดแนว ด้านบนชั้นสองประดับระเบียงปิดโครงสร้างหลังคารูปทรงเรขาคณิตและมีการลดทอนรายละเอียดของส่วนประดับตกแต่งอาคาร ซึ่งได้รับอิทธิพลศิลปะแบบอาร์ต เดโค หลังคาพื้นดาดฟ้าแบบสมัยใหม่ ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร	 **ร้านอิรฟาน**	เป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรม สูง 2 ชั้น รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีน โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ประตูบานเฟี้ยมไม้ ผนังตีเกล็ดไม้ทางนอน หน้าต่างบานเปิดไม้ประดับลูกฟักบานเกล็ดไม้ทางนอน เหนือช่องเปิดประดับช่องแสงรูปวงรีลูกฟักกระจก ใต้ระดับอะเสประดับช่องลมระแนงไม้ตีเว้นร่องทางตั้ง หลังคาทรงปั้นหยามุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องลอนคู่) ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร
 บ้านเลขที่ 183, 185, 187	เป็นบ้านพักอาศัยสูง 2 ชั้น รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีน โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ประตูบานเฟี้ยมไม้ ผนังตีเกล็ดไม้ทางนอน หน้าต่างบานเปิดไม้ประดับลูกฟัก เหนือช่องเปิดประดับช่องแสงฟักกระจก ใต้ระดับอะเสประดับช่องลมระแนงไม้ตีเว้นร่องทางตั้ง หลังคาทรงปั้นหยามุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องไตรลอน) ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร	 **บ้านเลขที่ 175, 177, 179, 181**	เป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรมสูง 2 ชั้น รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีน โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ประตูบานเฟี้ยมไม้ทั้งแผ่น ผนังไม้ตีปิดร่องทางตั้ง หน้าต่างบานเปิดไม้ลูกฟักไม้ หลังคาทรงจั่วมุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องไตรลอน) ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร แต่มีการปรับเปลี่ยนวัสดุผนังไปจากเดิม
 บ้านเลขที่ 163, 165, 167, 169, 171, 173, 175	เป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรมสูง 2 ชั้น รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีน โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ประตูบานเฟี้ยมไม้ทั้งแผ่น ผนังไม้ตีปิดร่องทางตั้ง หน้าต่างบานเปิดไม้ลูกฟักไม้ หลังคาทรงปั้นหยามุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันบางส่วนเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องไตรลอน) ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่พอใช้	 **บ้านเลขที่ 251, 253**	เป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรมสูง 2 ชั้น รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีน โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ประตูบานเฟี้ยมไม้ทั้งแผ่น ผนังไม้ตีปิดร่องทางตั้ง หน้าต่างบานเปิดไม้ลูกฟักไม้ หลังคาทรงจั่ว มุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันบางส่วนเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องไตรลอน) ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่พอใช้

ภาพประกอบ	สภาพปัจจุบัน/ลักษณะสถาปัตยกรรม/รูปแบบอาคาร	ภาพประกอบ	สภาพปัจจุบัน/ลักษณะสถาปัตยกรรม/รูปแบบอาคาร
 บ้านเลขที่ 147, 149	เป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรมสูง 2 ชั้น รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีน โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ประตูบานเฟี้ยมไม้ทั้งแผ่น ผนังไม้ตีปิดร่องทางตั้ง หน้าต่างบานเปิดไม้ลูกฟักไม้ เหนือช่องเปิดเป็นช่องแสงลูกฟักกระจก หลังคาทรงจั่วมุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันบางส่วนเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องไตรลอน) ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่พอใช้	 **บ้านเลขที่ 139, 141, 143, 145**	เป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรมสูง 2 ชั้น รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีน โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ประตูบานเฟี้ยมไม้ทั้งแผ่น ผนังไม้ตีปิดร่องทางตั้ง หน้าต่างบานเปิดไม้ลูกฟักไม้ เหนือช่องเปิดเป็นช่องแสงลูกฟักกระจก หลังคาทรงจั่วมุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันบางส่วนเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องไตรลอน) ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่พอใช้
 บ้านเลขที่ 135 137	เป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรมสูง 2 ชั้น รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีน โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ประตูบานเฟี้ยมไม้ทั้งแผ่น ผนังไม้ตีปิดร่องทางตั้ง (บางคูหามีการปรับเปลี่ยนเป็นผนังไม้ตีเกล็ดทางนอน) หน้าต่างบานเปิดไม้ลูกฟักไม้ เหนือช่องเปิดเป็นช่องแสงลูกฟักกระจก หลังคาทรงปั้นหยามุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันบางส่วนเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องลอนคู่) ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร	 **บ้านเลขที่ 129**	เป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรม สูง 2 ชั้น รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีน โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ประตูบานเฟี้ยมไม้ทั้งแผ่น ผนังไม้ตีปิดร่องทางตั้ง หน้าต่างบานเปิดไม้ลูกฟักไม้ เหนือช่องเปิดเป็นช่องแสงลูกฟักกระจก หลังคาทรงจั่วมุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันบางส่วนเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องลอนคู่) ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร
 บ้านเลขที่ 25, 27, 29	เป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรม สูง 2 ชั้น รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีน โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ประตูบานเฟี้ยมไม้ทั้งแผ่น ผนังไม้ตีเกล็ดทางนอน หน้าต่างบานเปิดไม้ลูกฟักไม้ ใต้ระดับอะเสเป็นช่องลมไม้ตีเว้นร่องทางนอน หลังคาทรงจั่วมุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องลอนคู่) ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร	 **บ้านเลขที่ 31, 33, 35, 37 (หจก.เกษตรพัฒนา)**	เป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรม สูง 2 ชั้น รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีน โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ประตูบานเฟี้ยมไม้ทั้งแผ่น ผนังไม้ตีเกล็ดทางนอน หน้าต่างบานเปิดไม้ลูกฟักไม้ เหนือช่องเปิดเป็นช่องแสงลูกฟักกระจก หลังคาทรงจั่วมุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องลอนคู่) ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร

ภาพประกอบ	สภาพปัจจุบัน/ลักษณะสถาปัตยกรรม/รูปแบบอาคาร	ภาพประกอบ	สภาพปัจจุบัน/ลักษณะสถาปัตยกรรม/รูปแบบอาคาร
 บ้านเลขที่ 39, 41, 43	เป็นบ้านพักอาศัย สูง 2 ชั้น รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีน โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ประตูบานเฟี้ยมไม้ทั้งแผ่น ผนังไม้ตีปิดร่องทางตั้ง หน้าต่างบานเปิดไม้ลูกฟักไม้ คูหาตรงกลางเว้นเป็นระเบียงตีไม่เว้นร่องทางตั้งเป็นลักษณะของลูกกรงไม้ หลังคาทรงปั้นหยามุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมุงสังกะสี) ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่พอใช้	 **บ้านเลขที่ 65, 67, 69, 71**	เป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรม สูง 2 ชั้น รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีน โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ประตูบานเฟี้ยมไม้ทั้งแผ่น ผนังไม้ตีปิดร่องทางตั้ง หน้าต่างบานเปิดไม้ลูกฟักไม้ ใต้ระดับอะเสเป็นช่องลมไม้ฉลุลวดลายสวยงาม หลังคาทรงจั่ว มุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันบางส่วนเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องลอนคู่) ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร แต่มีการเปลี่ยนแปลงวัสดุผนังไปจากเดิม
 บ้านเลขที่ 113, 115	เป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรม สูง 2 ชั้น รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีน โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ประตูบานเฟี้ยมไม้ทั้งแผ่น ผนังไม้ตีปิดร่องทางตั้ง หน้าต่างบานเปิดไม้ลูกฟักไม้ หลังคาทรงจั่วมุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันบางส่วนเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องลอนคู่) ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร แต่มีการเปลี่ยนแปลงวัสดุผนังไปจากเดิม	 **บ้านเลขที่ 24**	เป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรม สูง 2 ชั้น รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีน โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ประตูบานเฟี้ยมไม้ทั้งแผ่น ผนังไม้ตีเกล็ดทางนอน หน้าต่างบานเปิดไม้ลูกฟักไม้ เหนือช่องหน้าต่างเป็นช่องแสงลูกฟักกระจก หลังคาทรงจั่ว มุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องลอนคู่) ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควรเนื่องจากได้รับการดูแลปรับปรุงซ่อมแซมอย่างสม่ำเสมอ แต่มีการเปลี่ยนแปลงวัสดุผนังไปจากเดิม
 บ้านเลขที่ 26 28	เป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรม ชั้นเดียว รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีน โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ประตูบานเฟี้ยมไม้ทั้งแผ่น ผนังไม้ตีเกล็ดทางนอน หลังคาทรงจั่วมุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องลอนคู่) ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่พอใช้	 **บ้านไม่ปรากฏเลขที่**	เป็นอาคารตลาดเก่า รูปแบบสถาปัตยกรรมแบบเรือนไม้ พื้นถิ่น ปัจจุบันยังถูกใช้งาน แต่อยู่ในสภาพที่ชำรุดทรุดโทรมอย่างมาก เนื่องจากขาดการดูแลรักษา

ภาพประกอบ	สภาพปัจจุบัน/ลักษณะสถาปัตยกรรม/รูปแบบอาคาร	ภาพประกอบ	สภาพปัจจุบัน/ลักษณะสถาปัตยกรรม/รูปแบบอาคาร
 บ้านเลขที่ 34	เป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรม สูง 2 ชั้น รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีน โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ประตูบานเฟี้ยมไม้ทั้งแผ่น ผนังไม้ตีเกล็ดทางนอน หน้าต่างบานเปิดไม้ลูกฟักไม้ เหนือช่องหน้าต่างเป็นช่องแสงลูกฟักกระจก หลังคาทรงปั้นหยามุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องลอนคู่) ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร แต่มีการเปลี่ยนแปลงวัสดุผนังไปจากเดิม	 **บ้านเลขที่ 42, 44 (ร้านโอลวานา)**	เป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรม สูง 2 ชั้น รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีน โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ประตูบานเฟี้ยมไม้ทั้งแผ่น ผนังไม้ตีเกล็ดทางนอน หน้าต่างบานเปิดไม้ลูกฟักไม้ เหนือช่องหน้าต่างเป็นช่องแสงลูกฟักกระจก หลังคาทรงจั่วมุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องลอนคู่) ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร แต่มีการเปลี่ยนแปลงวัสดุผนังด้านข้างไปจากเดิม
 บ้านเลขที่ 48, 50 (ร้านเดียน่า)	เป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรม สูง 2 ชั้น รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีน โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ประตูบานเฟี้ยมไม้ ผนังไม้ตีเกล็ดทางนอน หน้าต่างบานเปิดไม้ลูกฟัก หลังคาทรงจั่วมุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องไตรลอน) ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร แต่มีการเปลี่ยนแปลงวัสดุผนังไปจากเดิม	 **บ้านเลขที่ 58, 60, 62 (ร้านพรเจริญ)**	เป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรม สูง 2 ชั้น รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีน โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ประตูบานเฟี้ยมไม้ ผนังไม้ตีเกล็ดทางนอน หน้าต่างบานเปิดไม้ลูกฟักบานเกล็ดไม้เพื่อการระบายอากาศภายในอาคาร หลังคาทรงจั่วมุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องไตรลอน) ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร แต่มีการเปลี่ยนแปลงวัสดุผนังและชุดหน้าต่างไปจากเดิม
 บ้านเลขที่ 64, 66, 68	เป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรม สูง 2 ชั้น รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีน โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ประตูบานเฟี้ยมไม้ ผนังไม้ตีเกล็ดทางนอน หน้าต่างบานเปิดไม้ลูกฟักบานเกล็ดไม้ ใต้ระดับอะเสเป็นช่องลมไม้ตีเว้นร่องทางตั้ง หลังคาทรงจั่วมุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องไตรลอน) ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร	 **บ้านเลขที่ 88**	เป็นบ้านพักอาศัย สูง 2 ชั้น รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีน โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ประตูบานเฟี้ยมไม้ ผนังไม้ตีปิดร่องทางตั้ง หน้าต่างบานเปิดไม้ลูกฟักไม้ หลังคาทรงบลานอมุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องลอนคู่) ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร

ภาพประกอบ	สภาพปัจจุบัน/ลักษณะสถาปัตยกรรม/รูปแบบอาคาร	ภาพประกอบ	สภาพปัจจุบัน/ลักษณะสถาปัตยกรรม/รูปแบบอาคาร
 บ้านเลขที่ 100, 102, 104	เป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรม สูง 2 ชั้น รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีน โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ประตูบานเฟี้ยมไม้ ผนังไม้ตีเกล็ดทางนอน หน้าต่างบานเปิดไม้ลูกฟักไม้ใต้ระดับอะเสเป็นช่องลมไม้ตีเว้นร่องทางตั้ง หลังคาทรงจั่วมุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องไตรลอน) ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ค่อนข้างทรุดโทรม มีการเปลี่ยนแปลงวัสดุผนังบางส่วนไปจากเดิม	 **บ้านเลขที่ 106, 108, 110**	เป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรม สูง 2 ชั้น รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีน โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ประตูบานเฟี้ยมไม้ ผนังไม้ตีปิดร่องทางตั้ง หน้าต่างบานเปิดไม้ลูกฟักไม้เหนือช่องหน้าต่างเป็นช่องแสงลูกฟักกระจกและเหนือช่องแสงเป็นช่องลมรูปทรงครึ่งวงกลมประดับลวดลายฉลุสวยงามแบบยุโรปที่ได้รับอิทธิพลจากรูปแบบศิลปะแบบนีโอคลาสสิคหลังคาทรงจั่วมุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องไตรลอน) ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร
 บ้านเลขที่ 112	เป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรม สูง 2 ชั้น รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีน โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ประตูบานเฟี้ยมไม้ ผนังไม้ตีปิดร่องทางตั้ง หน้าต่างบานเปิดไม้ลูกฟักไม้เหนือช่องหน้าต่างเป็นช่องแสงลูกฟักกระจก หลังคาทรงจั่ว มุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องไตรลอน) ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร	 **บ้านเลขที่ 114, 116**	เป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรม สูง 2 ชั้น รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีน โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ประตูบานเฟี้ยมไม้ ผนังไม้ตีปิดร่องทางตั้ง หน้าต่างบานเปิดไม้ลูกฟักไม้เหนือช่องหน้าต่างเป็นช่องแสงลูกฟักกระจก หลังคาทรงจั่ว มุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องไตรลอน) ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร แต่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและวัสดุของช่องหน้าต่าง
 บ้านเลขที่ 128, 130	เป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรม สูง 2 ชั้น รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีน โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ประตูบานเฟี้ยมไม้ ผนังไม้ตีปิดร่องทางตั้ง หน้าต่างบานเปิดไม้ลูกฟักไม้หลังคาทรงจั่วมุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องไตรลอน) ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร แต่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและวัสดุของช่องหน้าต่าง	 **บ้านเลขที่ 162, 164, 166 168, 170, 172 (ร้านหรี่อออนสโตร์)**	เป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรม สูง 2 ชั้น รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีน โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ประตูบานเฟี้ยมไม้ ผนังตีเกล็ดไม้ทางนอน หน้าต่างบานเปิดไม้ประดับลูกฟักบานเกล็ดไม้ทางนอน เหนือช่องเปิดประดับช่องแสงลูกฟักกระจก หลังคาทรงปั้นหยามุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องลอนคู่) ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร

ภาพประกอบ	สภาพปัจจุบัน/ลักษณะสถาปัตยกรรม/รูปแบบอาคาร	ภาพประกอบ	สภาพปัจจุบัน/ลักษณะสถาปัตยกรรม/รูปแบบอาคาร
 บ้านเลขที่ 174, 176	เป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรม สูง 2 ชั้น รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีน โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ประตูบานเฟี้ยมไม้ ผนังไม้ตีเกล็ดทางนอน หน้าต่างบานเปิดไม้ลูกฟักบานเกล็ดไม้เพื่อการระบายอากาศภายในอาคาร ใต้ระดับอะเสเป็นช่องลมไม้ตีเว้นร่องทางตั้ง หลังคาทรงจั่ว มุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องไตรลอน) ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร	 **บ้านเลขที่ 188, 190** **(ร้านทองอาฟานดี)**	เป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรม สูง 2 ชั้น รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีน โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ประตูบานเฟี้ยมไม้ ผนังไม้ตีเกล็ดทางนอน หน้าต่างบานเปิดไม้ลูกฟักไม้ใต้ระดับอะเสเป็นช่องลมไม้ตีเว้นร่องทางตั้ง หลังคาทรงจั่ว มุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องไตรลอน) ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร
 บ้านเลขที่ 200, 202 **(ร้านเสริมสวยณัฐสุดา)**	เป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรม ชั้นเดียว รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีน โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ประตูบานเฟี้ยมไม้ ผนังไม้ตีเกล็ดทางนอน เหนือช่องประตูเป็นช่องลมไม้ตีเว้นร่องทางนอน หลังคาทรงจั่ว มุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องไตรลอน) ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร	 **บ้านเลขที่ 204, 206** **(ร้านเม่งฮวด)**	เป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรม สูง 2 ชั้น รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีน โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ประตูบานเฟี้ยมไม้ ผนังไม้ตีปิดร่องทางตั้ง หน้าต่างบานเปิดไม้ลูกฟักไม้เหนือช่องหน้าต่างเป็นช่องแสงลูกฟักกระจก หลังคาทรงปั้นหยามุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องไตรลอน) ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร
 บ้านเลขที่ 236, 238, 240 **(ร้านจิตราวัฒน์)**	เป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรม รูปแบบสถาปัตยกรรมแบบตึกแถวแบบจีนผสมอิทธิพลของศิลปะแบบยุโรป โครงสร้างระบบเสาและคานคอนกรีตเสริมเหล็ก ผนังคอนกรีตเสริมเหล็กหล่อเป็นชั้นๆ ประตูบานเฟี้ยมไม้ หน้าต่างบานเปิดไม้ประดับลูกฟักบานเกล็ดไม้ทางนอน เหนือช่องเปิดประดับช่องแสงลูกฟักกระจก ช่องหน้าต่างยาวถึงพื้นแบ่งเป็น 2 ช่อง ประดับซุ้มหน้าต่างลวดลายปูนปั้นแบบยุโรป รูปซุ้มโค้งส่วนหนึ่งของครึ่งวงกลมซึ่งได้รับอิทธิพลศิลปะแบบนีโอคลาสสิค ช่องเปิดเป็นช่อง	 **บ้านเลขที่ 224** **(ร้านรุ่งฟ้า)**	เป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรม รูปแบบสถาปัตยกรรมแบบตึกแถวแบบจีนผสมอิทธิพลของศิลปะแบบยุโรป โครงสร้างระบบเสาและคานคอนกรีตเสริมเหล็ก ผนังคอนกรีตเสริมเหล็กหล่อเป็นชั้นๆ ประตูบานเฟี้ยมไม้ หน้าต่างบานเปิดไม้ประดับลูกฟักบานเกล็ดไม้ทางนอน เหนือช่องเปิดประดับช่องแสงลูกฟักกระจก ช่องหน้าต่างยาวตลอดแนว ด้านบนชั้นสองประดับระเบียงปิดโครงสร้างหลังคารูปทรงเรขาคณิตและมีการลดทอนรายละเอียดของส่วนประดับตกแต่งอาคาร ซึ่งได้รับอิทธิพลศิลปะ

ภาพประกอบ	สภาพปัจจุบัน/ลักษณะสถาปัตยกรรม/รูปแบบอาคาร	ภาพประกอบ	สภาพปัจจุบัน/ลักษณะสถาปัตยกรรม/รูปแบบอาคาร
	แสงประดับลูกฟักกระจก หลังคาทรงจั่วมุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องไตรลอน) ด้านหน้าอาคารเป็นช่องทางเดิน (หงอคากี่) ยาวตลอดแนวชุดอาคาร ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร		แบบอารต์ เดโค หลังคาทรงจั่วมุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องไตรลอน) ด้านหน้าอาคารเป็นช่องทางเดินเรียกว่า หงอคากี่ ยาวตลอดแนวชุดอาคาร ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร
 บ้านเลขที่ 194, 198 (ร้านทองจงเฮ็ง และห้างทองนรารัตน์)	เป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรม สูง 2 ชั้น รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีน โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ประตูบานเฟี้ยมไม้ ผนังไม้ตีเกล็ดทางนอน หน้าต่างบานเปิดไม้ลูกฟักบานเกล็ดไม้เพื่อการระบายอากาศภายในอาคาร ใต้ระดับอะเสเป็นช่องลมไม้ตีเว้นร่องทางตั้ง หลังคาทรงจั่วมุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องไตรลอน) ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร	 **บ้านเลขที่ 302, 306, 308 (ร้านเอี๊ยนซิ่วโกะโอสถและร้านแว่นทอ๊อปเจริญ)**	เป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรม สูง 2 ชั้น รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีน โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ประตูบานเฟี้ยมไม้ ผนังไม้ตีเกล็ดทางนอน หน้าต่างบานเปิดไม้ลูกฟักบานเกล็ดไม้เพื่อการระบายอากาศภายในอาคาร ใต้ระดับอะเสเป็นช่องลมไม้ตีเว้นร่องทางตั้ง หลังคาทรงจั่ว มุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องลอนคู่) ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร
  บ้านเลขที่ 314, 316 (ร้านนลินี)	เป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรม สูง 2 ชั้น รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีน โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ประตูบานเฟี้ยมไม้ ผนังไม้ตีเกล็ดทางนอน หน้าต่างบานเปิดไม้ลูกฟักไม้เหนือช่องหน้าเป็นช่องลมบนเกล็ดไม้ทางนอน ใต้ระดับอะเสเป็นช่องลมไม้ตีเว้นร่องทางตั้ง หลังคาทรงจั่วมุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องลอนคู่) ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร	 **บ้านเลขที่ 328, 330, 332 334, 336, 338 (ร้านพจน์เภสัช)**	เป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรม สูง 2 ชั้น รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีน โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ประตูบานเฟี้ยมไม้ ผนังไม้ตีเกล็ดทางนอน หน้าต่างบานเปิดไม้ลูกฟักบานเกล็ดไม้เพื่อการระบายอากาศภายในอาคาร เหนือช่องหน้าต่างเป็นช่องแสงลูกฟักกระจก ใต้ระดับอะเสเป็นช่องลมไม้ตีเว้นร่องทางตั้ง หลังคาทรงจั่วมุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องลอนคู่) ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร

ภาพประกอบ	สภาพปัจจุบัน/ลักษณะสถาปัตยกรรม/รูปแบบอาคาร	ภาพประกอบ	สภาพปัจจุบัน/ลักษณะสถาปัตยกรรม/รูปแบบอาคาร
  บ้านเลขที่ 348, 350	เป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรม สูง 2 ชั้น รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีน โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ประตูบานเฟี้ยมไม้ ผนังไม้ตีเกล็ดทางนอน หน้าต่างบานเปิดไม้ลูกฟักบานเกล็ดไม้ เหนือช่องหน้าต่างเป็นช่องแสงลูกฟักกระจก ใต้ระดับอะเสเป็นช่องลมไม้ตีเว้นร่องทางตั้ง หลังคาทรงจั่วมุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องลอนคู่) ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร	 **บ้านเลขที่ 336**	เป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรม สูง 2 ชั้น รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีน โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ประตูบานเฟี้ยมไม้ ผนังไม้ตีเกล็ดทางนอน หน้าต่างบานเปิดไม้ลูกฟักบานเกล็ดไม้ เหนือช่องหน้าต่างเป็นช่องแสงลูกฟักกระจก ใต้ระดับอะเสเป็นช่องลมไม้ตีเว้นร่องทางตั้ง หลังคาทรงจั่วมุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องลอนคู่) ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร
 บ้านไม่ปรากฏเลขที่ (ร้านเฉาก๊วย และ ร้านบ้านปุหลง)	เป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรม สูง 2 ชั้น รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีน โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ประตูบานเฟี้ยมไม้ ผนังไม้ตีเกล็ดทางนอน หน้าต่างบานเปิดไม้ลูกฟักบานเกล็ดไม้ เหนือช่องหน้าต่างเป็นช่องแสงลูกฟักกระจก ใต้ระดับอะเสเป็นช่องลมไม้ตีเว้นร่องทางตั้ง หลังคาทรงจั่วมุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องลอนคู่) ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร	 **บ้านเลขที่ 410, 412**	เป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรม สูง 2 ชั้น รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้แบบจีน โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ประตูบานเฟี้ยมไม้ ผนังไม้ตีเกล็ดทางนอน หน้าต่างบานเปิดไม้ลูกฟักไม้ เหนือช่องหน้าต่างเป็นช่องแสงลูกฟักกระจก ใต้ระดับอะเสเป็นช่องลมไม้ตีเว้นร่องทางตั้ง หลังคาทรงปั้นหยามุงกระเบื้องดินเผา ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร

ภาพประกอบ	สภาพปัจจุบัน/ลักษณะสถาปัตยกรรม/รูปแบบอาคาร	ภาพประกอบ	สภาพปัจจุบัน/ลักษณะสถาปัตยกรรม/รูปแบบอาคาร
   บ้านเลขที่ 182 184 186 188 (ร้านโอทอปใบไม้สีทอง) ริมถนนพิชิตบำรุง บางนาค	เป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรม สูง 2 ชั้น รูปแบบสถาปัตยกรรมแบบตึกแถวแบบจีนผสมอิทธิพลของศิลปะแบบยุโรป โครงสร้างระบบเสาและคานคอนกรีตเสริมเหล็ก ผนังคอนกรีตเสริมเหล็กหล่อเป็นชั้นๆ ประตูบานเฟี้ยมไม้ หน้าต่างบานเปิดไม้ประดับลูกฟักบานเกล็ดไม้ทางนอนใช้ระบายอากาศในตัวบ้าน เหนือช่องเปิดประดับช่องแสงลูกฟักกระจก ช่องหน้าต่างยาวตลอดแนว ด้านบนชั้นสองประดับระเบียงปิด โครงสร้างหลังคารูปทรงเรขาคณิตและมีการลดทอนรายละเอียดของส่วนประดับตกแต่งอาคาร ซึ่งได้รับอิทธิพลศิลปะแบบอาร์ต เดโค (Art Deco) หลังคาหมาแหงน ด้านหน้าอาคารเป็นช่องทางเดิน (หงอคากี่) ยาวตลอดแนวชุดอาคาร ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร เนื่องจากได้รับการดูแลและปรับปรุงซ่อมแซมอย่างสม่ำเสมอ	 **บ้านเลขที่ 33 (บ้านท่านขุน)** ริมถนนพิชิตบำรุง บางนาค	เป็นเรือนพักอาศัยยกใต้ถุนสูง รูปแบบสถาปัตยกรรมแบบเรือนมลายู โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ผนังไม้ตีปิดร่องทางตั้ง และผนังไม้ตีชิดทางนอน ประตูบานเปิดไม้ หน้าต่างบานเปิดไม้ลูกฟักไม้ หน้าต่างด้านข้างเป็นบานเปิดไม้ ใต้ระดับอะเสเป็นช่องลมไม้ฉลุลายสวยงามแบบมลายู หลังคาทรงปั้นหยาผสมบลานอ มุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องไตรลอน) ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร เนื่องจากได้รับการดูแลและปรับปรุงซ่อมแซมอย่างสม่ำเสมอ แต่มีการต่อเติมผนังด้านล่างแทนใต้ถุนและเปลี่ยนแปลงวัสดุผนังบางส่วน

ชื่ออาคาร /สถานที่	ที่ตั้ง	ผู้ดูแล / กรรมสิทธิ์	สภาพปัจจุบัน / ความสำคัญ ลักษณะสถาปัตยกรรม / รูปแบบอาคาร
12) กลุ่มอาคารเรือนแถวไม้มลายูชุมชนยะกัง	ถนนยะกัง เทศบาลเมืองนราธิวาส	การดูแลและกรรมสิทธิ์ทั้งหมดเป็นของเอกชน	ชุมชนยะกังเป็นชุมชนเก่าแก่ตั้งอยู่บนที่ราบปากคลองยะกังก่อนออกสู่แม่น้ำบางนรา ประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนยะกังนับถือศาสนาอิสลามและประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก บ้านเรือนของชาวบ้านในชุมชนนี้เป็นเรือนมลายูยกใต้ถุนเตี้ย ๆ เพื่อป้องกันน้ำท่วม ลักษณะเป็นเรือนพื้นถิ่นแบบมลายูสร้างด้วยไม้ ผนังไม้ตีเกล็ดทางนอน และตีปิดร่องทางตั้งตามสมัยนิยม หลังคานิยมทรงปั้นหยาและทรงบรานอร์ มุงกระเบื้องดินเผาหางว่าว หน้าต่างบานเปิดไม้ลูกฟัก บานเกล็ดไม้ประดับช่องลมไม้ฉลุลวดลายแบบมลายู เรือนเหล่านี้ตั้งกระจัดกระจายอยู่หลายหลังภายในชุมชน ปัจจุบันเรือนไม้มลายูที่ทรงคุณค่าเหล่านี้กำลังอยู่ในสภาพที่ชำรุดโทรมไปตามกาลเวลา เรือนไม้หลายหลังถูกรื้อทิ้งและแทนที่ด้วยสถาปัตยกรรมในยุคทันสมัย

อาคารที่มีคุณค่าบริเวณชุมชนยะกัง และบริเวณใกล้เคียง

ภาพประกอบ	สภาพปัจจุบัน/ลักษณะสถาปัตยกรรม/รูปแบบอาคาร	ภาพประกอบ	สภาพปัจจุบัน/ลักษณะสถาปัตยกรรม/รูปแบบอาคาร
 บ้านไม่ปรากฏบ้านเลขที่	เป็นเรือนพื้นถิ่นประยุกต์แบบเรือนแถวไม้ 2 ชั้น รูปแบบสถาปัตยกรรมมลายูผสมเรือนไทย ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร เนื่องจากได้รับการดูแลปรับปรุงซ่อมแซมอย่างสม่ำเสมอ	 **บ้านเลขที่ 27**	เป็นเรือนพักอาศัยยกใต้ถุนสูง รูปแบบสถาปัตยกรรมแบบเรือนมลายูตะวันออกแบบเดียวกับเรือนตรังกานู หน้าต่างบานเปิดเข้าสูงถึงพื้นมีรั้วระเบียงกันตก ผนังฝาปะกนแบบเรือนไทยแต่ช่องกว้างและสูงกว่า หน้าต่างด้านข้างเป็นบานเปิดไม้ เหนือของช่องหน้าต่างเป็นช่องลมไม้ฉลุลายสวยงามแบบมลายู หลังคาทรงจั่วแอ่นโค้งแบบจอมแหของเรือนไทย ปั้นลมหางปลา 2 ชั้นแบบเรือนพื้นถิ่นตรังกานู ปัจจุบันอาคารส่วนใหญ่ชำรุดทรุดโทรม เนื่องจากถูกทิ้งร้างไม่มีผู้ดูแล

ภาพประกอบ	สภาพปัจจุบัน/ลักษณะสถาปัตยกรรม/รูปแบบอาคาร
บ้านเลขที่ 38	เป็นเรือนพักอาศัยยกใต้ถุนสูง รูปแบบสถาปัตยกรรมแบบเรือนมลายู โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ผนังไม้ตีปิดร่องทางตั้ง และ ผนังไม้ตีชิดทางนอน ประตูบ้านเฟี้ยมไม้ หน้าต่างบานเปิดไม้ลูกฟักไม้หน้าต่างด้านข้างเป็นบานเปิดไม้ เหนือของช่องหน้าต่างเป็นช่องลมไม้ฉลุลายสวยงามแบบมลายู ใต้ระดับอะเสเป็นช่องลมไม้ตีเว้นร่องทางตั้ง หลังคาทรงปั้นหยาผสมกับทรงบลานอ มุงกระเบื้องดินเผา ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอใช้ แต่ผนังบางส่วนถูกเปลี่ยนแปลงรูปแบบและวัสดุไปจากเดิม
บ้านเลขที่ 70 (ร้านเสถียรบาติก)	เป็นเรือนพักอาศัยยกใต้ถุนสูง รูปแบบสถาปัตยกรรมแบบเรือนมลายู โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ผนังไม้ตีปิดร่องทางตั้ง และ ผนังไม้ตีชิดทางนอน ประตูบ้านเฟี้ยมไม้ หน้าต่างบานเปิดไม้ลูกฟักบานเกล็ดไม้เพื่อการระบายอากาศภายในอาคาร หน้าต่างด้านข้างเป็นบานเปิดไม้ ด้านใต้และเหนือของช่องหน้าต่างเป็นช่องลมไม้ฉลุลายสวยงามแบบมลายู ใต้ระดับอะเสเป็นช่องลมไม้ฉลุลายสวยงามแบบมลายูเช่นกัน หลังคาทรงปั้นหยา มุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องลอนคู่) ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร แต่ผนังบางส่วนถูกเปลี่ยนแปลงรูปแบบและวัสดุไปจากเดิม

ภาพประกอบ	สภาพปัจจุบัน/ลักษณะสถาปัตยกรรม/รูปแบบอาคาร
บ้านเลขที่ 36/5	เป็นเรือนพักอาศัยยกใต้ถุนสูง รูปแบบสถาปัตยกรรมแบบเรือนมลายู โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ผนังไม้ตีปิดร่องทางตั้ง ประตูบานเปิดไม้ หน้าต่างบานเปิดไม้ลูกฟักไม้ หน้าต่างด้านข้างเป็นบานเปิดไม้ เหนือของช่องหน้าต่างเป็นช่องลมไม้ฉลุลายสวยงามแบบมลายู หลังคาทรงปั้นหยาผสมกับทรงบลานอ มุงกระเบื้องดินเผา ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ค่อนข้างทรุดโทรม เนื่องจากขาดการดูแลปรับปรุงซ่อมแซม และผนังบางส่วนถูกเปลี่ยนแปลงรูปแบบและวัสดุไปจากเดิม
บ้านเลขที่ 38/3	เป็นเรือนพักอาศัยยกใต้ถุนสูง รูปแบบสถาปัตยกรรมแบบเรือนมลายู โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ผนังไม้ตีปิดร่องทางตั้ง และ ผนังไม้ตีชิดทางนอน ประตูบ้านเฟี้ยมไม้ หน้าต่างบานเปิดไม้ลูกฟักบานเกล็ดไม้เพื่อการระบายอากาศภายในอาคาร หน้าต่างด้านข้างเป็นบานเปิดไม้ เหนือของช่องหน้าต่างเป็นช่องลมไม้ฉลุลายสวยงามแบบมลายู ใต้ระดับอะเสเป็นช่องลมไม้ฉลุลายสวยงามแบบมลายูเช่นกัน หลังคาทรงปั้นหยา มุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องลอนคู่) ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร แต่ผนังบางส่วนถูกเปลี่ยนแปลงรูปแบบและวัสดุไปจากเดิม

ภาพประกอบ	สภาพปัจจุบัน/ลักษณะสถาปัตยกรรม/รูปแบบอาคาร
บ้านเลขที่ 25	เป็นเรือนพักอาศัยยกใต้ถุนสูง รูปแบบสถาปัตยกรรมแบบเรือนมลายู โครงสร้างไม้ทั้งหลัง ผนังไม้ตีปิดร่องทางตั้ง และ ผนังไม้ตีซิดทางนอน ประตูและหน้าต่าง บานเปิดไม้ หน้าต่างด้านข้างเป็นบานเปิดไม้ ใต้ระดับอะเสเป็นช่องลมไม้ฉลุลายสวยงามแบบมลายู หลังคาทรงปั้นหยา มุงกระเบื้องดินเผา (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมุงกระเบื้องลอนคู่) ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร และมีการต่อเติมผนังด้านล่างแทนใต้ถุนเพื่อใช้เป็นร้านซ่อมรถ

ตารางที่ ผ-2 การวิเคราะห์และประเมินคุณค่าด้านต่าง ๆ ของโบราณสถาน อาคาร และสถานที่สำคัญในพื้นที่เมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส

ลำดับที่	สถานที่		คุณค่าด้านต่าง ๆ												ะแนนรวม	ระดับศักยภาพ
			ความสำคัญต่อสังคมและชุมชน		ความสำคัญด้านประวัติศาสตร์		องค์ประกอบและจินตภาพของเมือง		สถาปัตยกรรมและศิลปกรรม		อายุและความเก่าแก่		คุณภาพและสภาพอาคาร			
	ค่าน้ำหนัก		6		5		4		3		2		1			
			คะแนน	คะแนน × ค่าน้ำหนัก	คะแนน	คะแนน × ค่าน้ำหนัก	คะแนน	คะแนน × ค่าน้ำหนัก	คะแนน	คะแนน × ค่าน้ำหนัก	คะแนน	คะแนน × ค่าน้ำหนัก	คะแนน	คะแนน × ค่าน้ำหนัก		
1	แม่น้ำบางนรา และพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำ		3	18	3	15	3	12	0	0	3	6	0	0	51	สูง
2	คลองยะกัง		3	18	3	15	1	4	0	0	0	0	0	0	37	ปานกลาง
3	วัด / ศาสนสถาน															
	3.1	วัดบางนรา	3	18	2	10	2	8	2	6	3	6	2	2	50	ปานกลาง
	3.2	มัสยิดยุมอียะห์	3	18	2	10	3	12	3	9	3	6	3	3	58	สูง
	3.3	มัสยิดกลางจังหวัดนราธิวาส	3	18	1	5	3	12	2	6	1	2	3	3	46	ปานกลาง
	3.4	มัสยิดราเซาะหะยีเจ๊ะเดร์	2	12	2	10	1	4	2	6	3	6	1	1	39	ปานกลาง
	3.5	มัสยิดดารุลอิสติกลาล ยะกัง	2	12	2	10	1	4	2	6	3	6	3	3	41	ปานกลาง
	3.6	ศาลเจ้าแม่ทับทิม	2	12	1	5	1	4	1	3	1	2	3	3	29	ต่ำ
	3.7	ศาลเจ้าโก้วเล้งจี่	3	18	2	10	3	12	3	9	3	6	3	3	58	สูง
4	สุสานยะกัง		2	12	2	10	2	8	1	3	3	6	1	1	40	ปานกลาง
5	สุสานโต๊ะกอดอร์		2	12	2	10	1	4	1	3	3	6	1	1	36	ต่ำ

ลำดับที่	สถานที่	คุณค่าด้านต่าง ๆ												คะแนนรวม	ระดับศักยภาพ
		ความสำคัญต่อสังคมและชุมชน		ความสำคัญด้านประวัติศาสตร์		องค์ประกอบและจินตภาพของเมือง		สถาปัตยกรรมและศิลปกรรม		อายุและความเก่าแก่		คุณภาพและสภาพอาคาร			
	ค่าน้ำหนัก	6		5		4		3		2		1			
		คะแนนที่ได้	คะแนนที่ได้ × น้ำหนัก	คะแนนที่ได้	คะแนนที่ได้ × น้ำหนัก	คะแนนที่ได้	คะแนนที่ได้ × น้ำหนัก	คะแนนที่ได้	คะแนนที่ได้ × น้ำหนัก	คะแนนที่ได้	คะแนนที่ได้ × น้ำหนัก	คะแนนที่ได้	คะแนนที่ได้ × น้ำหนัก		
6	วังระแงะเก่า	3	18	3	15	1	4	3	9	3	6	0	0	52	สูง
7	เรือนมลายูปากแม่น้ำบางนรา	1	6	2	10	0	0	3	9	3	6	1	1	32	ต่ำ
8	เรือนไม้มลายูชุมชนยะกัง	2	12	2	10	1	4	3	9	3	6	0	0	41	ปานกลาง
9	หอนาฬิกาเมืองนราธิวาส	3	18	2	10	3	12	2	6	3	6	2	2	54	สูง
10	ตึกแถวย่านตลาดเก่านราธิวาส	1	6	2	10	1	4	3	9	3	6	2	2	37	ปานกลาง
11	พลับพลาเฉลิมพระเกียรติ สิริราชสมบัติครบรอบ50 ปี	3	18	1	5	2	8	2	6	0	0	3	3	40	ปานกลาง
12	สวนสาธารณะหาดนราทัศน์ และชายหาดนราทัศน์	3	18	1	5	2	8	1	3	2	4	2	2	40	ปานกลาง

<u>หมายเหตุ</u> : ● ค่าคะแนน ได้แก่ คะแนนมาก เท่ากับ 3 คะแนนปานกลาง เท่ากับ 2 คะแนนน้อย เท่ากับ 1-0

● ค่าคะแนนศักยภาพของโบราณสถาน อาคาร หรือสถานที่มีสำคัญ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

ศักยภาพต่ำ มีค่าคะแนน 0 - 36 ศักยภาพปานกลาง มีค่าคะแนน 37 - 50 ศักยภาพสูง มีค่าคะแนน 51 - 63

ผ.4 การวิเคราะห์และประเมินคุณค่าองค์ประกอบที่สำคัญของเมืองนราธิวาส

การอนุรักษ์เมืองเก่าจำเป็นต้องอนุรักษ์ทั้งอาคาร สภาพแวดล้อม และบริเวณที่มีคุณค่า ซึ่งมักมีความแตกต่างกันไปทั้งจากปัจจัยด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี ความเก่าแก่ (อายุ) คุณค่าด้านสถาปัตยกรรม ศิลปกรรม และสภาพอาคาร รวมทั้งคุณค่าด้านการเป็นองค์ประกอบเมืองเก่าของโบราณสถาน อาคาร และสถานที่สำคัญนั้น ๆ การประเมินเพื่อจัดลำดับความสำคัญเป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้ทราบถึงคุณค่า ตลอดจนระดับคุณค่าของโบราณสถาน อาคาร และสถานที่เหล่านั้น อันเป็นประโยชน์ในการกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่า และความสำคัญของพื้นที่ (Zones) เมืองเก่าในแต่ละเขต โดยบริเวณที่มีการรวมกลุ่มหรือกระจุกตัวของอาคารและสถานที่ที่มีคุณค่า มักเป็นบริเวณที่มีความสำคัญมากกว่าบริเวณที่ปริมาณอาคารที่มีคุณค่าจำนวนน้อยกว่า ซึ่งจะเป็นประโยชน์ให้สามารถกำหนดความเข้มในการอนุรักษ์ บูรณะฟื้นฟู และพัฒนาได้ไม่เท่ากัน สำหรับการประเมินคุณค่าและความสำคัญขององค์ประกอบที่สำคัญของเมืองเก่า ในที่นี้พิจารณาจากผลของคะแนนรวมที่มาจากเกณฑ์หลักที่ใช้ในการประเมิน ซึ่งได้จากการลงสำรวจพื้นที่ โดยมีเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมิน ดังนี้

- **เกณฑ์คุณค่าทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี** พิจารณาจากความสำคัญในทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีว่ามีมากน้อยเพียงใด และจัดอยู่ในระดับชาติหรือระดับท้องถิ่น เช่น ระบุว่ามีความสำคัญมาก เนื่องจากเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์หรือบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ของชาติ หรือในเมืองนั้น หรือเป็นหลักฐานแสดงถึงวิวัฒนาการและอารยธรรมของเมือง หากเกี่ยวข้องมากจะได้คะแนนมากตามลำดับ โดยมีค่าคะแนนสูงสุด 3 คะแนน

- **เกณฑ์คุณค่าด้านอายุและความเก่าแก่** พิจารณาจากอายุขององค์ประกอบของเมืองเหล่านั้นว่าปลูกสร้างขึ้นเมื่อใด มีอายุมากน้อยเพียงใด หรือประมาณความเก่าแก่ขององค์ประกอบของเมืองนั้น ๆ โดยพิจารณาจากลักษณะ/วิธีการก่อสร้าง ช่างฝีมือ และประวัติของสิ่งปลูกสร้าง หากมีอายุมากหรือมีความเก่าแก่มากจะได้คะแนนมากตามลำดับ โดยมีค่าคะแนนสูงสุด 3 คะแนน

- **เกณฑ์คุณค่าด้านสภาพอาคาร สถานที่ และแหล่งโบราณสถาน** พิจารณาจากสภาพของโบราณสถาน อาคาร และสถานที่สำคัญว่าอยู่ในระดับใด อยู่ในสภาพดีแค่ไหน ทรุดโทรมมากน้อยเพียงใด การบูรณะซ่อมแซมทำได้เพียงใด เช่น อาคารที่มีคุณค่าทางศิลปกรรมใกล้เคียงกัน แต่มีสภาพอาคารดีกว่าก็จะมีคะแนนที่สูงกว่า แม้ว่าอาคารที่มีคุณค่าทางศิลปกรรมสูงกว่าแต่ยากต่อการบูรณะ หากบูรณะใหม่เป็นส่วนใหญ่อาคารก็อาจเสี่ยงต่อการผิดเพี้ยนและทำให้คุณค่าด้อยลงไป รวมไปถึงความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย

ความมั่นคงแข็งแรง การประดับตกแต่งยังคงความงดงามและมีคุณค่า หรือมีการดัดแปลงทางกายภาพแต่ยังคงรูปแบบดั้งเดิมอยู่ในปริมาณมากพอสมควร และอยู่ในสภาพที่ดี ซึ่งการให้คะแนนจะให้คะแนนมากน้อยตามลักษณะทางกายภาพที่ปรากฏ โดยมีค่าคะแนนสูงสุด 3 คะแนน

- **เกณฑ์คุณค่าด้านสถาปัตยกรรมและศิลปกรรม** พิจารณาจากลักษณะทางสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมของอาคารและสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ว่าจัดอยู่ในรูปแบบ/รูปทรงลักษณะใด โดยเปรียบเทียบกับอาคารรูปแบบเดียวกันทั้งในระดับชาติหรือท้องถิ่น หรือมีลักษณะเฉพาะทางสถาปัตยกรรมของพื้นที่นั้นที่หาไม่ได้ในพื้นที่อื่น หรือมีลักษณะโครงสร้างและการก่อสร้างเฉพาะอย่างพิเศษ ซึ่งจะได้คะแนนมากน้อยตามลำดับ โดยมีค่าคะแนนสูงสุด 3 คะแนน เช่น พบว่าสิ่งปลูกสร้างที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์สูงจากเกณฑ์การพิจารณาข้างต้น แต่ความสำคัญทางศิลปกรรมมีไม่มาก เนื่องจากเป็นรูปแบบอาคารยุคสมัยอาณานิคมเช่นเดียวกับอาคารอื่น ๆ ที่สร้างกันทั่วไปไม่ค่อยมีความโดดเด่น โดยยังปรากฏอาคารที่มีคุณลักษณะเดียวกันนี้อยู่อีกมากพอควร จึงได้คะแนนไม่มาก

- **เกณฑ์คุณค่าด้านองค์ประกอบและภาพลักษณ์ของเมือง (Image of City)** พิจารณาจากคุณค่าด้านที่ตั้ง โดยคำนึงถึงความสัมพันธ์ต่อส่วนอื่นๆ ของเมืองมากน้อยไม่เท่ากัน ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบส่วนต่าง ๆ ของเมืองที่ทำให้เห็นร่องรอยรูปแบบหรือแบบแผนของผังเมืองเก่า หรือแสดงการใช้พื้นที่ ขนาดสัดส่วนที่ว่างเฉพาะอย่างภายในเมืองเก่า และความกลมกลืนของแต่ละองค์ประกอบของเมืองกับบริเวณโดยรอบ เป็นต้น รวมถึงพิจารณาจากการออกแบบชุมชนเมืองหรือเมือง ว่าองค์ประกอบของเมืองที่สำคัญต่าง ๆ เหล่านั้นมีผลอย่างไรต่อการรับรู้ได้ของผู้คนที่เกี่ยวกับภาพลักษณ์หรือจินตภาพทั้งตัวอาคาร สถานที่ หรือบริเวณส่วนใดส่วนหนึ่งของเมือง เมื่อเดินทางเข้าไปยังเมืองนั้น ๆ ตามทฤษฎี Image of the City (Lynch, 2000) เช่น ตำแหน่ง ที่ตั้ง สังเกตเห็นได้ง่าย โดยอยู่บนทางสัญจรหลัก อยู่บริเวณจุดตัดของทางสัญจร หรือติดกับที่โล่งว่าง เมืองมีเส้นทาง (Path) และขอบ (Edge) ที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ หรือตัวอาคารเองมีลักษณะทางกายภาพโดดเด่นจนเป็นที่หมายรู้/หมายตา (Landmark) หรือมีย่าน (District) ที่มีลักษณะพิเศษทั้งลักษณะทางกายภาพและกิจกรรมที่ปรากฏบนพื้นที่ย่านนั้น เป็นต้น ซึ่งจะได้คะแนนมากน้อยตามสิ่งที่ปรากฏทางกายภาพและการรับรู้ได้ทางกายภาพของพื้นที่หรือบริเวณนั้น โดยมีค่าคะแนนสูงสุด 3 คะแนน

- **เกณฑ์คุณค่าความสำคัญต่อสังคมและชุมชน** พิจารณาจากความสำคัญของอาคาร พื้นที่ โบราณสถานที่มีต่อระบบทางสังคม และมีความสำคัญหรือเป็นส่วนหนึ่งต่อระบบของย่านหรือชุมชนในปัจจุบันที่คนในชุมชนรับรู้ความเกี่ยวข้องอย่างใดอย่างหนึ่งต่อพื้นที่ดังกล่าว เช่น การเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ สถานที่สาธารณะของเมืองนั้นๆ โดยมีค่าคะแนนสูงสุด 3 คะแนน

ทั้งนี้ การวิเคราะห์และประเมินคุณค่าองค์ประกอบที่สำคัญของเมืองเก่านราธิวาส จากการให้คะแนนตามเกณฑ์ข้างต้น และการให้ค่าน้ำหนักความสำคัญของแต่ละปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์จะดำเนินการโดยใช้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ประเมิน ซึ่งผลคะแนนรวมที่ได้จากการประเมินคุณค่าตามหลักเกณฑ์ข้างต้นสามารถนำไปใช้สำหรับการวางแผนที่แยกแยะระดับความสำคัญและศักยภาพขององค์ประกอบที่สำคัญของเมือง ไม่ว่าจะเป็น โบราณสถาน อาคาร และสถานที่สำคัญในพื้นที่เมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาในด้านต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งนำไปใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนในการกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าได้อีกด้วย

จากการวิเคราะห์และประเมินคุณค่าด้านต่าง ๆ ขององค์ประกอบที่สำคัญของเมืองเก่านราธิวาส ทั้งหมด 18 แห่ง ทั้งด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี ด้านอายุและความเก่าแก่ ด้านสภาพอาคาร สถานที่ และโบราณสถาน ด้านสถาปัตยกรรมและศิลปกรรม ด้านองค์ประกอบเมืองและภาพลักษณ์ของเมือง (Image of City) และด้านคุณค่าความสำคัญต่อสังคมและชุมชน เมื่อนำค่าคะแนนที่ได้จากการประเมินคุณค่าในทุกด้านมารวมกัน และจัดแบ่งกลุ่มคะแนนรวมขององค์ประกอบของเมืองที่สำคัญดังกล่าว สามารถแบ่งกลุ่มคะแนนตามศักยภาพขององค์ประกอบเมืองได้ 3 ระดับ มีรายละเอียดดังนี้ (แผนที่ ผ-6 และตารางที่ ผ-2)

1) กลุ่มองค์ประกอบเมืองที่มีศักยภาพระดับสูง

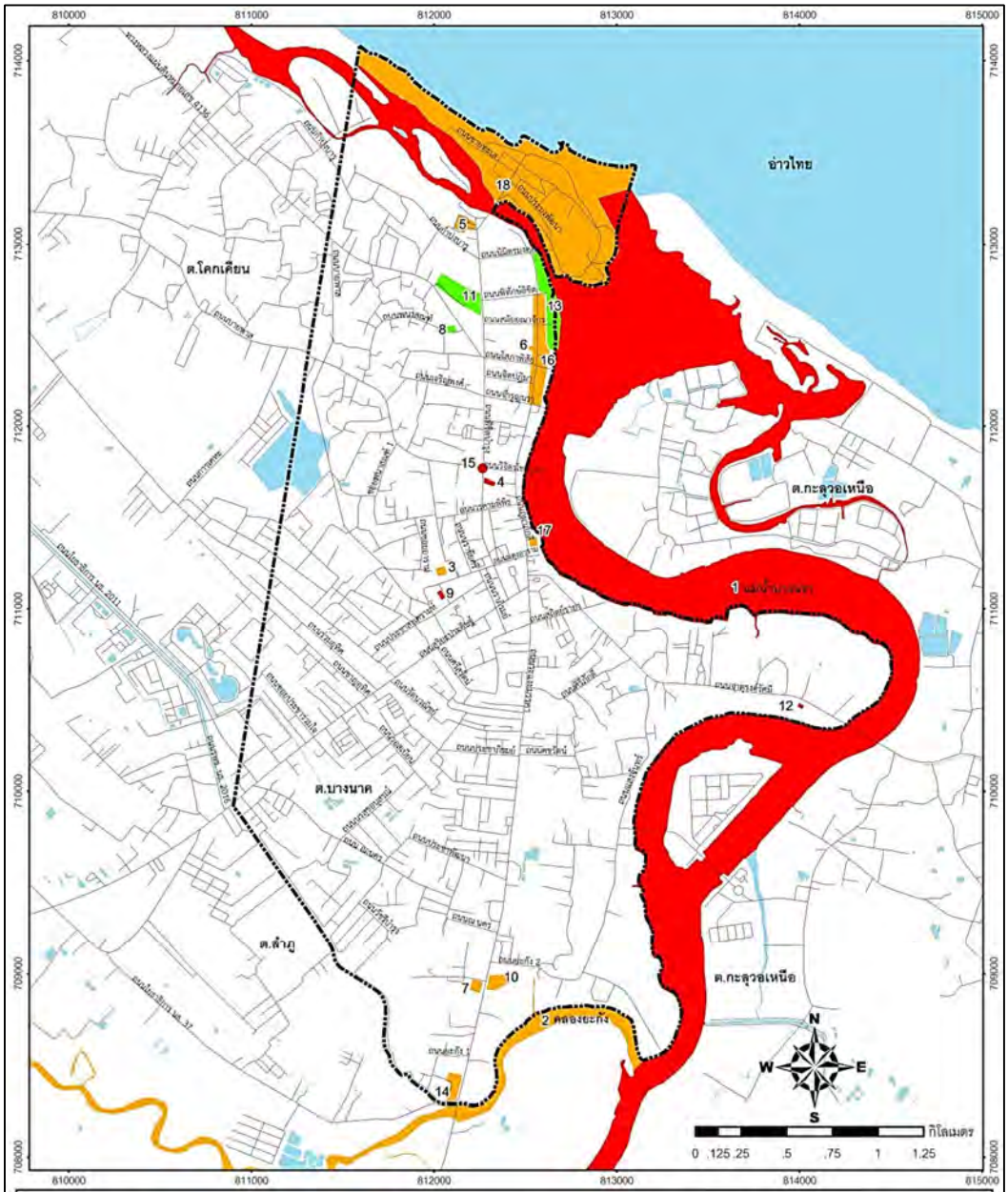
องค์ประกอบของเมืองกลุ่มนี้มี 5 แห่ง ได้แก่ แม่น้ำบางนรา มัสยิดกลางจังหวัดนราธิวาส (หลังเก่า) ศาลเจ้าโก้วเล้งจี่ วังระแงะเก่า และหอนาฬิกาเมืองนราธิวาส เนื่องจากมัสยิดกลางจังหวัดนราธิวาสหลังเก่า หรือมัสยิดยุมอียะห์ และหอนาฬิกาเมืองนราธิวาส เป็นองค์ประกอบของย่านเมืองที่เป็นแบบแผนของหัวเมืองมลายูในอดีตที่ต้องมีมัสยิดและหอนาฬิกา เป็นแหล่งชุมนุมคนและจุดหมายตาที่สำคัญของเมือง ขณะที่วังระแงะเก่าเป็นสถานที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์สะท้อนถึงเหตุการณ์ด้านการเมืองการปกครองก่อนที่จะมาเป็นเมืองนราธิวาสในปัจจุบัน ส่วนแม่น้ำบางนราเป็นองค์ประกอบเมืองที่มีความสำคัญต่อจินตภาพของเมืองนราธิวาสในฐานะขอบเขตของเมืองด้านทิศตะวันออก และเป็นเสมือนเส้นเลือดสายหลักของชาวนราธิวาส ทั้งเป็นแหล่งน้ำในการอุปโภคและบริโภค แหล่งอาหาร และเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของภาคการเกษตรและการประมงชายฝั่ง อีกทั้งยังเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจที่สำคัญที่สุดอีกแห่งหนึ่งของชาวเมืองนราธิวาสในปัจจุบัน

2) กลุ่มองค์ประกอบเมืองที่มีศักยภาพระดับปานกลาง

องค์ประกอบของเมืองกลุ่มนี้มี 10 แห่ง ได้แก่ คลองยะกัง วัดบางนรา มัสยิดกลางจังหวัดนราธิวาส มัสยิดราเซาะหะยีเจ๊ะเดร์ มัสยิดยะกัง สุสานยะกัง เรือนไม้มลายูชุมชนยะกัง ตึกแถวย่านตลาดเก่านราธิวาส พลับพลาเฉลิมพระเกียรติสิริราชสมบัติครบรอบ 50 ปี ชายหาดนราทัศน์และสวนสาธารณะหาดนราทัศน์ เนื่องจากมัสยิดกลางจังหวัดนราธิวาส (หลังที่ 2) มัสยิดราเซาะหะยีเจ๊ะเดร์ มัสยิดยะกัง และคลองยะกัง มีความสำคัญต่อจินตภาพของเมืองนราธิวาสในฐานะจุดชุมนุมคนในระดับย่าน ขณะที่มัสยิดกลางจังหวัดนราธิวาสหลังเก่าหรือมัสยิดยุมอียะห์ เป็นมัสยิดหลังเก่าแต่ยังเป็นศูนย์รวมในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาของชาวมุสลิมในเมืองนราธิวาสทั้งหมด ส่วนวัดบางนรามีความสำคัญในฐานะศูนย์รวมจิตใจของชาวไทยพุทธซึ่งมีสัดส่วนที่น้อยเมื่อเปรียบเทียบกับชาวไทยมุสลิม ส่วนตึกแถวย่านตลาดเก่านราธิวาสถือเป็นแหล่งมรดกที่สะท้อนให้เห็นการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยเชื้อสายจีนกับชาวไทยมุสลิมอย่างลงตัว แต่ในปัจจุบันอาคารตึกแถวและเรือนแถวไม้หลายหลังกำลังถูกทำลาย บ้างก็อยู่ในสภาพที่ชำรุดทรุดโทรมขาดการดูแล เช่นเดียวกับเรือนไม้มลายูชุมชนยะกังที่นับวันจะถูกคุกคามจากการขยายตัวของเมือง และการชำรุดทรุดโทรมตามกาลเวลา พลับพลาเฉลิมพระเกียรติสิริราชสมบัติครบรอบ 50 ปี เป็นอาคารที่สร้างขึ้นใหม่เพื่อเป็นที่ประทับของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและพระบรมวงศานุวงศ์ แต่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และเป็นความภาคภูมิของชาวเมืองนราธิวาส ปัจจุบันพื้นที่โดยรอบถูกปรับปรุงเป็นสวนสาธารณะของเมือง ส่วนคลองยะกังในปัจจุบันลดบทบาทความสำคัญลงไปมาก เพราะชาวบ้านทำการเกษตรและใช้เป็นเส้นทางสัญจรน้อยลง แต่คลองยะกังยังมีความสำคัญในฐานะเป็นเส้นทางระบายน้ำของเมืองนราธิวาส และมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานของชุมชนเก่าแก่ที่ยังคงปรากฏหลักฐานที่ชัดเจนอยู่จนกระทั่งปัจจุบัน

3) กลุ่มองค์ประกอบเมืองที่มีศักยภาพระดับต่ำ

องค์ประกอบของเมืองกลุ่มนี้มี 3 แห่ง ได้แก่ ศาลเจ้าแม่ทับทิม สุสานโต๊ะกอดอร์ และเรือนมลายูปากแม่น้ำบางนรา เนื่องจากสุสานโต๊ะกอดอร์เป็นสุสานที่สำคัญของชาวนราธิวาส เพราะตั้งอยู่กลางเมือง แต่ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ชำรุดทรุดโทรมขาดการดูแล ส่วนศาลเจ้าแม่ทับทิมเป็นศูนย์กลางในการประกอบพิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนในเมืองนราธิวาส เป็นอาคารที่สร้างขึ้นใหม่ มีความสำคัญในฐานะแหล่งชุมนุมคน แต่ขาดความสำคัญทางประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานของเมืองนราธิวาส ขณะที่เรือนมลายูปากแม่น้ำบางนราซึ่งเป็นกลุ่มเรือนไม้รุ่นแรก ๆ ที่อยู่ในเมืองนราธิวาสเดิมเป็นเพียงชุมชนประมงบริเวณปากแม่น้ำบางนรา ปัจจุบันเรือนไม้มลายูบริเวณนี้ส่วนใหญ่มีสภาพทรุดโทรมผุพังไปตามกาลเวลา บ้านหลายหลังถูกรื้อทิ้งและแทนที่ด้วยบ้านแบบทันสมัย บางหลังเปลี่ยนแปลงรูปแบบและวัสดุจนแทบไม่เหลือเค้าโครงเดิม

แผนที่ ผ-6 การจัดลำดับความสำคัญขององค์ประกอบที่สำคัญในพื้นที่เมืองนราธิวาส

สัญลักษณ์

- เส้นทางลำน้ำ
- เส้นทางคมนาคม
- แหล่งน้ำ
- แนวเขตเทศบาลเมืองนราธิวาส
- ความสำคัญลำดับที่ 1
- ความสำคัญลำดับที่ 2
- ความสำคัญลำดับที่ 3

1 แม่น้ำบางนรา และพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำ
2 คลองยะกัง
3 วัดบางนรา
4 มัสยิดอุมเซียะห์
5 มัสยิดกลางจังหวัดนราธิวาส
6 มัสยิดราเซาะห์ยีเจ๊ะเดร์
7 มัสยิดดารุลซิลฟีกลาส ยะกัง
8 ศาลเจ้าแม่ทับทิม
9 ศาลเจ้าไก่วเล้งจี่
10 ชุมชนยะกัง
11 ชุมชนโต๊ะกอซอร์
12 วังระแงะเก่า
13 เรือนมลายูปากแม่น้ำบางนรา
14 เรือนไม้มลายูชุมชนยะกัง
15 หอนาฬิกาเมืองนราธิวาส
16 ตึกแถวย่านตลาดเก่านราธิวาส
17 หลักพลาเฉลิมพระเกียรติสิริราชสมบัติครบรอบ 50 ปี
18 สวนสาธารณะหาดนราทัศน์ และชายหาดนราทัศน์

ที่มา : กรมโยธาธิการและผังเมือง

ตารางที่ ผ-2 การวิเคราะห์และประเมินคุณค่าด้านต่าง ๆ ของโบราณสถาน อาคาร และสถานที่สำคัญในพื้นที่เมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส

ลำดับที่	สถานที่		คุณค่าด้านต่าง ๆ												คะแนนรวม	ระดับศักยภาพ
			ความสำคัญต่อสังคมและชุมชน		ความสำคัญด้านประวัติศาสตร์		องค์ประกอบและจินตภาพของเมือง		สถาปัตยกรรมและศิลปกรรม		อายุและความเก่าแก่		คุณภาพและสภาพอาคาร			
	ค่าน้ำหนัก		6		5		4		3		2		1			
			คะแนน	น้ำหนัก x คะแนน	คะแนน	น้ำหนัก x คะแนน	คะแนน	น้ำหนัก x คะแนน	คะแนน	น้ำหนัก x คะแนน	คะแนน	น้ำหนัก x คะแนน	คะแนน	น้ำหนัก x คะแนน		
1	แม่น้ำบางนรา และพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำ		3	18	3	15	3	12	0	0	3	6	0	0	51	สูง
2	คลองยะกัง		3	18	3	15	1	4	0	0	0	0	0	0	37	ปานกลาง
3	วัด / ศาสนสถาน															
	3.1	วัดบางนรา	3	18	2	10	2	8	2	6	3	6	2	2	50	ปานกลาง
	3.2	มัสยิดยุมอียะห์	3	18	2	10	3	12	3	9	3	6	3	3	58	สูง
	3.3	มัสยิดกลางจังหวัดนราธิวาส	3	18	1	5	3	12	2	6	1	2	3	3	46	ปานกลาง
	3.4	มัสยิดราเซาะห์ยีเจ๊ะเดร์	2	12	2	10	1	4	2	6	3	6	1	1	39	ปานกลาง
	3.5	มัสยิดดารุลอิสติกลาล ยะกัง	2	12	2	10	1	4	2	6	3	6	3	3	41	ปานกลาง
	3.6	ศาลเจ้าแม่ทับทิม	2	12	1	5	1	4	1	3	1	2	3	3	29	ต่ำ
	3.7	ศาลเจ้าโก้วเล้งจี่	3	18	2	10	3	12	3	9	3	6	3	3	58	สูง
4	สุสานยะกัง		2	12	2	10	2	8	1	3	3	6	1	1	40	ปานกลาง
5	สุสานโต๊ะกอดอร์		2	12	2	10	1	4	1	3	3	6	1	1	36	ต่ำ

ลำดับที่	สถานที่	คุณค่าด้านต่าง ๆ												คะแนนรวม	ระดับศักยภาพ
		ความสำคัญต่อสังคมและชุมชน		ความสำคัญด้านประวัติศาสตร์		องค์ประกอบและจินตภาพของเมือง		สถาปัตยกรรมและศิลปกรรม		อายุและความเก่าแก่		คุณภาพและสภาพอาคาร			
	ค่าน้ำหนัก	6		5		4		3		2		1			
		ระดับค่า	น้ำหนักค่า × ระดับค่า	ระดับค่า	น้ำหนักค่า × ระดับค่า	ระดับค่า	น้ำหนักค่า × ระดับค่า	ระดับค่า	น้ำหนักค่า × ระดับค่า	ระดับค่า	น้ำหนักค่า × ระดับค่า	ระดับค่า	น้ำหนักค่า × ระดับค่า		
6	วังระแงะเก่า	3	18	3	15	1	4	3	9	3	6	0	0	52	สูง
7	เรือนมลายูปากแม่น้ำบางนรา	1	6	2	10	0	0	3	9	3	6	1	1	32	ต่ำ
8	เรือนไม้มลายูชุมชนยะกัง	2	12	2	10	1	4	3	9	3	6	0	0	41	ปานกลาง
9	หอนาฬิกาเมืองนราธิวาส	3	18	2	10	3	12	2	6	3	6	2	2	54	สูง
10	ตึกแถวย่านตลาดเก่านราธิวาส	1	6	2	10	1	4	3	9	3	6	2	2	37	ปานกลาง
11	พลับพลาเฉลิมพระเกียรติสิริราชสมบัติครบรอบ50 ปี	3	18	1	5	2	8	2	6	0	0	3	3	40	ปานกลาง
12	สวนสาธารณะหาดนราทัศน์ และชายหาดนราทัศน์	3	18	1	5	2	8	1	3	2	4	2	2	40	ปานกลาง

หมายเหตุ : ● ค่าคะแนน ได้แก่ คะแนนมาก เท่ากับ 3 คะแนนปานกลาง เท่ากับ 2 คะแนนน้อย เท่ากับ 1-0

● ค่าคะแนนศักยภาพของโบราณสถาน อาคาร หรือสถานที่มีสำคัญ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

ศักยภาพต่ำ มีค่าคะแนน 0 - 36 ศักยภาพปานกลาง มีค่าคะแนน 37 - 50 ศักยภาพสูง มีค่าคะแนน 51 - 63

ผ.5 การจัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า และกิจกรรมการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เรื่อง การกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่านราธิวาส

1) การจัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจฯ และกิจกรรมการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เรื่อง การกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่านราธิวาส ครั้งที่ 1

การจัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า และกิจกรรมรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ครั้งที่ 1 เรื่อง การกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่านราธิวาส เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเมืองเก่านราธิวาส จัดขึ้นในวันพฤหัสบดีที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2560 เวลา 8.00 - 13.30 น. ณ ห้องประชุมพิชิตบำรุง ชั้น 5 สำนักงานเทศบาลเมืองนราธิวาส อำเภอเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมฯ จำนวนทั้งสิ้น 47 คน ประกอบด้วย

- เทศบาลเมืองนราธิวาส จำนวน 10 คน ประกอบด้วย นายนิยิ นิเลาะห์ รองนายกเทศมนตรีเมืองนราธิวาส ผู้ทรงคุณวุฒิ หัวหน้าส่วนและผู้แทนจากหน่วยงานต่าง ๆ ภายในเทศบาลเมืองนราธิวาส

- หน่วยงานราชการต่าง ๆ ในจังหวัดนราธิวาส จำนวน 21 คน ประกอบด้วย ผู้แทนจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนราธิวาส สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดนราธิวาส สำนักงานธนารักษ์พื้นที่นราธิวาส สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนราธิวาส สภาวัฒนธรรมจังหวัดนราธิวาส องค์การบริหารส่วนจังหวัดนราธิวาส หอการค้าจังหวัดนราธิวาส สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดนราธิวาส สำนักศิลปากรที่ 13 สงขลา โรงเรียนเทศบาล 3 บ้านยะกัง หน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมท้องถิ่นจังหวัดนราธิวาส ผู้ทรงคุณวุฒิ และปราชญ์ท้องถิ่น เป็นต้น

- ประธานชุมชน และตัวแทนจากชุมชนต่าง ๆ ในเขตเทศบาลเมืองนราธิวาส จำนวน 14 คน

- ภาคเอกชน จำนวน 2 คน ประกอบด้วย ผู้สื่อข่าว และสื่อมวลชนท้องถิ่น

รายละเอียดโดยสรุปของผลการจัดกิจกรรมฯ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่ให้ความสนใจและยอมรับให้มีการกำหนดเขตเมืองเก่านราธิวาส โดยเฉพาะ นายนิยิ นิเลาะห์ รองนายกเทศมนตรีเมืองนราธิวาส มีความสนใจตรงกันที่อยากให้พื้นที่ตัวเมืองนราธิวาสได้รับการพัฒนา

และฟื้นฟูเมือง จากการประกาศเป็นพื้นที่เมืองเก่าอย่างเป็นทางการ ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า พ.ศ. 2546 ทั้งนี้ เพื่อที่ทางเทศบาลเมืองนราธิวาส ทางจังหวัดนราธิวาส และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะได้มีความชัดเจนในการทำงานร่วมกันในการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่านราธิวาสต่อไปในอนาคต

ในที่ประชุมที่ปรึกษาได้นำเสนอ (ร่าง) ขอบเขตพื้นที่เมืองเก่านราธิวาส ต่อที่ประชุมเพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้พิจารณาและเปิดโอกาสให้เสนอแนะแนวเขตพื้นที่เมืองเก่าตามที่ต้องการ ผลสรุปจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมฯ ส่วนใหญ่เห็นชอบกับแนวเขตพื้นที่หลักของเมืองเก่า (แนวเส้นสีแดง) ที่นำเสนอในที่ประชุม ซึ่งครอบคลุมองค์ประกอบที่สำคัญส่วนมากของเมืองนราธิวาส แต่มีผู้เข้าร่วมประชุมบางส่วนเห็นควรให้ขยายแนวเขตพื้นที่เมืองเก่านราธิวาสออกไป โดยเฉพาะบริเวณด้านทิศใต้จากถนนวิจิตรไพบูลย์ไปจนถึงถนนสุริยะประดิษฐ์ รวมถึงให้ขยายพื้นที่ด้านทิศตะวันตกให้ครอบคลุมพื้นที่ทางฝั่งตะวันตกของถนนพิชิตบำรุงด้วย ส่วนแนวเขตพื้นที่ต่อเนื่อง (แนวเส้นประสีน้ำเงิน) เสนอแนะให้ขยายขอบเขตให้ครอบคลุมวังระแงะ ซึ่งอยู่ทางด้านทิศใต้ของตัวเมืองนราธิวาส และทางด้านทิศตะวันออกของตัวเมืองนราธิวาส เสนอแนะให้ขยายขอบเขตพื้นที่ต่อเนื่องให้ครอบคลุมพื้นที่ฝั่งตรงข้ามแม่น้ำบางนรา โดยให้มีระยะห่าง 100 เมตร จากแนวริมฝั่งแม่น้ำบางนราด้านทิศตะวันออก เพื่อเป็นการส่งเสริมและรักษาสภาพภูมิทัศน์ที่สวยงามของแม่น้ำบางนราเอาไว้

รูปที่ ผ-31 บรรยากาศการจัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจฯ และ
กิจกรรมการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ครั้งที่ 1 เรื่อง การกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าราธิวาส

2) การจัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจฯ และกิจกรรมการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เรื่อง การกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่านราธิวาส ครั้งที่ 2

การจัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า และกิจกรรมรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ครั้งที่ 2 เรื่อง การกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่านราธิวาส และแนวทางเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเมืองเก่านราธิวาส จัดขึ้นในวันพุธที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2560 เวลา 8.00 - 13.30 น. ณ ห้องประชุมพิชิตบำรุง ชั้น 5 สำนักงานเทศบาลเมืองนราธิวาส อำเภอเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมฯ จำนวนทั้งสิ้น 80 คน ประกอบด้วย

- เทศบาลเมืองนราธิวาส จำนวน 20 คน ประกอบด้วย นายนิยิ นิเลาะห์ รองนายกเทศมนตรีเมืองนราธิวาส ผู้ทรงคุณวุฒิ หัวหน้าส่วนและผู้แทนจากหน่วยงานต่าง ๆ ภายในเทศบาลเมืองนราธิวาส

- หน่วยงานราชการต่าง ๆ ในจังหวัดนราธิวาส จำนวน 11 คน ประกอบด้วย นายสิทธิชัย ศักดา ผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาส และผู้แทนจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนราธิวาส สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดนราธิวาส สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนราธิวาส สำนักงานธนารักษ์พื้นที่นราธิวาส องค์การบริหารส่วนจังหวัดนราธิวาส หอการค้าจังหวัดนราธิวาส สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนราธิวาส สำนักศิลปากรที่ 13 สงขลา โรงเรียนเทศบาล 3 บ้านยะกัง หน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมท้องถิ่นจังหวัดนราธิวาส

- ประธานชุมชน และตัวแทนจากชุมชนต่าง ๆ ในเขตเทศบาลเมืองนราธิวาส จำนวน 47 คน

- ภาคเอกชน จำนวน 2 คน ประกอบด้วย ผู้สื่อข่าว และสื่อมวลชนท้องถิ่น

รายละเอียดโดยสรุปของผลการจัดกิจกรรมรับฟังความคิดเห็นฯ ในครั้งที่ 2 นี้ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมฯ ทั้งหมดยังคงให้ความสนใจกับการจัดกิจกรรมฯ ดังกล่าวเป็นอย่างดี โดยมีผู้เข้าร่วมการประชุมและได้ร่วมแสดงความคิดเห็นเป็นจำนวนมาก ในการนี้ที่ปรึกษาได้นำเสนอ (ร่าง) ขอบเขตพื้นที่เมืองเก่านราธิวาส ซึ่งเป็นแนวเขตที่ผ่านความเห็นชอบจากในที่ประชุมของการจัดกิจกรรมฯ ครั้งที่ 1 ซึ่งได้ข้อเสนอแนะให้ขยายแนวเขตพื้นที่เมืองเก่านราธิวาส รวมทั้งได้ผ่านที่ประชุมคณะอนุกรรมการกลั่นกรองและพิจารณาแผนการดำเนินงานในพื้นที่เมืองเก่า เพื่อให้ข้อคิดเห็น แล้วจึงนำมาเสนอต่อที่ประชุมในครั้งนี้ สำหรับผลการประชุมครั้งที่ 2 นี้ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมฯ เกือบทั้งหมดเห็นชอบกับ (ร่าง) ขอบเขตพื้นที่เมืองเก่านราธิวาส (แนวเส้นสีแดง) มีเนื้อที่ประมาณ 1 ตาราง

กิโลเมตร หรือ 625 ไร่ และแนวเขตพื้นที่ต่อเนื่อง (แนวเส้นประสีน้ำเงิน) มีเนื้อที่ 4.16 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,597.86 ไร่ รวมทั้งมีข้อเสนอแนะว่า เมื่อมีการประกาศเขตเมืองเก่านราธิวาสและมีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการฯ เมืองเก่านราธิวาสแล้ว ภาครัฐควรสนับสนุนสร้างมาตรการ หรือสร้างแรงจูงใจ เช่น มาตรการด้านการเงิน มาตรการด้านภาษี และมาตรการด้านกฎหมาย เป็นต้น เพื่อให้ท้องถิ่นใช้ในการทำงานด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมืองเก่าอย่างเป็นรูปธรรม

รูปที่ ผ-32 บรรยากาศการจัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจฯ และ
กิจกรรมการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ครั้งที่ 2 เรื่อง การกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่านราธิวาส

ผ.6 สรุปสาระสำคัญภาพรวมของเมืองเก่านราธิวาส

เมืองเก่านราธิวาสปัจจุบันที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองนราธิวาส เดิมเป็นเพียงชุมชนชาวประมงเล็ก ๆ ที่ตั้งถิ่นฐานหนาแน่นบริเวณปากแม่น้ำบางนรา และเป็นส่วนหนึ่งของเมืองระแงะ ส่วนบริเวณคลองยะกังซึ่งเป็นคลองสาขาของแม่น้ำบางนราก็เป็นที่ตั้งถิ่นฐานของชาวไทยมุสลิมเดิมที่เป็นเกษตรกร เมื่อเมืองบริเวณปากแม่น้ำบางนราเจริญขึ้นเกิดการค้าขายกับชาวจีน จึงย้ายศูนย์กลางการตั้งถิ่นฐานมายังบริเวณปากแม่น้ำบางนราเพียงที่เดียว ลักษณะของเมืองนราธิวาสเป็นเมืองขนาดเล็ก เดิมมีลักษณะการวางผังเมืองแบบหัวเมืองมลายูในภาคใต้ คือ การใช้อาคารทางศาสนาอิสลามเป็นศูนย์กลางของเมือง โดยมีศูนย์กลางของเมืองนราธิวาส คือ มัสยิดกลางจังหวัดนราธิวาสหลังแรก (มัสยิดยุมอียะห์) และหอนาฬิกาประจำเมืองนราธิวาส อาคารที่เป็นศูนย์กลางการปกครองเมืองในอดีตจะตั้งอยู่บริเวณโดยรอบมัสยิด ขณะที่ย่านการค้าของเมืองจะอยู่ถัดจากหอนาฬิกาบริเวณแนวถนนภูผาภักดี และถนนพิชิตบำรุง เป็นย่านการค้าที่ขับเคลื่อนโดยชาวจีน และมีการสร้างท่าเรือในการขนส่งสินค้าหลายท่า แต่ปัจจุบันไม่หลงเหลือท่าเรือขนส่งสินค้าในเมืองนราธิวาสแล้ว ปัจจุบันเมืองนราธิวาสเป็นเมืองศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งธุรกิจประมงชายฝั่ง การตั้งถิ่นฐานของประชาชนจึงกระจุกตัวอยู่บริเวณปากแม่น้ำบางนรา และตามแนวริมฝั่งแม่น้ำบางนรา

มรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญและโดดเด่นของเมืองเก่านราธิวาส ส่วนใหญ่เป็นมรดกทางศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่ปรากฏให้เห็นในรูปของอาคารและสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ โดยเฉพาะประเภทกลุ่มอาคารร้านค้าและบ้านเรือนอยู่อาศัย กลุ่มอาคารร้านค้าในย่านตลาดเก่านราธิวาสในยุคแรกมีรูปแบบสถาปัตยกรรมเป็นเรือนแถวไม้แบบจีน สูง 2 ชั้น ส่วนหน้าชั้นล่างใช้เพื่อการค้า ชั้นบนใช้เป็นที่พักอาศัย บริเวณด้านหน้าเว้นทางเดินใต้อาคารเชื่อมต่อกันตลอดชุดอาคารที่เรียกว่า หงอคากี่ แบบเดียวกับเรือนแถวไม้ในย่านเมืองเก่าแถบภาคใต้ ปัจจุบันเรือนแถวไม้แบบจีนเหล่านี้พบเห็นได้ค่อนข้างน้อย เนื่องจากมีสภาพทรุดโทรมตามกาลเวลา ส่วนในยุคหลังอาคารเรือนแถวไม้แบบจีนดั้งเดิมมักถูกแทนที่ด้วยสถาปัตยกรรมตึกแถวแบบจีนทางตอนใต้ และสถาปัตยกรรมตึกแถวแบบจีนผสมยุโรป หรือที่เรียกว่าสถาปัตยกรรมแบบชิโนโปรตุกีส ลักษณะเด่นของสถาปัตยกรรมตึกแถวจีนผสมยุโรปของย่านเมืองเก่านราธิวาส คือ เป็นการผสมผสานของอิทธิพลทางศิลปะของยุโรปและมลายูที่สร้างโดยฝีมือช่างชาวจีน ทำให้สถาปัตยกรรมในย่านชุมชนตลาดเก่านราธิวาสมีรูปแบบที่โดดเด่นไม่ซ้ำใคร สามารถพบเห็นอิทธิพลของศิลปะยุโรปทั้งยุคนีโอคลาสสิค อาร์ตนูโว และอาร์ตเดโค ปัจจุบันกลุ่มอาคารเก่าเหล่านี้ได้รับการปรับปรุงและซ่อมแซมจึงอยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร ส่วนอาคารที่พักอาศัยที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรมสามารถพบได้ที่ชุมชนยะกัง ตั้งอยู่บริเวณปากคลองยะกัง ลักษณะเป็นเรือนไม้แบบมลายูชั้นเดียวยกใต้ถุนเตี้ย ๆ หลังคาทรงปั้นหยาและบรานอร์ (จั่วผสมปั้นหยา) มุงกระเบื้องดินเผาหางว่าว ปัจจุบันเรือนมลายูหลายหลังถูกรื้อทิ้งไปเนื่องจากมีสภาพทรุดโทรมไปตามอายุ

แม้ว่าเมืองนราธิวาสจะมีสภาพความเป็นเมืองอย่างสมบูรณ์เพียงร้อยกว่าปี และไม่ได้เป็นศูนย์กลางเมืองที่สำคัญ แต่เมืองนราธิวาสก็เป็นเมืองที่มีแหล่งมรดกทางธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญและมีคุณค่าอยู่จำนวนมาก ทั้งที่เป็นโบราณสถาน อาคาร และสถานที่ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวทางสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น มีทั้งหมด 18 แห่ง จากการประเมินคุณค่าและความสำคัญในด้านต่าง ๆ ของแหล่งมรดกทางธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นองค์ประกอบของเมืองที่มีอยู่ในเมืองนราธิวาส รวมทั้งการจัดลำดับความสำคัญตามระดับศักยภาพขององค์ประกอบของเมืองเหล่านั้น พบว่า องค์ประกอบของเมืองนราธิวาสที่มีคุณค่าและความสำคัญมากหรือมีระดับศักยภาพสูงถึงปานกลาง มีจำนวนมากถึง 15 แห่ง ส่วนใหญ่ตั้งเกาะกลุ่มอยู่รวมกัน ครอบคลุมย่านสำคัญ 4 ย่าน ได้แก่ ย่านศูนย์กลางพาณิชกรรมชุมชนตลาดเก่า ย่านชุมชนชาวประมงบริเวณปากแม่น้ำบางนรา ย่านศูนย์กลางเมืองรอบมัสยิดยุมอียะห์ และย่านชุมชนยะกัง โดยมีย่าน 3 ย่านที่มีอาณาเขตติดต่อกัน คือ ย่านศูนย์กลางพาณิชกรรมชุมชนตลาดเก่า ย่านชุมชนชาวประมงบริเวณปากแม่น้ำบางนรา และย่านศูนย์กลางเมืองรอบมัสยิดยุมอียะห์ ส่วนองค์ประกอบของเมืองที่มีระดับศักยภาพต่ำ มีจำนวน 3 แห่ง ได้แก่ ศาลเจ้าแม่ทับทิม สุสานโต๊ะกอดอร์ และเรือนมลายูปากแม่น้ำบางนรา เนื่องจากสุสานโต๊ะกอดอร์และเรือนไม้มลายูปากแม่น้ำบางนรา ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ชำรุดทรุดโทรมผุพังขาดการดูแลรักษา ขณะที่ศาลเจ้าแม่ทับทิมเป็นอาคารที่สร้างขึ้นใหม่ มีความสำคัญในฐานะแหล่งชุมนุมคน แต่ขาดความสำคัญทางประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานของเมืองนราธิวาส

จากการกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่านราธิวาส ซึ่งผ่านกระบวนการจัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เรื่อง การกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่านราธิวาส จำนวน 2 ครั้ง มีผู้เข้าร่วมประชุมที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ประธานชุมชนและผู้แทนจากชุมชนต่าง ๆ ในเทศบาลเมืองนราธิวาส เทศบาลเมืองนราธิวาส หน่วยงานราชการต่าง ๆ ในจังหวัดนราธิวาส และภาคเอกชน ซึ่งนำมากำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่านราธิวาสได้ดังนี้ พื้นที่เมืองเก่านราธิวาสมีเนื้อที่ประมาณ 1 ตารางกิโลเมตร หรือ 625 ไร่ ครอบคลุมบริเวณย่านสำคัญ 3 ย่านที่อยู่ติดกัน คือ ย่านศูนย์กลางพาณิชกรรมชุมชนตลาดเก่า ย่านชุมชนชาวประมงบริเวณปากแม่น้ำบางนรา และย่านศูนย์กลางเมืองรอบมัสยิดยุมอียะห์ และพื้นที่ต่อเนื่องของเมืองเก่านราธิวาส (Buffer Zone) ครอบคลุมพื้นที่ชุมชนต่าง ๆ โดยรอบ มีเนื้อที่ประมาณ 4.16 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,597.86 ไร่ (แผนที่ 4 และ แผนที่ 5)

คำสั่งคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า
ที่ ๒ / ๒๕๕๘
เรื่อง แต่งตั้งคณะอนุกรรมการกลั่นกรองและพิจารณาแผนการดำเนินงานในพื้นที่เมืองเก่า

เพื่อให้การดำเนินงานในพื้นที่เมืองเก่า มีความเหมาะสม มีทิศทางในการดำเนินงานที่ชัดเจน และก่อประโยชน์สูงสุดต่อการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๙ (๙) แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า พ.ศ. ๒๕๔๖ และคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๑๒๐/๒๕๕๗ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๗ ประกอบกับมติคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า ครั้งที่ ๑/๒๕๕๘ เมื่อวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๕๘ จึงยกเลิกคำสั่งคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า ที่ ๒/๒๕๕๒ ลงวันที่ ๒๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๒ และคำสั่งคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า ที่ ๒/๒๕๕๓ ลงวันที่ ๑๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ และมีคำสั่งแต่งตั้งคณะอนุกรรมการกลั่นกรองและพิจารณาแผนการดำเนินงานในพื้นที่เมืองเก่า โดยมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่รับผิดชอบ ดังต่อไปนี้

๑. องค์ประกอบ

๑.๑ นายภราเดช พยัฆวิเชียร	ประธานอนุกรรมการ
๑.๒ เลขาธิการสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	อนุกรรมการ
๑.๓ ผู้แทนสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์	อนุกรรมการ
๑.๔ ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	อนุกรรมการ
๑.๕ ผู้แทนกรมส่งเสริมวัฒนธรรม	อนุกรรมการ
๑.๖ ผู้แทนกรมการท่องเที่ยว	อนุกรรมการ
๑.๗ ผู้แทนกรมทางหลวงชนบท	อนุกรรมการ
๑.๘ ผู้แทนกรมธนารักษ์	อนุกรรมการ
๑.๙ ผู้แทนกรมโยธาธิการและผังเมือง	อนุกรรมการ
๑.๑๐ ผู้แทนกรมศิลปากร	อนุกรรมการ
๑.๑๑ ผู้แทนผู้ว่าราชการจังหวัดที่เกี่ยวข้อง	อนุกรรมการ
๑.๑๒ ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง	อนุกรรมการ
๑.๑๓ ผู้แทนการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	อนุกรรมการ
๑.๑๔ ผู้แทนสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์	อนุกรรมการ
๑.๑๕ ผู้แทนสมาคมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม	อนุกรรมการ

๑.๑๖ นายสุวิชญ์...

๑.๑๖ นายสุวิชญ์ รัศมิภูติ อนุกรรมการ
๑.๑๗ นายสด แดงเอียด อนุกรรมการ
๑.๑๘ นายโรจน์ คุณเอนก อนุกรรมการ
๑.๑๙ นายยงธนิศร์ พิมลเสถียร อนุกรรมการ
๑.๒๐ ผู้อำนวยการสำนักจัดการสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม อนุกรรมการและเลขานุการ
สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๑.๒๑ ผู้อำนวยการกลุ่มงานอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
และเมืองเก่า
สำนักจัดการสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม
สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๑.๒๒ เจ้าหน้าที่กลุ่มงานอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
และเมืองเก่า
สำนักจัดการสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม
สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๒. อำนาจหน้าที่

๒.๑ พิจารณากลั่นกรองให้ความเห็นและข้อเสนอแนะพื้นที่เมืองหรือบริเวณของเมืองที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะทางด้านประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดี หรือสถาปัตยกรรม หรือวัฒนธรรมประเพณี เป็นพื้นที่เมืองเก่า
๒.๒ พิจารณาและเสนอแนะแนวทาง มาตรการ แผนแม่บท แผนปฏิบัติการ และระเบียบปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาในพื้นที่เมืองเก่าแต่ละเมืองให้เป็นไปอย่างเหมาะสม และมีทิศทางในการดำเนินงานที่ชัดเจน
๒.๓ พิจารณากลั่นกรองให้ความเห็นและข้อเสนอแนะในเรื่องที่คณะกรรมการฯ มอบหมาย
๒.๔ เชิญผู้แทนหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ ภาคเอกชน หรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องมาให้คำชี้แจงและข้อมูล
๒.๕ แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานได้ตามความจำเป็น
๒.๖ รายงานผลการดำเนินงานให้คณะกรรมการฯ ทราบและพิจารณา

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๘

พลเอก ประวิตร

(ประวิตร วงษ์สุวรรณ)
รองนายกรัฐมนตรี
ประธานกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า

รายชื่อผู้ดำเนินโครงการ
สำนักจัดการสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม
สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ที่ปรึกษา

1. นางรวีวรรณ ภูริเดช	เลขาธิการสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. นายพุฒิพงศ์ สุรพฤกษ์	รองเลขาธิการสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
3. นางอินทิรา เอื้อมลฉัตร	ผู้อำนวยการสำนักจัดการสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม

คณะกรรมการดำเนินการจ้างที่ปรึกษาโดยวิธีตกลง

1. นางสุกัลยา ปัณฑะจักร์	นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการพิเศษ
2. นางสาวสิริวรรณ สุโอฬาร	นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการพิเศษ
3. นางสาวกนกกาญจน์ โกติรัมย์	นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการพิเศษ
4. นางสาวปวีณ์ริศา อาจสาลี	นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการ
5. นางสาวอรชุลี วิเชียรประดิษฐ์	นักวิชาการสิ่งแวดล้อมปฏิบัติการ
6. นางสาวปารดา อ่วมสวัสดิ์	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน

รายชื่อคณะผู้ศึกษา
สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิลาวัณย์ ภมรสุวรรณ	หัวหน้าโครงการ ผู้เชี่ยวชาญการผังเมือง และการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ กีรติประยูร	ผู้เชี่ยวชาญด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วนิดา ชูอักษร	ผู้เชี่ยวชาญด้านระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วรางคณา นิ่มเจริญ	ผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปัตยกรรม และการผังเมือง
5. อาจารย์ ดร.สุริยกิจ ย่อมมี	ผู้เชี่ยวชาญด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน
6. อาจารย์ ดร.ชาคริต สิทธิเวช	ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย
7. อาจารย์ ตรีชาติ เลาแก้วหนู	ผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปัตยกรรม และการผังเมือง
8. นายชนกร วัชรปาณ	ผู้ช่วยวิจัย

ข้อมูลบรรณานุกรม

ชื่อโครงการ โครงการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า : การกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่านราธิวาส

ISBN 978-616-316-426-1

ผู้จัดทำ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
สำนักจัดการสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม
60/1 ซอยพิบูลวัฒนา 7 ถนนพระรามที่ 6 พญาไท กรุงเทพฯ 10400
โทรศัพท์ 0 2265 6584 โทรสาร 0 2265 6584
http://www.onep.go.th/

ผู้ศึกษา สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต
99 หมู่ 18 ถนนพหลโยธิน ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี
โทรศัพท์ 0 2564 4480 โทรสาร 0 2564 4480

การอ้างอิง สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2560.
โครงการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า : การกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่านราธิวาส
สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต, ปทุมธานี. 130 หน้า.

คำสืบค้น การกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่า เมืองเก่านราธิวาส

พิมพ์เมื่อ ตุลาคม 2560

ผู้พิมพ์ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต

จำนวนพิมพ์ 200 เล่ม

จำนวนหน้า 136 หน้า

สงวนลิขสิทธิ์ในประเทศไทย ตาม พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537
โดย สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2560

สำนักจัดการสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม
สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๖๐/๑ ซอยพิบูลวัฒนา ๗ ถนนพระรามที่ ๖
สามเสนใน พญาไท กรุงเทพฯ ๑๐๔๐๐
www.onep.go.th
ISBN: 978-616-316-426-1